

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 57.

Tisdagen den 7 juni.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 1 innevarande juni förda protokollen.

§ 2.

Herr talmannen gav på begäran ordet till

*Svar å
interpellation.*

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Jeppsson**, som anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Järte till mig riktat en interpellation, vari han berört byggnadsstyrelsens handläggning av ett ärende om antagande av anbud i vissa arbeten inom en del för etnografiska museet avsedda byggnader i förutvarande livregementets dragoners kasern-etablissemang i Stockholm.

Interpellanten vänder sig mot att byggnadsstyrelsen icke antagit av föreningen Arbetets Frihets lokalavdelning i Stockholm ingivna anbud, vilka varit lägre än övriga å arbetena avgivna anbud. I anslutning härtill har interpellanten till mig riktat följande fråga: »Anser herr statsrådet, att byggnadsstyrelsens nämnda förfaringssätt står i överensstämmelse med statens och skattedragarnas intressen, och — för den händelse så icke skulle vara fallet — vilka åtgärder vill herr statsrådet vidtaga för att förhindra, att sådana beslut från byggnadsstyrelsens sida upprepas?»

Byggnadsstyrelsens förfaringssätt i det åsyftade fallet har föranlett Arbetets Frihets lokalavdelning i Stockholm att hos riksdagens justitieombudsman hemställa, att saken måtte göras till föremål för J. O:s undersökning och att byggnadsstyrelsen måtte åläggas att upptaga entreprenadanbudet till förnyad prövning. Detta ärende, vari byggnadsstyrelsen förklarar sig och påminnelser avgivits, har ännu icke föranlett beslut från J. O:s sida. Under sådana förhållanden är jag givetvis förhindrad att ingå på något bedömande av byggnadsstyrelsens förfaringssätt i nämnda fall. Då emellertid vissa av interpellanten lämnade sakuppgifter böra beriktigas, vill jag angiva några fakta i ärendet.

I november 1931 infortrade byggnadsstyrelsen anbud dels å vissa ombyggnadsarbeten inom de för etnografiska museet avsedda byggnaderna och dels å rörledningsarbeten m. m. inom samma byggnader.

Vad ombyggnadsarbetena angår, hade inom byggnadsstyrelsen uppgjorts beräkningar av kostnaderna för dessa arbeten, vilka beräkningar slutade å en summa av 114,000 kronor, varav belöpte å egentliga byggnadsarbeten 92,500 kronor och å målningsarbeten 21,500 kronor. Vid anbudstidens utgång den 28 november 1931 förelågo beträffande ifrågavarande arbeten 19 anbud. Det av Arbetets Frihets lokalavdelning avgivna anbudet var det näst lägsta i fråga om slutsumman och beträffande de egentliga byggnadsarbetena det lägsta, var emot det i fråga om målningsarbetena låg högre upp. Det lydde å 64,484 kro-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

nor för de egentliga byggnadsarbetena och å 23,100 kronor för målningsarbetena eller sammanlagt 87,584 kronor. Vid granskning av anbudena fann byggnadsstyrelsen de tre lägsta anbudena vara så låga beträffande de egentliga byggnadsarbetena, att felräkningar enligt styrelsens förmenande kunde antagas föreliggande. Med anledning härav infordrade styrelsen från vederbörande anbudsgivare förklaringar om anledningen till de låga anbudssiffrorna. I förklaringsarna vidhöll Arbetets Frihet samt en av de båda övriga anbudsgivarna sina anbudssummor, varemot den tredje anbudsgivaren meddelade, att anbudssumman på grund av felräkning vore för låg och anhöll att bli frikallad från anbudet. Byggnadsstyrelsen — som fann de kvarstående båda hörda anbudsgivarnas förklaringar icke vara tillfredsställande — beslöt därefter, att de tre lägsta anbudena icke skulle vid den slutliga prövningen ifrågakomma samt antog beträffande själva byggnadsarbetena ett anbud, vilket näst efter de tre från prövning undantagna var det för dessa arbeten lägsta och beträffande dem slutade å ett belopp av 87,790 kronor. I interpellationen uppgives, att byggnadsstyrelsen antog ett anbud, lydande å 113,540 kronor. Detta är, såsom framgår av vad jag nyss yttrat, icke riktigt. Det antagna anbudet slutade visserligen i sin helhet på sistnämnda belopp, men däri ingingo målningsarbeten med 25,750 kronor. Styrelsen antog emellertid, såsom nyss nämnts, anbudet endast i vad det avsåg de egentliga byggnadsarbetena. Å målningsarbetena infordrade styrelsen sedermera nya anbud, och antogs ett som lydde å 21,320 kronor eller en lägre summa än såväl den, vilken erbjudits av Arbetets Frihets lokalavdelning, som den, vilken beräknats av den byggmästare, med vilken avtal träffades om utförande av de egentliga byggnadsarbetena.

Såsom nyss nämnts, infordrades särskilda anbud beträffande rörledningsarbeten m. m. I interpellationen säges, att vid anbudstidens utgång i fråga om dessa arbeten inkommit 3 anbud, av vilka byggnadsstyrelsen antog det högsta, lydande å 32,640 kronor. Ej heller denna uppgift är riktig. Det förhöll sig så, att 22 anbud inkommo och att byggnadsstyrelsen — sedan den beslutat, att Arbetets Frihets anbud icke skulle vid den slutliga prövningen ifrågakomma — antog det lägsta av de därefter återstående anbudena, vilket lydde å nyssnämnda summa, 32,640 kronor. Arbetets Frihets anbud för rörledningsarbetena utgjorde 28,580 kronor. De övriga 20 anbudena växlade mellan 32,800 kronor och 41,015 kronor.

Ehuru jag, som nämnt, icke kan inlåta mig på något bedömande av de utav byggnadsstyrelsen träffade avgöranden, jag nu angivit, vill jag, med hänsyn till interpellationens läggning, med bortseende från det speciella fallet gå in på de författningsbestämmelser, vilka byggnadsstyrelsen måste hava tillämpat, då den icke antagit de lägsta anbudena. Dessa bestämmelser innefattas i förordningen den 16 januari 1920 angående upphandling och arbeten för statens behov samt försäljning av staten tillhörig lös egendom, den s. k. upphandlingsförordningen. I 28 § 2 mom. av denna förordning föreskrives, att det under vissa förutsättningar skall bero på vederbörande myndighet, huruvida inkomna anbud må ifrågakomma vid den slutliga anbudsprövningen. Detta är enligt nämnda författningsrum fallet, bland annat, »om det begärda priset står i sådant missförhållande till godset eller arbetet, att av priset ensamt att döma ett nöjaktigt fullgörande av avtalet icke kan påräknas och — — — — orsaken till det låga priset icke på tillfredsställande sätt förklaras». Momentet innehåller vidare ett stadgande om att myndighet i fall, som i momentet avses, må avfordra anbudsgivare erforderliga förklaringar eller upplysningar, i den mån sådant kan ske utan åsidosättande av övriga anbudsgivares berättigade intressen. I 30 § 1 mom. av förordningen stadgas i fråga om den slutliga prövningen av anbud, att den omständigheten att ett anbud innefattar det lägsta priset icke må i och för sig vara avgörande för anbudets antagande.

Nu nämnda bestämmelser överensstämma med det författningsförslag, som i betänkande år 1916 framlades av de s. k. centralupphandlingssakkunniga och som i huvudsak lades till grund för gällande upphandlingsförordning. I sin motivering för förslaget i här avsedda punkter erinrade de sakkunniga om de anmärkningar, som framstälts mot tidigare gällande regler för statens upphandling och vilka gått ut på att vid prövning av anbud prishänsynen fått göra sig alltför mycket gällande. De sakkunniga yttrade därefter, bland annat, följande:

»Faran av en praxis, som låter prisbilligheten falla utslaget, är uppenbar. En sådan praxis alstrar lätt en allt för skarp konkurrens med därav följande missförhållanden. Konkurrensen urartar lätt till en tävlan om att leverera så låg kvalitet som möjligt. Såsom från flera håll anmärkts, frestas nämligen en leverantör eller entreprenör, som fått ett mycket lågt anbud antaget, att genom undervärdig prestation skydda sig mot en förlust, som av honom knappast kan undvikas i händelse av ett kontraktsenligt fullgörande av avtalet. Statens myndigheter kunna visserligen genom kontroll under utförandet och besiktning vid mottagandet försäkra sig om att alla fordringar uppfyllas, och hava även, i händelse leverantören eller entreprenören undandragit sig eller ej förmår att fullgöra sina skyldigheter, möjlighet att genom anlitande av eventuellt ställd säkerhet hålla staten skadeslös. Det kan emellertid icke anses vara med statens vare sig intresse eller värdighet förenligt att såsom regel tillämpa ett system, som nödvändiggör anlitandet av en dylik utväg för att tillförsäkra staten dess på avtal grundade rättigheter. Då det visat sig, att nu gällande bestämmelser angående antagande av anbud föranlett ett allt för stort hänsynstagande till prisbilligheten och därigenom inom stora kretsar av affärsvärlden bragt statens leverans- och entreprenadssystem i misskredit, så att mera solida leverantörer och entreprenörer ofta avhålla sig från affärsförbindelser med staten, måste nya bestämmelser sökas.»

Såsom framgår av det nu anförda hava ifrågavarande bestämmelser, vilka giva vederbörande myndigheter en viss rörelsefrihet vid prövningen av inkomna anbud, tillkommit i syfte, bland annat, att tillgodose ett av erfarenheten påvisat behov av skydd mot en osund konkurrens med därav följande missförhållanden, bland annat låg kvalitet å material och arbete m. m. För min del kan jag icke finna annat, än att de grundsatser, på vilka dessa föreskrifter vila, äro sunda och riktiga; enligt min mening måste de alltjämt anses vara överensstämmande med såväl statens som skattedragarnas liksom ock med näringslivets intressen.

Under uttalande av denna uppfattning och med framhållande ånyo att jag, då det i interpellationen åsyftade fallet dragits under J. O:s prövning, icke lämpligen kan närmare ingå på frågan om detta fall, vill jag till svar å interpellationen förklara, att jag icke har för avsikt att, såsom saken nu ligger till, vidtaga någon åtgärd i densamma.

Härpå yttrade:

Herr **Järte**: Herr talman! I första hand vill jag tacka herr statsrådet för hans svar på interpellationen.

Till detta vill jag foga några erinringar. Vad uppgiften om oriktiga relationer i interpellationen angår, vill jag framhålla det, att om man räknar ihop måleri- och byggnadskostnaderna, så stämma siffrorna. Vidare är det riktigt, att det var 22 entreprenörer om dessa rörlägningsarbeten. Av dessa är det 3 stycken, som tillkommit utöver de 19. Därav missförståndet

Emellertid äro dessa saker oväsentliga detaljer. Det väsentliga är, såsom också herr statsrådet framhöll, att det av Arbetets Frihets lokalavdelning av-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

givna anbudet var det näst lägsta i fråga om slutsumman och i fråga om det egentliga byggnadsarbetet det lägsta. Det är frågans kärnpunkt.

Jag har anhållit att få svar på om herr statsrådet ansåg, att byggnadsstyrelsens handlingssätt att förkasta dessa låga anbud stode i överensstämmelse med statens och skattedragarnas intresse och, om så icke vore fallet, om man kunde förhindra, att det upprepades. Nu är, som sagt, saken under utredning hos J. O., och det är säkerligen med stort intresse man i alla intresserade kretsar avvaktar, hur J. O. skall ställa sig till frågan. Ty här berör man en sak, som särskilt för huvudstadens invånare har mycket stor ekonomisk betydelse, nämligen utsikten att bygga billigare, och den möjligheten kan Arbetets Frihet förverkliga i bättre mån än sina konkurrenter, vilket jag har tillfälle att styrka genom intyg från andra statens verk än byggnadsstyrelsen. Slutligen har denna fråga att kunna åstadkomma billigare bostäder och därmed lägre hyror i huvudstaden stor betydelse för statens ekonomi. Det är en händelse, som ser ut som en tanke, att just på kammarens föredragningslista för i dag förekommer frågan om statstjänstemännens dyrtidtillägg. Man har ofta hört, att det finnes icke någon dyrtid längre och att därför är dyrtidstillägget både som namn och sak oberättigat. Men det vet envar, att det finnes dyrtid i Stockholm beträffande bostadspriset. Orsaken härtill är den fördyrade bostadsproduktionen, som i sin tur har sin rot i de maktmissbruk, som tillämpas från de organiserade byggnadsarbetarnas sida.

Nu anförde herr statsrådet, att byggnadsstyrelsen i sitt utlåtande till J. O. angivit såsom orsak till att Arbetets Frihets anbud förkastades, att Arbetets Frihets svar varit otillfredsställande. Då får jag meddela, att jag har i min hand ett intyg från jägmästaren Sven Piehl, som är beredd att beediga sin uppgift inför domstol.

Intyget är av följande lydelse: »Någon dag efter 5 december inställde jag mig hos Kungl. Byggnadsstyrelsen för att i egenskap av Centralförbundets för Arbetets Frihet ombudsman i Stockholm till styrelsen överlämna ett svar från A. F:s lokalavdelnings i Stockholm entreprenörer på av Byggnadsstyrelsen infordrad förklaring till det låga anbud som dessa entreprenörer avgivit rörande arbetena å förra livdragonkasernerna på Ladugårdsgårde för Etnografiska museets räkning. Jag medförde därvid en förklarande skrivelse från entreprenörerna, dagtecknad den 5 dec. 1931, vari en enligt deras mening fullt nöjaktigt förklaring lämnades. Avsikten med mitt besök var att söka byggnadsrådet Georg A. Nilsson, som för Byggnadsstyrelsen tillskrivit lokalavdelningen, för att dels personligt överlämna lokalavdelningens svar, dels stå till byggnadsrådets förfogande, därest ytterligare förklaringar till anbudet voro påkallade. Vid företrädet överlämnade jag först lokalavdelningens skrivelse jämte Centralförbundets stadgar och lämnade muntligen en överskådlig inblick i vår rörelse och Stockholmsavdelningens arbetssätt. Byggnadsrådet tog därefter i min närvaro del av lokalavdelningens infordrade förklaring och yttrade omedelbart sedan han slutat genomläsningen, att: 'det här var ju mycket klarläggande och uttömmande'. Sedan byggnadsrådet vidare frågat, varför lokalavdelningen icke inlämnat anbud även på de elektriska arbetena, varpå jag icke var i stånd för tillfället lämna något svar, och en del oväsentligare resonemang förekommit, frågade jag, om det kunde tänkas, att lokalavdelningen skulle få arbetet i fråga, varpå byggnadsrådet genmålte, att han icke vid tillfället kunde ge något svar på den saken. Sedan jag ytterligare framhållit, att jag stode till tjänst, om några förklaringar senare skulle behövas, avlägsnade jag mig. Vid tillfället var Byggnadsstyrelsens intendent hela tiden närvarande. Det riktiga och sanna i mitt ovanstående uttalande är jag beredd att när som helst inför domstol med ed styrka. Stockholm den 2 juni 1932. Sven Piehl. Regeringsgatan 50, Stockholm.» Så långt herr Piehl.

Om orsaken till byggnadsstyrelsens handlingsätt vid detta tillfälle måste man ställa sig desto mera undrande och spörjande, som Arbetets Frihet för andra statens myndigheters räkning utfört omfattande byggnadsarbeten. Jag har också i min hand intyg från två myndighetspersoner. Det ena är avgivet av fortifikationsofficeren i östra arméfördelningen, och däri bestyrkes, att Arbetets Frihet utfört en hel del byggnadsarbeten, som verkställts till full belåtenhet, och att därvid arbetspersonalen städe iakttagit ett berömvärt uppträdande även i de fall, då mindre friktioner med fackligt organiserade legat nära till hands. Vidare säger kapten Reutersköld, att beredvilligheten att undanröja påtalade erinringar varit påtaglig. Jag har vidare ett liknande intyg från intendenten vid Karlbergs slott August Bergh, som meddelar, att Arbetets Frihet utfört vissa ombyggnads- och reparationsarbeten vid krigsskolan å Karlberg och att dessa utförts fullt tillfredsställande och utan någon som helst friktion med utomstående. Följaktligen ha andra statens ämbetsverk vid anlitande av Arbetets Frihet kunnat vitsorda dess kompetens för sin uppgift. Arbetets Frihet arbetar med avtalsenliga löner och är beredd att ställa erforderlig borgen och i övrigt uppfylla de förpliktelser, man kan kräva av en entreprenör.

Man frågar sig då: vad kan anledningen ha varit? Jag är medveten om att upphandlingsförordningen medger byggnadsstyrelsen rätt att förkasta ett lägre anbud, om byggnadsstyrelsen skulle finna, att antagandet av detta på något sätt skulle medföra någon risk för mindervärdigt arbete. Men varför skulle man på förhand misstänka detta, då andra statens ämbetsverk funnit motsatsen vara förhållandet? Den återopade bestämmelsen i upphandlingsförordningen befriar icke byggnadsstyrelsen från skyldigheten att grundligt pröva billigare anbud, och därtill fanns så mycket mera anledning, som det är en trängande nödvändighet, att byggnadsarbetena för statens räkning utföras så billigt som möjligt. På fjärde huvudtiteln får man vara sparsam, då man har mycket begränsade medel att röra sig med. Därför får man där taga det anbud, som är billigaste anbudet. Men det fanns samma anledning för byggnadsstyrelsen i förevarande hänseende.

Nu vill jag icke ifrågasätta, att anledningen till byggnadsstyrelsens tvekan varit den, att styrelsen visste, att det förelåg risk för att, om man anlätade Arbetets Frihet, det kunde bli trassel och blockader från andra arbetarorganisationers sida. Jag vill, som sagt, icke ifrågasätta detta, fastän man har exemplet från riksgäldskontoret i föl, som visar, att andra statens myndigheter föregått med mildt sagt, föga föredömligt exempel härutinnan. Men det är beklagligt, om man av räddhåga skulle anse en organisation, som arbetar hederligt och bra, som mindervärdig i konkurrensen med andra, och blotta förefintligheten hos allmänna opinionen av en sådan misstanke måste tillbakavisas. Därför har jag velat bringa denna sak till offentlig kännedom och få den belyst för att slå fast, att myndigheterna böra icke lämna något medel oförsökt att bidra till förbilligandet av den viktiga socialekonomiska faktor, som bostadsproduktionen är.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Det var endast herr Järtes uttalande om att Arbetets Frihet skulle ha förmåga att bygga billigare bostäder i Stockholm, som gav mig anledning att säga några ord. Och när herr Järte säger, att det är av intresse att se, att denna fråga behandlas samma dag som frågan om dyrtidstillägen för de statsanställda, ställer han sålunda i utsikt, att statstjänarna skulle få billigare bostäder, om man anlätade strejkbrytare att uppföra bostäder i Stockholm. Då måste jag säga, att herr Järte ger det problem, som han fört fram, proportioner, som icke ha det minsta med verkligheten att skaffa. Framför allt vill jag fästa uppmärksamheten på att det icke förhåller sig så, som herr Järte gjorde gällande, att dessa personer skulle

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

på ett tillfredsställande sätt ha utfört det arbete de åtagit sig. Den, som granskar de kontrollanmärkningarna t. ex., som framställts beträffande det arbete, som Arbetets Frihet, alltså strejkbrytarna, utfört vid kronobageriet i Stockholm, skall bli på det klara med att arbetet utförts på ett allt annat än tillfredsställande sätt. En av dem, som kontrollerat arbetet har yttrat, att skulle det varit andra än Arbetets Frihet, som sysslat med saken, skulle de icke fått arbetet godkänt ens efter de korrigeringar, som efter kontrollanmärkningarna blivit gjorda.

Svea ingenjörkårs kaserner ha byggts av det folk, som det här är fråga om och vilkas företrädare herr Järte är. Jag vill rekommendera var och en att se på dessa kaserner, i vilket skick de befinna sig för närvarande. En granskning av de byggnaderna skall giva vid handen, vad för slags byggnadsarbete dessa herrar utföra. Jag hävdar med bestämdhet, att om man velat ha ett omsorgsfullt arbete, skulle i varje fall icke strejkbrytarna fått utföra arbetet, utan någon, som är noggrannare om det arbete, som skall utföras. Husen vid Svea ingenjörkår äro i det skick, att de måste bliva föremål för en genomgripande reparation, och det är att märka, att det icke är så många år sedan husen byggdes och icke så lång tid sedan regementet flyttade in, och man skall icke kunna finna något liknande vid kaserner, som uppförts under normala förhållanden. I motsats till herr Järte vill jag för min del rikta en varning till statsmakterna mot att ordna så med sina byggnadsarbeten, att man får Arbetets Frihet som den enda man har möjlighet att vända sig till och dessa strejkbrytare sålunda bli i tillfälle att skaffa sig det monopol, som deras anlitage kommer att medföra. Då det är så, att byggnadsarbetarna allt fortfarande måste upprätthålla blockaden mot kronans arbeten här i staden, har man kommit in i ett läge, som medför, att man får arbetena utförda dåligt, men man får betala mera, än om byggmästarna i Stockholm allmänt bleve i tillfälle att lämna anbud såsom tidigare varit fallet.

Herr Järte sade, att man på fjärde huvudtiteln är nödsakad att iakttaga sparsamhet. Jag lämnade häromdagen en del uppgifter om vad som förekommit ifråga om användandet av anslagen under fjärde huvudtiteln. Jag vidhåller vad jag då sade. Jag vill erinra om, att när man då och då lämnar ut arbeten, som skola bekostas av medel under fjärde huvudtiteln, till Arbetets Frihet i Stockholm, är det ej för att få arbetena bättre och billigare utförda, utan det är på grund av tvisten med byggnadsarbetarna vid Karlberg som man ej har möjlighet att få någon ordentlig byggmästare att lämna anbud. Jag tycker, att det skulle vara av stort intresse för staten att klara sig ifrån detta så snart som möjligt i stället för att uppamma nya strider. De arbetare, varom det här är fråga, äro ej yrkesmän inom byggnadsarbetarkåren. Några sådana arbete ej under förhållanden som dessa. Det är en del skubb från olika håll, som taga ett sådant arbete, vilket byggnadsarbetarna ej vilja utföra på grund av rådande tvister med kronan i fråga om byggnadsarbeten i Stockholm. Det är ingen anledning för staten att anlita sådant ej yrkeskunnigt folk, som herr Järte talar för.

Herr Järte: Herr talman! Jag är verkligen tacksam för den senaste ärade talarens inlägg, därför att jag tror, att hans argumentation förträffligt belyser den fråga, det här rör sig om, nämligen ett försök från en organisation, som består av yrkeskunnigt folk att tillämpa andra, mera hyfsade, och mera avtalstrognas avtalsmetoder inom byggnadsvärlden, än vad som under senaste årtiondet varit fallet, och som gjort Stockholms byggnadsarbetare till en visa i hela landet. Att här tala om »att Arbetets Frihet strävar till monopol», när denna organisation uppträder i fri tävlan, det är verkligen att sitta i glasskåp och kasta sten, då man samtidigt försvarar de stockholmska byggnadsarbetar-

nas slutna skrän och monopolistiska metoder. När herr Andersson i Stockholm gör gällande, att de militära myndigheternas erkännsamma vitsord om Arbetets Frihet beror på »omtanke om strejkbrytarna», så innebär detta en kränkning av dessa myndigheters heder och ära. Det är dock som tjänstemän de utfärdat sina intyg och under tjänsteansvar. Men när kammaren hör en *sådan* polemik, förstår nog kammaren, hur problemet ligger till och vad dess kärna är.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

§ 3.

Jordbruksutskottets härpå föredragna utlåtanden nr 94 och 95 bordlades åter.

§ 4.

Vidare föredrogs jordbruksutskottets memorial, nr 96, angående kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till lindring av fraktkostnader för kalk samt inrättande av en kalkbrukslänefond; och blevo de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna av kammaren godkända.

§ 5.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1932/1933 jämte i ämnet väckta motioner.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under åberopande av det vid propositionen under rubrik »Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor; 6. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl.», fogade statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen godkänna av departementschefen föreslagna ändringar i bestämmelserna angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl., innefattande att dyrtidstilläggen, som under innevarande budgetår utginge efter ett indextal av 160, skulle för budgetåret 1932/1933 utgå efter ett indextal av 158, varjämte Kungl. Maj:t framlagt förslag dels om huru kostnaden för dyrtidstillägg skulle i vissa fall bestridas, dels ock om anvisande av särskilda anslag till dyrtidstillägg.

I enlighet med grunderna för kamrarnas remiss av statsverkspropositionen hade utskottet behandlat denna framställning med undantag av de delar, som berörde befattningshavarna under jordbruksdepartementet samt pensions- och indragningsstaterna.

I anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag hade inom riksdagen väckts följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, avgivna den ena inom första kammaren, nr 164, av herr *Möller m. fl.*, och den andra inom andra kammaren, nr 210, av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.*, i vilka hemställts, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts förslag till dyrtidstillägg till befattningshavare i statens tjänst besluta, att nämnda dyrtidstillägg skulle för budgetåret 1932/1933 utgå efter samma grunder som gällde för budgetåret 1931/1932;

dels två jämväl likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 234, av herr *Alexander Nilsson m. fl.*, och den andra inom andra kammaren, nr 346, av herr *Johanson* i Hallagården *m. fl.*, i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att dyrtidstilläggen för statliga befattningshavare under budgetåret 1932/1933 skulle utgå efter ett indextal av 150;

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

dels en inom andra kammaren av herr *Olofsson* i Digernäs m. fl. väckt motion, nr 240, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av vad i statsverkspropositionen under rubrik: »Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor, punkt 6. Dyrtidstillägget till befattningshavare i statens tjänst m. fl.», föreslagits, att dyrtidstilläggen under budgetåret 1932/1933 skulle utgå efter ett indextal av 152;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Andersson* i Stockholm m. fl. väckt motion, nr 355, i vilken föreslagits, att riksdagen måtte besluta tilldela tjänstemän och arbetare förhöjning av till dem utgående dyrtidstillägg med nedan angivna belopp för år räknat.

»A) för befattningshavare med lön enligt avlöningsreglemente utgår förhöjningen enligt följande tabell:

Löneklass	O r t s g r u p p						
	A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.
1—5	396	432	468	504	540	576	612
6	360	396	432	468	504	540	576
7	324	360	396	432	468	504	540
8	288	324	360	396	432	468	504
9	252	288	324	360	396	432	468
10	216	252	288	324	360	396	432
11	180	216	252	288	324	360	396
12	132	168	204	240	276	312	345
13	72	108	144	180	216	252	288
14	—	36	72	108	144	180	216
15	—	—	—	24	60	96	132
16	—	—	—	—	—	—	36

B) för andra befattningshavare utgår förhöjningen med belopp, som är i tabellen angivet för den löneklass i vilken lönen är närmast jämförlig med den lön, som utgår till befattningshavaren. Är lönen lägre än den i 1:a löneklassen, utgår förhöjningen med belopp, som är angivet för denna löneklass;

att dyrtidstillägg i övrigt utgår efter de grunder, som fastställdes av 1931 års riksdag, dock att befattningshavare, vilken åtnjuter lön enligt 17:e löneklassen i avlöningsreglemente för löner reglerade verk, skall erhålla dyrtidstillägg med 11 procent. Den som har lön enligt 18:e löneklassen med 9 procent. Den som har lön enligt 19:e löneklassen med 6 %. Den som har lön enligt 20:e löneklassen med 3 procent samt att den, som åtnjuter lön enligt högre löneklass än 20:e, icke skall uppbära något dyrtidstillägg.

För befattningshavare, som nu åtnjuter s. k. oreglerat dyrtidstillägg och har lön, som är högre än den i 17:e löneklassen angivna, utgår dyrtidstillägget med 28 procent och minskas därefter med 2 procent för varje helt 100-tal kronor, med vilket grundlönen överstiger den grundlön, som är angiven i 17:e löneklassen i löneplanen för löner reglerade verk;

att militärer, som åtnjuta lön på övergångsstat, skola erhålla lön endast med efter A-ort fastställt belopp samt att intet dyrtidstillägg skall utgå på denna lön.»

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en den 20 maj 1932 till riksdagen avlåten proposition, nr 262, som hänvisats till statsutskottets förberedande handlägg-

ning i de delar, som icke berörde befattningshavare under jordbruksdepartementet samt pensions- och indragningsstaterna, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för sistnämnda dag — med ändring av ej mindre i statsverkspropositionen under »För flera huvudtitlar i gemensamma frågor» framställt förslag angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. än även i statsverkspropositionen under de särskilda huvudtitlarna gjorda äskanden om anslag till dyrtidstillägg, i den mån anslag för ändamålet nu äskades — föreslagit riksdagen att godkänna de av departementschefen föreslagna ändringarna i bestämmelserna angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl., innebärande att dyrtidstilläggen skulle för nästkommande budgetår beräknas efter ett indextal av 156 ävensom att det maximibelopp, å vilket dyrtidstillägg skulle utgå, för nyreglerad avlöning skulle fastställas till 700 kronor och för oreglerad avlöning till 600 kronor i månaden, ävensom besluta om anslag till dyrtidstillägg och om huru kostnaderna för sådana tillägg skulle i vissa fall bestridas.

Ang.
dyrtidstillägg
åt be-
fatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Denna proposition hade såvitt den anginge pensions- och indragningsstaterna hänvisats till bankoutskottet, i vad den rörde jordbruksärenden till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

I anledning av sist omförmälda proposition hade inom andra kammaren väckts följande motioner, nämligen

dels av herr *Järte m. fl.*, nr 545, vari hemställts, att riksdagen ville besluta att för budgetåret 1932/1933 det maximibelopp, å vilket dyrtidstillägg utginge, liksom för innevarande år skulle för nyreglerad avlöning fastställas till 800 kronor och för oreglerad avlöning till 650 kronor i månaden;

dels av herr *Forssell*, nr 549, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta, 1:o att, om gällande levnadskostnadsindex för budgetåret 1932/1933 nedginge under siffran 156, dyrtidstillägget likväl skulle beräknas efter sistnämnda siffra; och 2:o att den s. k. dyrtidsspärren för löner över 800 kronor per månad vid oreglerade verk och löner över 650 kronor per månad vid nyreglerade verk skulle slopas;

dels ock av samme motionär, nr 550, vari föreslagits, att terminologien vid dyrtidstilläggens fastställande måtte förändras på sätt i motionen angivits.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) beträffande befattningshavare hörande under andra—åttonde samt tionde huvudtitlarna

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del samt med avslag å motionerna I: 164 och 234 samt II: 210, 346, 240, 355, 549, 550, motionerna I: 164 samt II: 210 och 549, i vad desamma avsåge indextalet, besluta att dyrtidstilläggen under budgetåret 1932/1933 skulle utgå efter ett fast indextal av 156;

2) med bifall till å motionerna II: 545, I: 164 och II: 210 samt med avslag å motionen II: 549, de tre sistnämnda motionerna, i vad de avsåge maximigränsen för dyrtidstilläggen, avslå Kungl. Maj:ts förslag beträffande sänkning av det belopp, varå dyrtidstillägg högst finge utgå;

b) för budgetåret 1932/1933 såsom extra förslagsanslag anvisa till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst

under andra huvudtiteln	kronor	1,050,000
» tredje »	»	164,000
» fjärde » försvarsdepartementet	»	35,000
» » lantförsvaret	»	3,100,000
» » sjöförsvaret	»	1,300,000
» » flygvapnet	»	100,000

<p><i>Ang. dyrtidstillägg åt befatt- ningshavare i statens tjänst m. fl. (Forts.)</i></p>	<p>under femte huvudtiteln » sjätte » » sjunde » » åttonde » » tionde »</p>	<p>kronor 3,560,000 » 120,000 » 1,820,000 » 5,800,000 » 600,000;</p>
---	---	--

c) besluta,

att dyrtidstillägg åt befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar samt dyrtidstillägg åt befattningshavare vid bank- och fondsinspektionen, sparbanksinspektionen, ävensom patent- och registreringsverket och försäkringsinspektionen, skulle utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes, så ock att dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vägorganisationen i länen skulle utgå av statens automobilskattemedelsfond;

samt att, där arbetslönerna vid försvarsväsendets verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar vore uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skulle bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Walles, P. Albert Bergström, Pauli, Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Wigforss, Eriksson* i Stockholm och *Nilsson* i Örebro, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) beträffande befattningshavare hörande under andra—åttonde samt tionde huvudtitlarna

1) med bifall till motionerna I: 164 och II: 210 i denna del samt med avslag å såväl Kungl. Maj:ts förslag, såvitt det rörde indextalet, som motionerna I: 234, II: 346, 240, 355, 549 och 550, motionen II: 549, i vad densamma avsåge indextalet, besluta att beträffande dyrtidstilläggets förhållande till levnadskostnadsindex gällande allmänna grunder fortfarande skulle äga tillämpning, dock med iakttagande att, om levnadskostnadsindex för budgetåret 1932/1933 nedginge under siffran 160, dyrtidstillägget likväl skulle beräknas efter sistnämnda siffra;

2) — — — — —

b) för budgetåret 1932/1933 såsom extra förslagsanslag anvisa till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst

<p>under andra huvudtiteln » tredje » » fjärde » » femte » » sjätte » » sjunde » » åttonde » » tionde »</p>	<p>försvarsdepartementet lantförsvaret sjöförsvaret flygvapnet</p>	<p>kronor 1,230,000 » 194,000 » 35,000 » 3,700,000 » 1,500,000 » 120,000 » 4,020,000 » 140,000 » 2,180,000 » 6,200,000 » 700,000;</p>
--	--	---

c) besluta, — — —; samt

av herrar andre vice talmannen *Nilsson* i Gränebo, *N. J. Martin Svensson, Johan Bernhard Johansson, Strindlund, Olsson* i Blädinge, *Olofsson* i Digernäs, *Persson* i Fritorp och *Danielsson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) beträffande befattningshavare hörande under andra—åttonde samt tionde huvudtitlarna

1) i anledning av motionerna I: 234 samt II: 240 och 346 ävensom med avslag å såväl Kungl. Maj:ts förslag, såvitt det rörde indextalet, som motionerna I: 164 samt II: 210, 355, 549 och 550, motionerna I: 164 samt II: 210 och 549 i vad desamma avsåge indextalet, besluta, att dyrtidstilläggen under budgetåret 1932/1933 skulle utgå efter ett fast indextal av 152;

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

2) — — —

b) för budgetåret 1932/1933 såsom extra förslagsanslag anvisa till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst

under andra huvudtiteln	kronor	910,000
» tredje »	»	140,000
» fjärde » försvarsdepartementet	»	33,000
» » lantförsvaret	»	2,500,000
» » sjöförsvaret	»	1,100,000
» » flygvapnet	»	80,000
» femte »	»	3,120,000
» sjätte »	»	100,000
» sjunde »	»	1,460,000
» åttonde »	»	5,400,000
» tionde »	»	500,000;

c) besluta, — — —.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag vill för det första säga, att den omständigheten, att denna stora fråga kommit så sent på riksdagens bord, icke beror på statsutskottet. Herrarna förstå säkert, vad som ligger i detta meddelande, nämligen att vi ej vilja ha den beskyllningen riktad till oss, att vi på något sätt försenat frågan. Jag vill framhålla, att det är i senaste laget, som en så pass stor och viktig fråga avgöres, och att det förut under åren brukat ske en månad å sex veckor tidigare än i år.

Om jag sedan i egenskap av gammal underhandlare skulle säga några ord, får kammaren förlåta mig, att jag kanske blir litet omständligare än jag i regel brukar vara. Jag får säga det, att så missförstådd och vantolkad, som denna fråga är, måste jag ge herr Forssell mitt erkännande för att han pekat på möjligheten att åtminstone i någon mån skingra de vanföreställningar, som råda. Herr Forssell har hemställt, att man borde ändra titel och rubrik på detta och taga det som det verkligen är, som ett lönetillägg i stället för ett dyrtidstillägg. Det är så mycket mera befogat, som kammarens ledamöter nogsamt ha sig bekant, att en löneroglering för statstjänare av vare sig högre eller lägre grad är en mycket tidsödande fråga. Det tar årtal, innan en utredning därom blir klar, och det tar mycket lång tid, innan myndigheterna kunna komma med sina yttranden över ett utarbetat förslag. Detta gör, att man måste se på detta problem med andra ögon än i de fall, då man har smidigare organ för avgörande av dylika frågor. Då det nu på många håll gjorts gällande, förmodligen av missförstånd, sådana felaktiga uppfattningar, att t. o. m. en av regeringens representanter nödgades vid remissdebatten i medkammaren klara upp, hur det verkligen förhåller sig beträffande denna omdebatterade siffra från i fjol, då index bestämdes till lägst 160, kan det ej skada, om jag nämner några siffror ur budgeten från och med år 1920 och till dags datum. Dessa siffror visa enligt min mening, att statstjänarna haft rätt, då de påstått, att deras penninglön sjunkit oavbrutet undan för undan. Jag har bett notariatet i fjärde avdelningen om en sammanställning över de beräknade siffrorna

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

för dyrtidstillägg under åren 1920—1932. Då har det visat sig, att år 1920 beräknades i budgeten ej mindre än 313 miljoner. Index var då 270. De beräkningsgrunder, som man använt, gävo det utslaget. År 1921 beräknade man 220 miljoner och index var 236. Jag skyndar mig att tillägga, att skillnaden därvid till stor del beror på, att för affärsverkens del en löneroglering trätt i kraft den 1 juli 1920. Annars hade siffran varit en annan. För budgetåret 1922 var beräknat ett belopp av 174 miljoner, och då är att märka, att för den huvudsakliga delen av statsförvaltningen en löneroglering trätt i kraft den 1 januari 1922. Annars hade siffran även då varit en annan. Sedan är det en lucka för första halvåret 1923, beroende på att budgetåret då omlades. Man har ej ansett erforderligt att taga med dessa siffror. Det skulle ge ett missvisande resultat om deras inbördes storlek. Trots att affärsverken fått löneroglering den 1 juli 1920 och en stor del av den övriga statsförvaltningen fått löneroglering den 1 januari 1922 vidtogs 1923 en åtgärd, som bragte ned miljonernas antal från 174 till 97.6 för budgetåret 1923—1924. Index var då 174. För budgetåret 1924—1925 är siffran 93 miljoner och index var 171. Under budgetåret 1925—1926 hade inträffat en mindre prisstegring. Miljonernas antal var något större, 97.2, och index var 176. Under budgetåret 1926—1927 voro miljonerna 92, och index var 172. För budgetåret 1927—1928 voro motsvarande siffror 82.6 och 169. För budgetåret 1928—1929 beräknades för dyrtidstillägg 87.3 miljoner och index var 173. Budgetåret 1929—1930 voro miljonerna 87.8 och index var 169. För budgetåret 1931—1932 beräknades miljonerna till 68.2. Index var då 158. Denna siffra, 68.2 miljoner, stod sig dock ej, utan i verkligheten uppgick den till ett högre belopp. Enligt de nya beräkningar, som framlagts för nästkommande budgetår, har dyrtidstillägget beräknats komma att kosta 63.6 miljoner.

Jag skulle tro, att om man t. o. m. hoppas över 1920 och 1921 och börjar med 1922, måste man ändå erkänna, att det är raskt marseherat nedåt med lönerna, när siffran 174 miljoner för år 1922 ersättes med siffran 63.6 för budgetåret 1932—1933. Jag har velat få dessa siffror till protokollet, för att det ej skall kunna sägas, att man ej framställt saken som den verkliga är. Och jag vill påpeka, i sanningens intresse, att genom den stora operation, som skedde år 1923, togs från statstjänarna mellan 28 och 30 miljoner i ett enda svep. Jag skyndar mig att tillägga, att därvidlag finnes det åtminstone den ursäkten att anföra för att man tillgreps statstjänarnas löner som budgetregulator, att inkomstskatteprocenten då utgjorde 175, medan den nu är 145. Det kan enligt min mening ingalunda göras gällande, att samma svårighet ur statsfinansiell synpunkt är rådande nu som då. I varje fall fick man av den åtgärd, som då vidtogs, den uppfattningen, och måste i all rimlighets namn draga den slutsatsen, att det var statsmakternas mening att, när de svåra tiderna voro över, genom ökade dyrtidstillägg lämna tillbaka vad man drog bort från statstjänarna i budgetreglerande syfte år 1923. Så har emellertid ingalunda varit förhållandet. Det enda undantaget var det, som beslöts i fjol — jag vill minnas, att det var den 9 maj — då man läste fast index nedåt, så att säga. Statstjänarna hade då den förhoppningen, att man i de uttalanden, som från regeringsbanken då gjordes om den irritation, som uppstår genom de ständiga lönesänkningarna, att beslutet skulle stå sig åtminstone ett helt år, så att man skulle slippa att i början av år 1932 möta ett förslag om fortsatt löneminskning.

Jag sade i början av mitt anförande, att det tar lång tid innan en löneroglering för statstjänarna kan leda till slutligt resultat. För att på något sätt göra ett försök att få fram en någorlunda rättvisare avvägning av löneförhållandena, framlades i fjol från socialdemokratiskt håll ett förslag, gä-

ende ut på att man skulle höja lönerna för respektive befattningshavare upp till 16:e lönegraden men lämna lönerna för övriga befattningshavare orubade. Vi hade då och vi ha i år den uppfattningen, att man icke kan åstadkomma någon förbättring genom att hugga in på en grupp här och en grupp där för att på det sättet markera sin vilja att åstadkomma löneutjämning. Det är icke min sak att här föra talan för mellangrupperna — det vill jag uttryckligen säga ifrån — men vi ha principiellt ställt oss på den ståndpunkten, att godtycket skall bannlysas, då det gäller att åstadkomma en så rättvis lönerogering som möjligt, och det är anledningen till att vi icke heller ha ansett oss kunna i den delen godtaga regeringens förslag.

Jag sade, att jag icke ville föra talan för några andra grupper än dem, som ligga mitt hjärta närmast, och jag får då först som sist säga, att det är tjänstemännen i 5:e lönegraden och ett stycke uppåt. Femte lönegraden omfattar just de befattningshavare vid statens verk, som ha den sämsta lönen, men det är också de befattningshavare, som äro de flesta till antalet, och följaktligen är det på den gruppens inkomster, som man inriktar sig, när man vill ha fram stora resultat i fråga om minskade utgifter för statsverket. Jag vill passa på att säga i detta sammanhang, att riksdagen bör hålla i minnet, att den kår, som jag nu framför allt talar om, är en kår, som är utvald med största omsorg, som får tjänstgöra när och varhelst så påfordras, som får tjänstgöra söndag som vardag, natt som dag i skiftesindelning utan att kunna göra anspråk på de fördelar, som man på annat håll har lyckats tillkämpa sig med avseende å tjänstgöringens förläggning på olika tider av dygnet, på helgdagar o. s. v. De få också ständigt arbeta — det må ursäktas mig, om jag som gammal järnvägsman säger ifrån det — med Långholmen hägrande i en icke alltför oviss framtid. Det behövs bara en liten förseelse för att man skall komma i kontakt med strafflagen, och då betraktar man sannoligen icke dessa arbetare som vanligt folk, utan då äro de gudbevars också tjänstemän.

Man bör icke förvåna sig över att en kår, som får uträtta ett ansvarsfullt och av alla som nödvändigt erkänt arbete, också gör anspråk på att få en skälig ersättning för sitt arbete. Man bör icke heller glömma bort, att det är ganska viktigt ur statsmakternas egen synpunkt att denna kår icke känner sig vara misshandlad. När det nu i alla fall är på det sättet, att vi efter undersökningar ha kunnat fastslå, att det skiljer flera 100 kronor om året i inkomst för dessa statstjänare jämfört med andra inkomsttagare i samma läge, så är det icke så rasande underligt, om man kan konstatera, att missnöjet är stort och allmänt, och vad värre är, det är också i stor utsträckning berättigat.

Statstjänarna ha aldrig vägrat att bära sin andel av kristiden, vare sig nu eller tidigare, men statstjänarna kunna omöjligen förstå, varför icke en inkomst på exempelvis 2,500 kronor, förtjänad i statens tjänst, och en inkomst på 2,500 kronor, förtjänad i öppna marknaden på annat sätt, skola vara likställda, då det gäller att skaffa staten inkomster. Statstjänarna ha sedan i fjol, då man fick denna lilla spärr nedåt, som gav anledning att hoppas, att man skulle slippa motse ytterligare sänkning, trott, att man skulle kunna räkna med att man nått botten. I stället möter man nu från olika håll en fullkomlig tävlan att försöka än ytterligare pressa ned deras lönesatser. Dessutom är läget i år synnerligen prekärt även ur en annan synpunkt, nämligen därutinnan, att riksdagen har vidtagit ett flertal åtgärder, som åtminstone för den, som ser på dem utan att kunna bedöma varje detalj av deras verkningar, måste synas vara ägnade att åstadkomma prisfördyringar. Det är så mycket mera förvånande, att man från regeringens sida velat låsa fast

Ang.
dyrtidstillägg
åt befat-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

siffran uppåt, som man av allt att döma måste under det kommande budget-året räkna med stegrade priser och högre levnadskostnader.

Sedan, herr talman, måste jag säga ett ord till. Jag förmodar, att närmast efter mig kommer, om jag icke är dåligt underrättad, herr Olofsson i Diger-näs, och att han kommer att svartmåla på alla möjliga sätt. För den hän-delse herr Olofsson då kommer att upprepa det inlägg, som han hade i stats-utskottet, så skall jag be att i förskott få upprepa det inlägg, som jag i ut-skottet hade gentemot honom. Herrarna förstå ju, att jag helst icke vill begära ordet om igen. Jag sade nämligen på det sättet, att herr Olofssons argumentation visar, att herr Wigforss hade rätt i sin reflexion, då han en gång tillkännagav en iakttagelse, som han hade gjort, den nämligen, att fattig- domen fördrages lättare, när den bäres av alla. Det är väl herr Olofssons mening, om jag inte tar fel.

Sedan vill jag påtala en sak till, som man nog får säga är ganska exem-pellös i våra dagar. Det finns ingen arbetsgivare i detta land, som anser sig utan vidare kunna dekretera, att så här skola lönerna se ut. Han gör det inte ens, om han har ett litet antal arbetare, utan han resonerar åtmin-stone om lönesättningen. Beträffande det från regeringen framlagda för-slaget tror jag mig kunna konstatera, att ingen som helst känning har ägt rum med de stora personalorganisationerna. Gör edra reflexioner, ärade kam-marledamöter! Det sättet att sköta en så stor och viktig fråga är icke ägnat att gjuta olja på vågorna utan snarare tvärtom. Jag vet icke ens, om det varit någon kontakt med cheferna för de verk, som ha att ansvara för driftens behöriga skötande och jämna gång.

Nu kan regeringen svara, och det förstår jag, att den kommer att göra, att formen för lönerogleringar vid statens verk är beroende av utav riks-dagen fattade beslut, och vi ha ingen anledning att försöka komma i kontakt med vare sig den ena eller den andra. Jag tillåter mig dock påpeka, att när det under denna vinter gällt att få fram hjälpåtgärder — jag kan ju kalla det så för att använda ett uttryck, som kan vara gemensamt för allt-sammans — så har man icke försummat att höra än den ena och än den andra sammanslutningen, men personalorganisationerna, som hela tiden ha visat sig lojala, som hela tiden ha visat sin förståelse för det svåra läget, dem aktar man icke nödigt att på minsta sätt höra för att få veta vad de ha för mening om saken.

Så till slut, herr talman, vill jag säga, att det finns här skickliga budget-snickare, utomordentligt skickliga budgetsnickare, men jag trotsar någon av dessa och någon av Kungl. Maj:ts regeringar att kunna göra upp en budget, som en arbetarfamilj i den ställning, som jag här talat om, kan leva efter på någorlunda anständigt sätt. Det går icke. Vi kräva här icke något annat än att dessa befattningshavare skola behandlas på samma sätt som alla andra. Statstjänarna äro beredda att taga sin andel — det har jag redan förklarat — både av de prisfördyrande åtgärder, som otvivelaktigt komma, och av skatte-bördorna, om de avvägas på ett förnuftigt sätt, men de kunna icke inse, att det kan vara berättigat att, om jag tar samma exempel som nyss, från en statstjänare med en lön av 2,500 kronor taga en slant för att fylla i bud-geten, när man icke anser sig kunna taga det av dem, som på andra om-råden än statstjänsten förtjäna samma summa. Vi kräva endast, att det skall vara någorlunda rättvisa med i spelet, och få vi det, komma vi att vara nöjda. Jag säger »vi», därför att jag på sätt och vis anser mig vara släkt med statstjänarna, emedan jag har en likvärdig anställning i enskild tjänst.

Ja, herr talman, jag ber med dessa korta ord, som många ändå kanske ha

tyckt varit för långa, att få yrka bifall till den av herr Nilsson i Malmö m. fl. avgivna reservationen.

Häruti instämde herrar *Johanson* i Stockholm, *Sjögren*, *Bäcklund*, *Paulsen*, *Nilsson* i Malmö, *Lövgren* och *Nilsson* i Örebro.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! När jag kom hit i dag, väntade mig i facket ett brev, som började på följande sätt: »Svenska järnvägsmannaförbundets kongress, representerande 47,600 medlemmar, har behandlat stats-tjänarnas lönefråga och därvid beslutat göra följande uttalande». I det därpå följande uttalandet förekommer en passus av denna lydelse: »Det nu framlagda förslaget till dyrtidstilläggsbestämmelser betraktar kongressen som en utmaning mot statstjänarna». Detta riktar sig ju direkt mot regeringen, som framlagt sin proposition i frågan, men det riktar sig även mot mig och mina kamrater för den reservation, som vi stå för. Det riktar sig naturligtvis så mycket hårdare mot oss, som vi vilja nedskära lönerna ännu mera än Kungl. Maj:t har föreslagit. Jag vill emellertid på det allra kraftigaste tillbakavisa denna beskyllning. Det är så oberättigat, som något kan vara, att säga, att det är en utmaning mot statstjänarna, att man här vill försöka pruta ned lönerna en smula för att också de skola följa med tidsläget en liten smula. Det är icke någon utmaning, utan det är en rättvis gärning man begår, när man försöker att en liten smula jämna ut missförhållandena.

Herr **Anderson** i Råstock har här dragit fram ett siffermaterial, som jag sannerligen icke begriper vad det skall ha för värde. Han radade upp hur det varit med löneförhållandena under de gångna åren, men det tycker jag har rakt intet värde, ty det är väl ändå med utgångspunkt från det nuvarande läget, som vi skola betrakta denna fråga.

Så talade han om det stora missnöje, som kunde råda bland löntagarna. Ja, det kan råda missnöje även bland andra folkklasser här i landet. Det måste alstra missnöje hos dem, som för närvarande icke ha någon inkomst, att se hur statstjänarna sitta i orubbat bo, kan man säga, och ha statens kaka att leva på. Statstjänarna kunna icke skickas bort som man gör i den enskilda företagsamheten, där en hel massa människor utan vidare avskedas, mista sitt arbete och sin lön. Statstjänarna sitta ganska fast, och jag tycker, att de skulle vara tacksamma att i dessa tider ha det, som de ha det, och icke påstå, att vi här utmana dem.

Herr **Anderson** i Råstock passade på tillfället att här svara på något, som jag hade sagt förut i statsutskottet. Jag skall ta mig friheten att göra ungefär detsamma gentemot herr Wigforss. Herr Wigforss drev i lördags den teorien, att ju högre löner staten ger, desto större köpkraft få statstjänarna, vilket i sin tur hjälper bönderna. Skulle denna teori vara riktig, varför skola vi då diskutera sänkning av lönerna? Det vore väl då riktigast att i stället höja lönerna för att komma de arma bönderna till hjälp. Jag vill säga, att den gubben går inte. Det går icke på annat sätt än att vi låna upp pengar och göra oss mer och mer skuldsatta. Skall man verkligen gå den vägen att bara låna upp pengar för att tillfredsställa löntagarna här i landet, när man vet, att stora massor med människor få leva i umbäranden och försakelser på mångahanda sätt? Det är en teori, som för till samma mål som socialiseringen, vilken fråga också förts fram av socialdemokraterna och som kostat staten åtskilliga tiotusentals kronor i utredningar, men som nu fallit som en stor platt pannpaka till marken.

Jag skulle också vilja tillåta mig att teoretisera en smula. Hur skulle det vara, om både tjänstemän och arbetare finge lov att följa med tiden och rätta

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

mun efter matsäcken en smula? Om nu lönerna sänkas, skulle det då icke vara möjligt för vederbörande att draga in på lyxen såsom öldrickande, förtärande av vin och starka varor m. m., och i stället använda mjölk i större utsträckning. Tänk om bönderna på det sättet skulle kunna få lika bra betalt för sin mjölk som vad bryggerierna nu få för sitt öl, vilket välstånd vi då skulle få i landet. Bönderna skulle få pengar, och när bonden har pengar, då ha också alla andra pengar.

Jag skall i detta sammanhang draga en liten berättelse från i söndags. Jag skulle fara ut till Dalarö, där jag icke varit förut, dels för att få se Dalarö en gång, dels för att hälsa på en bekant. Jag for med spårvagnen nr 4 ut till Götgatan, där jag skulle stiga på en buss för att komma till Dalarö. Jag hade fått felaktig uppgift om när bussen skulle gå. Jag fick stå där och vänta en god stund, innan jag fick klart för mig, att bussen icke skulle gå förrän en timme senare. Jag hade gått och vankat och blivit frusen, och jag tänkte då, att eftersom jag har så god tid, innan bussen går, så skall jag skaffa mig en kopp kaffe. Jag gick in i första kafé. Där stod en högrest man, en sådan som man brukar kalla för utkastare. Jag tittade in genom dörren, men jag såg ingen, som drack kaffe, ehuru det stod kafé ovanför dörren, utan alla drucko öl. Jag gick till nästa kafé. Det var på samma sätt där. Jag fortsatte halva Götgatan, innan jag kom till ett konditori. Jag tittade in genom dörren på en fem, sex sådana där kaféer, som icke äro kaféer utan ölschappar. Till sist kom jag som sagt till ett konditori, där jag gick in och fick kaffe och satt och vilade, till dess bussen skulle gå.

Jag frågar: Vad tro herrarna det var för folk i alla dessa kaféer, som satt och drack öl? Jag tror, att det i regel var väl avlönade arbetare, som tydligt fortsatte att dricka öl halva söndagen. Om dessa arbetare liksom även stats-tjänarna fingo sina löner nedsatta en smula, så kanske de skulle dricka mjölk i stället. Ja, dricka mjölk, säger någon, det duger inte, ty man förstör magen. Nej, jag skall lära boten. Om man bara syrsätter mjölken en smula, är det icke alls farligt för magen utan tvärtom. Vi uppe i Norrland och särskilt i Jämtland sätta så kallad tätmjölk eller långmjölk. Jag vill se den, som förstör magen med den mjölken. Jag har hört mången, som har sagt, att just med denna mjölk har jag frisknat till, har jag förbättrat min mage, så att det går att dricka mjölk både mer eller mindre. Jag tror, att ju större lön och arbetsförtjänst folk i allmänhet har, desto mera slösas det, desto mera går till öl- och vindrickande och varjehanda olika saker. Det behövs inte. Det är rena lyxvaror efter min mening. Jag har varit absolutist så gott som hela mitt liv, men icke har min hälsa tagit skada av det. Jag har genomgått många svåra strapatser på senare år, men tack vare att jag har en frisk kropp, så har jag stått ut med varjehanda. Men hur går det med dessa öldrickare? Jo, det är många, som hamna på de ställen, där staten helt och hållet får ta hand om dem. Öldrickandet är här i landet till så stor skada för folket, att jag tycker, att hela folket skulle resa sig som en man emot detta öldrickande. Det påstås, att öldrickandet skadar mera än brännvinsdrickandet. Det blir snarare så kallade utsupna stackare av ölet än av rena brännvinet. De här vägarne tycker jag vara mer praktiska än de vägar, som herr Wigforss rekommenderade. Det kan aldrig bli någon samhörighet klasserna emellan, så länge som den ena klassen skall blott tryckas ned och icke ha sin utkomst utan bli tvungen att öka sina skulder, under det att den andra klassen som sagt skall leva fullkomligt oberoende i dessa tider. Det skapar missnöje. Det måste skapa missnöje, ty varje lantbrukare kan finna, huru tjänstemannen har det åtskilligt mycket flottare än den lilla bonden har det.

Ja, detta var en synpunkt, som jag ville framhålla. Jag skall icke upptaga tiden, då det blir många talare efter mig, efter vad jag förstår, men jag vill

endast säga, att jag anser, att en utjämning mellan klasserna i ekonomiskt hänseende är nödvändig och ytterst viktig, och att alla böra deltaga i denna utjämning för att åstadkomma ett drägligt tillstånd. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Nilsson i Gränebo m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.

(Forts.)

Herr **Järte**: Herr talman! Jag tillhör de lätt räknade representanterna för statsutskottet, som stå bakom dess utlåtande, vilket innebär bifall till Kungl. Maj:ts proposition med undantag av skärpningen av maximeringsbestämmelserna, som utskottet, liksom också reservanterna, glädjande nog avböjt. Mitt personliga ståndpunktstagande i denna fråga innebär blott en konsekvent tillämpning av den uppfattning, som jag jämte flera av mina meningsfränder tillkännagav i fjol under debatten om dyrtidstilläggen, nämligen att man borde fasthålla vid 1923 års grunder och låta index vara rörligt både uppåt och nedåt. Då segrade tyvärr den meningen, som band index vid 160 utan rörelsefrihet nedåt. Jag unnar av fullaste hjärta statstjänstemännen det nådår, som därmed kom dem till del.

Gentemot herr Olofssons i Digernäs dietiska föreskrifter vill jag genmäla, att om man ser lönestatistiken för vårt land, är det åtminstone på landsbygden med den naturalhushållning, som ännu i stort sett präglar ekonomin, visserligen sant, att banvakter och stationskarlar ha penninglöner, som kunna synas den beträngde småbrukaren och småjordbrukaren avundsvårt stora, men man får icke bedöma hela statstjänstemannaproblemet ur enbart landsbygdens synpunkter. Det stora flertalet av statstjänare bo i städerna. Där råder en genomförd penninghushållning, som med nuvarande löner gör det mycket svårt för statstjänarna att draga sig fram. Det är på det viset, att inom industri, handel och samfärdsel ha yrkesmän och grovarbetare i regel numera bättre betalt än motsvarande grupper av statstjänare — för att icke tala om statstjänarna i högre grad, vilkas löner blivit i hög grad dekapiterade. Man kan därför icke säga, att statstjänarna i vårt land, som kår betraktade, på något sätt åtnjuta i lönehänseende en privilegierad ställning. Väl är det sant, att deras lägre lön beträffande det stora flertalet kompenseras givetvis av anställningens trygghet, vilket är av särskilt värde under nuvarande osäkra konjunkturer för hela näringslivet. I det hänseendet intar den svenska statstjänstemannakåren i jämförelse med andra länders i rättsligt hänseende en synnerligen förmånlig position. Det är också en statens uppgift av första ordningen, en uppgift, som särskilt för Sveriges vidkommande har gammal historisk hävd, att staten skall ge sina tjänare en anständig bärning. Av ålder har förvaltningen hos oss varit statens ryggrad och förvaltningen är icke blott en mängd förordningar och paragrafer, utan det är de människor, som i varje särskild generation är den svenska statstankens bärare. Ur samhällsbevarande synpunkt kan det icke finnas någon viktigare uppgift än att fullfölja den svenska tradition, som ligger däri att ha en lojal, pålitlig och för sin tjänst intresserad tjänstemannakår.

Vad nu de föreliggande förslagen beträffar är det så, att de, som stå på den ståndpunkten, att dyrtidstillägget skall följa levnadskostnaderna, måste principiellt instämma med Kungl. Maj:ts förslag, som anknyter sig just till nu rådande index, 157 — i praktiken blir det 156. I den motion, som jag framburit med instämmande från likasinnade, har jag också i denna del godkänt Kungl. Maj:ts förslag. I utskottet försökte jag vinna gehör för det yrkandet, att man skulle låta indexet växla uppåt och nedåt. Tanken omfattades med den sympati, som den i rättvisans namn krävde, men tyvärr strandade det hela på de olika meningarna om hur detta yrkande skulle formuleras. Det förhindrade mig, herr förste vice talman, att framställa yr-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

kandet om att göra index rörligt. Däremot segrade det i motionen framställda kravet beträffande avslag på Kungl. Maj:ts förslag om skärpning av maximeringen. När vi diskuterade dyrtidstillägget i fjol, minns kanske kammaren, att herr Lundquist i Rotebro och jag försökte få fram en kompromiss om att hålla indexet rörligt uppåt och nedåt men samtidigt taga bort såväl maximum för de högre som minimum för de lägre befattningshavarna samt jämväl omräkna grunderna för dyrtidstillägget för de nyreglerade verken för att få fram rättvisare grunder för dyrtidstillägget. Detta avslogs av kammarens majoritet. Det skäl, som föranledde Kungl. Maj:t att ännu ytterligare skärpa maximum, kan jag icke fullt komma på det klara med. Det heter visserligen i propositionen att man ville på de bärkraftigare skuldrorna lägga den större bördan. Men blickar man närmare in i dyrtidstilläggets mysterier, finner man, att det så långt ifrån är fallet, att en skärpning av maximum skulle verka rättvist på det viset, att t. ex. generaldirektörer och deras vederlikar skulle få bära en större andel av skärpningen, att tvärtom tjänstemän och t. ex. lektorer med en löneinkomst av 9,000 kronor få en procentuellt större skada av maximeringens skärpning än andra högre befattningshavare. Det skulle bli en upprörande orättvisa, om den principen tillämpades, och jag vet, att inför dessa fakta har statsutskottet funnit sig böra avslå Kungl. Maj:ts proposition i denna del.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande, under vilket herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herr *Lindskog*.

Herr *Lundquist* i Rotebro: Herr talman! Under den gångna vintern ha statstjänstemännens dyrtidstillägg vid upprepade tillfällen indragits i den politiska diskussionen och vid jordbrukarmötena, det ena efter det andra, ha under den gångna vintern framkommit resolutioner med krav på synnerligen långt gående nedskärningar. Den reservation till statsutskottets utlåtande, som avgivits av herr Nilsson i Gränebo m. fl., och vilken nyss så kraftigt försvarats av herr Olofsson i Digernäs, torde väl, så vitt jag förstår, få ses mot bakgrunden av bland annat vad som sålunda tilldragit sig ute på landsbygden under den gångna vintern.

Det är naturligt, herr förste vice talman, att redan ett dylikt krav på nedläggning — efter den politik, som från statsmakternas sida bedrivits under de senaste decennierna i fråga om statstjänstemännens löner och dyrtidstillägg — måst väcka förstämning inom tjänstemannakretsar, och ändå tror jag nog, att tjänstemännen kunna förstå, att dylika krav framföras ifrån jordbrukarhåll i en tid som denna, då jordbrukets folk obestridligt blivit synnerligen hårt pressat. Men vad tjänstemännen däremot icke kunna förstå och vad som särskilt upprört sinnena inom alla tjänstemannakretsar är den minst sagt ovederhäftiga hetsagitation, som från vissa håll bedrivits mot allt vad statens befattningshavare heter — en agitation, där man fått höra de mest häresande uppgifter om dyrtidstilläggens storlek. Att dyrtidstillägget för närvarande utginge med 60 % för att icke säga 160 % i stället för de 12 %, vilka i verkligheten utgått, har ju t. ex. faktiskt varit en röd tråd genom hela denna agitation ute i bygderna under den gångna vintern. Jag kan, herr förste vice talman, icke underlåta att vid detta tillfälle och i detta sammanhang påtala den sortens agitation, och jag ber också att mot denna kampanj mot de statsanställda få inlägga en gensaga.

Skulle de statsanställda verkligen för närvarande ha en sådan utomordentligt privilegierad ställning, som man velat göra gällande i åtskilliga av de framlagda resolutionerna från jordbrukarhåll, är jag verkligen, herr andre

vice talman, övertygad om att vår finansminister i dessa tider, då han med ljus och lykta gått och letat efter möjligheterna att få debet och kredit att gå ihop, hade gått strängare fram än han gjort. Att emellertid herr finansministern i nuvarande finansiella situation ändå icke ansett sig kunna i större utsträckning än som skett tillmötesgå önskemålen från lantmännen icke minst inom hans egna parti, vilket framgick särskilt tydligt av herr Olofssons i Digernäs anförande, har, såvitt jag förstår, icke kunnat bero på någonting annat än att han efter ett noggrant övervägande av frågan funnit att en längre gående nedskärning än vad som föreslagits skulle innebära alltför mycket av orättvisa och obillighet gentemot statstjänstemännen.

Herr Olofsson i Digernäs reagerade mot herr Andersons i Råstock siffermaterial. Han frågade, vad det överhuvud taget tjänade till att på detta sätt tala om, huru det har varit förut, då det här ju gällde att bedöma frågan, vad staten för *närvarande* borde betala. Ja, man kan naturligtvis förstå, att en sådan uppfattning kan komma fram, men det må väl å andra sidan förlåtas tjänstemännen, om de ha litet svårt att se denna fråga så utomordentligt isolerad, och om de vilja se den något mot bakgrunden av vad som passerat under det sista decenniet. Herr Olofsson i Digernäs sade vidare — vilket vi ju för övrigt redan fått itutat i oss både skriftligen och muntligen så många gånger — att statstjänstemännen fått sitta i orubbat bo. Det talet få vi väl, misstänker jag, höra så länge nu överhuvud taget dyrtidstilläggsfrågorna förekomma i riksdagen. Icke desto mindre vågar jag påstå, även om det är fruktlöst, att så ingalunda varit fallet. Jag ber att få nämna, att den totala löneinkomsten för tjänstemännen, inräknat både den ordinarie lönen och dyrtidstillägg, har sedan 1920 till dags dato reducerats med i runt tal 40 %, detta dels på grund av den extra försämring av grunderna för dyrtidstilläggens utgående, som år 1923 genomfördes på grund av de det året rådande abnorma statsfinansiella förhållandena, dels ock på grund av den kvartal efter kvartal automatiskt skeende sänkningen av dyrtidstilläggens belopp. Det går icke heller att helt och hållet bortse ifrån att, när dyrtiden ryckte in under krigsåren, förflöt en lång tid, under vilken statstjänstemännen icke fingo njuta av någon som helst kompensation för dyrtidstrycket. Och det går icke heller, så vitt jag förstår, att alldeles bortse ifrån att under hela tiden sedan 1923 statstjänstemännen icke fått högre gottgörelse för den minskade köpkraften hos deras avlöning än 50 %. Halva dyrtidstrycket alltså ha statens befattningshavare under denna tid fått ensamma bära. Jag kanske också får tillägga, att tjänstemännen aldrig haft någon sådan guldålder under de sista decennierna, som dock de flesta andra klasser haft vid olika tillfällen.

En nedskärning av dyrtidstillägget på sätt, som föreslagits i den reservation, som avgivits av herr Nilsson i Gränebo m. fl., måste för statens befattningshavare över lag te sig såsom en orättvisa, som statstjänstemännen icke anse sig ha gjort sig förtjänta av, och som ej heller kan motiveras av det statsfinansiella läget.

När riksdagen i fjol vidtog den ändringen i de sedan 1923 gällande grunderna, att, även om levnadskostnadsindex sjönke under 160, dyrtidstillägget ändå skulle beräknas utgå med ledning av detta indextal, skedde detta, så vitt jag förstår, därför, att riksdagen med hänsyn till de statsanställdas allmänna löneläge och till uteblivandet tillsvidare av den sedan lång tid tillbaka i utsikt ställda löneregleringen, fann det sakligt motiverat att sätta en spärr för löneutvecklingen nedåt. I stort sett, herr förste vice talman, måste man väl säga, att samma skäl som i fjol föranledde riksdagen till detta beslut, alltså gälla, om det också måste erkännas, att den senaste tidens utveckling på näringslivets olika områden med tyvärr allmänna och kännbara lönenedsättningar, med inskränkningar i arbetstiden, uppsägningar och avskedanden m. m.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

obestriddligt i viss mån förändrat läget. Jag skall emellertid icke vidare fördjupa mig i detta alternativ och den socialdemokratiska reservationen, därför att såsom läget nu är, utsikterna för det förslaget måste anses lika med plus minus noll.

Vad till sist angår statsutskottets och Kungl. Maj:ts senaste förslag, innebär ju detta, att dyrtidstillägget skall för kommande budgetår fixeras till 10 % för de reglerade verken och till 28 % för de oreglerade. Dyrtidstillägget skulle alltså fastslås både uppåt och nedåt och icke på något sätt göras beroende av huru levnadskostnaderna komma att växla. Jag måste säga, att den nyhet, som man här vill införa, inom hela tjänstemannakåren, inom alla dess olika skikt, framkallat den största oro, med tanke icke minst på riksdagens tidigare uttalanden i år om vår framtida penningpolitik och med tanke också på de åtgärder, som redan äro vidtagna till stöd åt näringslivet. Allt detta misstänkes i varje fall på tjänstemannahåll komma att medföra en icke oväsentlig stegring av levnadskostnaderna. Att dessa farhågor icke äro alldeles ogrundade, vågar jag tro, men jag skall icke närmare gå in på den saken. Jag nöjer mig med att i detta sammanhang konstatera, att detta är den allmänna uppfattningen och att därför också oron inom statstjänstemannakretsar för närvarande är allmän. Å andra sidan vet jag, herr förste vice talman, att det här i riksdagen finnes många, lantmän icke minst, som ha den uppfattningen, att trots de åtgärder, som riksdagen vidtagit, komma vi icke att få erfara någon allmän prisstegring. Man gör tvärtom gällande, att det mest sannolika är, att i bästa fall prisnivån stannar där den är, men att utsikterna äro mycket, mycket stora för att prisen komma att gå ned ytterligare. Jag skall för min del icke profetera alls om utvecklingen. Men när ovissheten på olika håll i detta avseende är så stor, som här är fallet, så måste jag fråga mig, om det då verkliga kan vara rimligt, välbetänkt och klokt att just nu gå ifrån den princip, som tidigare gällt, att just nu alltså koppla ifrån dyrtidstilläggen från levnadskostnadernas växlingar och fastlåsa dem vid ett godtyckligt valt tal.

För min personliga del måste jag besvara den frågan nekande, och jag tror, att, om riksdagen för sin del icke kan och icke vill vidbliva beslutet av i följd, det är riktigast att återgå till den ordning, som gällde på detta område före den 1 juli 1931. Jag vet icke, och ingen annan heller, vem som tjänar på en sådan åtgärd — om det blir statskassan eller de statsanställda — men så mycket torde man dock kunna vara ense om, att i nuvarande situation är en sådan återgång det förnuftigaste, som riksdagen kan göra i dyrtidstilläggsfrågan.

Det glädde mig att höra, att herr Järte inom statsutskottet sökt att vinna resonans för ett krav på återgång till rörliga tillägg, och det är endast beklagligt, att han icke lyckats där vinna framgång.

Jag hoppas emellertid, att kammaren här vill ansluta sig till ett förslag i sådan riktning. Att man även på lantmannahåll bör sympatisera med ett rörligt tillägg i dessa tider, vågar jag tro bland annat med stöd av en deklARATION, som förekommer i bondeförbundets motion i dyrtidstilläggsfrågan i år, där bland annat säges följande: »Vid förra årets riksdag framhölls från vårt håll, att det var oriktigt att på sätt som skedde fastlåsa ett indextal för hela året och att detsamma hade bort beräknas liksom tidigare för att mera kunna följa den prissänkning som gjort sig gällande.» Då å andra sidan kostnaderna för ett rörligt dyrtidstillägg icke gärna kunna beräknas till andra belopp — såsom levnadskostnadsindex för närvarande står — än enligt finansministerns och statsutskottets eget förslag och det alltså med hänsyn till staten för nästa år icke gärna kan möta något hinder att återgå till den gamla ordningen, vågar jag för min del hoppas, att icke heller finansministern skall resa alltför stort motstånd mot en dylik återgång.

Med stöd, herr andre vice talman, av vad jag nu anfört, skall jag be att få före-

slå en sådan ändring i statsutskottets utlåtande beträffande klämman i punkt a) moment 1), att klämman kommer att lyda på följande sätt,

»att riksdagen må med avslag å såväl Kungl. Maj:ts förslag i denna del som de av herrar Möller m. fl.» o. s. v. oförändrat enligt utskottets förslag ända fram till sista raden, där orden »ett fast indextal av 156» skola strykas och det alltså skall komma att i stället heta »besluta att dyrtidstilläggen under budgetåret 1932—1933 skola utgå efter de allmänna grunder, som gällde före den 1 juli 1931.»

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till detta ändringsförslag.

Med herr Lundquist i Rotebro förenade sig herrar *Laurén, Sandwall, Holmström, Wittberg* och *Olson* i Göteborg.

Herr **Johanson** i Hallagården: Herr talman! I egenskap av motionär i frågan ber jag att få säga några ord, fullt medveten om de risker, som man kanske ådrager sig, när man skall uttala sig i denna fråga. Jag skall emellertid icke bemöta den föregående ärade talaren, när han talade så varmt för högre dyrtidstillägg åt statens befattningshavare. Jag drar den slutsatsen av hans uttalande, att han icke fullt känner de verkliga förhållandena i bygderna. Gjorde han det, är jag säker, att han icke skulle kunna tala så varmt för de högre dyrtidstilläggen. Förhållandena äro sådana ute i bygderna, att de fullt motivera det krav, som framställts från det håll, som jag representerar. Vi hava i vår motion hemställt, att indextalet skulle sänkas till 150. Detta har utskottet och även reservanterna här avstyrkt, men en del av reservanterna har stannat vid ett indextal av 152. För min del vill jag säga, att tillräckliga skäl tala för vårt förslag. När nu prisnivån har nedgått omkring tio procent från 1930, torde det motivera en sänkning av indextalet från 160 till 150. Och den avsevärda försämring i konjunkturförhållanden och det prisfall, som ägt rum å livsmedel under den senaste tiden, ger stöd åt detta. Om man tar en överblick av de priser, som gälla nu å livsmedel, finner man, att dessa icke kunna anses motivera någon ersättning för ökade levnadsomkostnader. Ett undantag kan visserligen göras i fråga om hyror och beklädnadskostnader. Emellertid, när man på alla områden får vidkännas avsevärt minskade inkomster, synes det mig vara fullt befogat, att även statstjänstemännen få vara med här om i större utsträckning än hittills. När det nu förhåller sig på det sättet — jag vill taga ett exempel — att ett medelstort jordbruk icke ens ger hälften i inkomst för jordbrukarens familj att leva av mot vad en befattningshavare i femte lönegraden har i slutlön med dyrtidstillägg, under sådana förhållanden framstår det för folket i bygderna som ganska egendomligt, att riksdagen överhuvud taget skall bevilja anslag till dyrtidstillägg.

I sammanhang härmed kan jag icke låta bli att uttala min förvåning över de uttalanden, som vissa tidningar gjort med anledning av regeringens förslag om sänkning av dyrtidstilläggen. Det säges t. ex. i Svenska Dagbladet för den 26 maj om regeringsförslaget: »Tjänstemännen ha i många år tillbaka varit illa ställda och ingenting har inträffat, som nu behöfve förändra deras läge ännu mera. Det är icke tilltalande, att tjänstemannalönerna på detta sätt gång på gång utnyttjas som en budgetens regulator.» För att nu icke citera vad Nya Dagligt Allehanda av den 27 maj säger om samma fråga, att »det är verkligt orättvist och upprörande med förslaget om en ytterligare nedpressning av de högre tjänstemännens dyrtidstillägg».

Emellertid har ju nu generalindexet nedgått till 96.4 samt indexet för jordbruksvaror till 91.7, för kolonialvaror till 86.4 och för industriella råvaror och halvfabrikat till 87.7. Producenterna av jordbruksvaror, kolonialvaror samt in-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

dustriella råvaror ligga $11\frac{1}{2}$ procent under respektive fredstidspriser eller 1913 års priser.

Jag frågar därför: Hur kan man påstå, att ingenting inträffat, som ger anledning att sänka dyrtidstilläggen? Det har inträffat ett sådant förhållande, ett prisfall, som ger tillräcklig anledning för mig att yrka bifall till den motion, som vi väckt att fastställa indextalet till 150 som en övergångsform till avveckling av hela dyrtidstilläggssystemet.

Jag skall stanna vid detta och överlåta till den efterföljande talaren att bemöta herr Lundquists i Rotebro anförande.

Herr talman! Jag ber alltså att få yrka bifall till den nämnda motionen.

Häruti instämde herrar *Persson* i Trången, *Petersson* i Broaryd, *Svensson* i Grönvik, *Edberg*, *Svensson* i Högsjöhult och *Eriksson* i Toftered.

Herr Carlström: Herr andre vice talman! Jag fick för ett par, tre veckor sedan mig tillsänd en skrivelse från en tjänstemannaorganisation här i landet, i vilken man i förtäckta ordalag talade om, att en av de motionärer, som motionerat i dyrtidstilläggsfrågan — det skulle vara jag förstas — hade i 1928 års lönekommitté gått in för att inarbeta ett procenttal, som var betydligt högre än vad vi nu hava, i lönerna, och man menade sålunda, att det var icke konsekvent av mig att komma i år och motionera om en sänkning av dyrtidstilläggsprocenten, såsom jag nu varit med om. Jag måste i likhet med andra av talarna på den sida, som nu yrkar på nedsättning, säga, att det är underbart, vad människorna här i detta land kunna låta en del saker och ting så att säga gå sig förbi utan att taga notis om dem och å andra sidan fästa mycket stort avseende vid andra saker, som kanhända icke vore så mycket att fästa sig vid. Vad har skett här i landet och i världen i övrigt sedan 1929 på hösten, då vi inom lönekommittén togo ställning till dessa frågor? Menar man, att situationen är sådan nu som då? Då hade vi ännu i alla fall både här och i övrigt i världen en varuprisnivå, som låg på ett helt annat plan än vad den ligger i dag. Och jag frågade inom kommittén med visst skäl redan då, vad man egentligen konstituterade dyrtiden med på den tiden. Men nu vill jag fråga här i dag: Vad är det, som konstituerar dyrtiden och dyrtidstilläggen? Är det priserna på råvaruprodukterna och livsmedel, på smör, mjölk, trä, järn, malm, hudar och skinn? Är det dessa priser, som gör att vi ligga på bortåt 160 i stället för 100 gentemot 1914? Nej! I fall det vore de priserna, som konstituerade levnadskostnadsindex i dag, skulle lönenivån i dag gå tillbaka till där den var 1914 eller något lägre. Jag menar, att under sådana förhållanden är det svårt att förstå indignationen, över att man från vårt håll menar, att här är anledning att gå in för en sänkning.

Vad är det då, som åstadkommer dyrtiden? Hyrorerna här i Stockholm, produktprisen här på torgen, priserna på maten på restaurangerna o. s. v. Det är arbetslönerna. Man talar om, att mellanhänderna taga för sig. Är ni så säkra på, att handlarna tjänar mera netto i dag än 1914? Det finnes flera handlande, som göra konkurs nu än då. Men varför behöva de taga mera betalt för varorna? Jo, därför att kostnaderna stigit från det varan fraktas från produktionsorten och hela vägen igenom, på järnväg, på båt, från hamnen till affären, affärshyrorerna, lönerna till biträdena o. s. v.: det är detta, som konstituerar dyrtiden och ingenting annat! Men om man konstaterar detta och fordrar, en utjämning av lönerna, så att den, som producerar råvaran, *också* får med något av dyrtiden, säger man: Vad skola vi göra åt det?

Jag skall ej tala mycket om bönderna i denna debatt. Men det framskymtade i en skrivelse, som vi fått i dag från tjänstemännen, att det göres mycket i riksdagen för att fördyra priserna, »den ena åtgärden vidtogs efter den

andra». Vi veta, att ägg-tullen har höjts. Vad hjälpte det? Äggen äro ju lika billiga för det. Vad hjälpte tullen på kondenserad mjölk, som vi fingo igenom? En småbrukare talade om här nyss, att han får 6 $\frac{1}{4}$ öre litern för mjölken. Han får visserligen tillbaka skummjölken, men den värderas ju icke så mycket från konsumenthåll. Jag menar, att dyrtiden beror på arbetslönerna. Det blir kaka på kaka. Från det malmen brytes i schaktet och virket tages i skogarna tills byggnaden blir färdig, ifrån det potatisen tages upp på åkern och passerat alla »tjänande händer», tills den kommer på bordet i restaurangen eller familjen: det är detta, som konstituerar dyrtiden. Vilja vi komma tillbaka till normala förhållanden, måste vi hava en nedskärning av lönerna, en utjämning, så att de folklager, som nu sueka under ojämnheten i detta hänseende skola kunna leva.

Nu säger herr Lundquist i Rotebro, att det är harmfult att höra, vilken agitation, som råder bland landsbygdens folk i avseende å denna fråga. Jag skall giva honom rätt i, att man från visst håll blåst upp denna sak, förstorat den, och kanske tagit fel i fråga om vad tjänstemännen hava. Å andra sidan må icke herr Lundquist i Rotebro förundra sig, om folket där ute, som nu har samma lönenivå som 1914, det folk nämligen, som skall producera livsmedels-produkterna, jämför sin lönenivå med deras, som hava en lön, som i vissa fall reglerats med 100 procent, och därutöver hava ett dyrtidstillägg på 12 enheter. Det är sannerligen icke underligt. Och vill herr Lundquist i Rotebro fara omkring i bygderna och spörja efter, vad verklighet den där agitationen vilat på, skall han få klart för sig, att den är ganska berättigad.

Nu har man ju också sagt, att man reglerar statsbudgeten med tjänstemanna-lönerna. Ja, man har vid åtskilliga tillfällen här i riksdagen skyllet på de budgetära förhållandena som skäl för nedskärning. Det är något, som man tillgriper, då man inom statsutskottet egentligen icke vill säga vad man menar. Det är så trevligt att skylla på staten som syndabock. Det är icke »personligt» på något sätt, såsom om man säger, att det är skäligt att göra en nedsättning. Men vad består budgeten av för utgifter? Jo, jag resonerade för ett par dagar sen med någon, som var mycket intresserad för hur budgetregleringen skulle ske nästa år och hur det kunde sparas. Ty det vore vi på det klara med, att det måste sparas. Då sade han, att även om vi skära bort alla icke *rent statliga* utgifter, alltså utgifter till landstingen och kommunerna — komma vi i alla fall betydligt över 600 miljoner kronor. Det var en summa, som man icke kunde tänka sig att ett dugg skära ned. Men av dessa 600 miljoner kronor, hur mycket består i den summan av löner? Jag tror, att 325 miljoner kronor komma på det kontot i budgeten. Alltså, när man talar om, att budgeten regleras genom nedskärning av lönerna, så äro lönerna en av de *väsentligaste* posterna i budgeten.

Jag vill ställa en fråga till herr Lundquist i Rotebro. Jag ställer den också till herr Anderson i Råstock, eftersom han talade så varmt för dem, som stå hans hjärta närmast, nämligen järnvägstjänstemännen. Jag har lidit mycken smälek från dessa järnvägstjänstemäns sida, därför att de trott, att jag vore en fullblodsmotståndare till dem. Det är jag egentligen icke. Men vi kunna resonera. Hur går det, herr Lundquist i Rotebro och herr Anderson i Råstock, om järnvägarna tackla av på grund av motortrafiken? Vi få en massa tjänstemän på indragningsstat. Vi kunna icke bli av med dem, som hava fullmakt, de ordinarie. Men hur går det med den stora massan extra? Vi få avskeda dem; det hava vi rätt till. Men vore det icke bättre att söka konkurrera med motortrafiken, att sänka lönerna och fortsätta järnvägsdriften, även om lönerna bleve litet mindre? Jag tror, att det vore ett klokare, förnuftigare och bättre sätt. Men man vill icke tala om det. Statsjärnvägarna gå med förlust, och domänverket går med så dålig vinst, att ingen enskild ville driva en sådan näring. Posten och telegrafan kunna på grund av sin monopoliserade karaktär

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

hållas uppe. De enskilda affärsföretagen giva upp det ena efter det andra. Arbetslösheten ökas, det blir halvtidsarbete för stora skaror av landets folk. Men trots detta för ögonen, kommer man från visst håll och säger: Varför göra nedskärningarna av lönerna? Varför icke hava det som förut? Vad är det här för tal, att vi icke skola hava vår rätt?

Men vad är »vår rätt»? *Ytterst är »vår rätt» det, som företaget på grund av sitt ekonomiska överskott kan giva.* Det är »vår rätt». Men sedan få skattebetalarna vara så goda att giva den andra delen av »rätten». Man kan ju fundera på, hur det kommer att ställa sig, när skattebetalarna få en hel del av de affärsdrivande verken på skattsedlarna då ej driften längre kan betala lönerna. Det perspektivet närma vi oss så småningom.

Det är emellertid roligt att veta, var man har arbetarpartiet i denna fråga. Det har man fått understruket här i utskottets betänkande i reservationen av herr Nilsson i Malmö m. fl., där det heter: »Överhuvud måste statstjänarnas avlösningsförhållanden sägas vara ogynnsamma i förhållande till andra med dem jämförliga löntagargrupper. Detta gäller personal såväl i högre som i lägre löneställning.»

Ja, alltså här konstaterar man, hur kristiden i landet ser ut. Den ser ut på det sättet, att de människor, som det här är fråga om, statstjänarna, äro de mest utsatta offren för de dåliga tiderna. De ge ett utslag för hur kristiden verkar, det är deras löner, som bevisa, hur dåligt det är ställt. Det är märkvärdigt, att man här i detta fall är lika lättsinnig på detta håll, som vi jordbrukare äro, då vi tala om, att vi vilja ha mera betalt för våra produkter. Då tala vi icke, säger man, om de arbetslösa och dem, som ha halvtidsarbete o. s. v. — »de sämst ställda» — men det gör man icke heller här. Men varför glömmar man dem? Jag måste säga, att detta vittnar om den så ofta här framskyttade tanken från den sidan, att det icke är fråga om varifrån pengarna skola tagas eller hur det hela skall bäras upp, utan det är bara fråga om, att man skall taga ut sin rätt, sedan må det gå, som det kan, med det hela. Om den politiken kommer att hålla, när allt flera och flera förlora sin rätt, och när allt flera och flera av Sveriges befolkning komma på den gräns, där de icke längre kunna leva, det få vi se. Då kanske det blir en utjämning, men den utjämningen blir tämligen otrevlig och rätt våldsam, skulle jag tro. Jag vet icke, om herrarna vilja provocera fram en sådan utjämning på detta sätt.

Jag har tänkt i många år, och jag fasthåller fortfarande vid den tanken, att det vore lyckligt för landet och folket i dess helhet, om verkligen den utjämning, som är oblidkeligen nödvändig, kunde komma på den goda viljans väg, så att vi sålunda litet var ville förstå varandra och den ene låta den andre ha möjligheter att leva. Då man säger, att vi jordbrukare nu kämpa för att få våra produkter fördyrade och att det skulle försvåra möjligheterna för industriarbetarna och tjänstemännen, så vill jag fråga: tror herrarna, att det går att göra en utjämning genom att ge oss ett öre mer per liter mjölk och genom att sätta ned dyrtidstilläggen med 2 à 4 procent? Tror herrarna, att *det* är mötesplatsen, för att få det hela igång igen. Det är icke mötesplatsen, utan denna mötesplats måste på ett helt annat sätt vägröjas, innan man kan tänka på jämnvikt.

Nu sade någon här, och det står också i utskottsbetänkandet, att det har skett en våldsam rutschning nedåt med statstjänstemännens löner sedan 1923. Ja, det skall jag vara den förste att erkänna, men veta herrarna vad en tjänsteman i femte lönegraden på D-ort i tredje löneklassen — jag tar alltså genomsnittet för denna lönegrad — hade, innan man gjorde den ändring i dyrtidstilläggen 1922, som verkade 1923. Jo, han hade 4,936 kronor, alltså i runt tal 5,000 kronor. Är det en lön, som herrarna anse vara riktig och från vilken man icke skulle gått tillbaka? Men varför talar man om dessa nedskärningar? Jag

tycker, att man borde förstå, att det är så fruktansvärt omöjligt att hålla uppe ett sådant löneläge, att man icke borde nämna om det. Om man jämför stats-tjänarnas löner med arbetarnas löner här i landet jämt över, då kan det hända, att det enligt socialstyrelsens beräkningar ser ut, som om tjänstemännen vore i statens tjänst m. fl. (Forts.)

Ang. dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. (Forts.)

Det är underligt, att statsutskottet gått till ett så viktigt beslut utan att tala om, hur våra grannar i världen ha det. Då det gällde riksdagsmännens arvode för några år sedan, talade man om hur det var i alla andra länder. Då fingo vi ingen nedsättning; i år fingo vi den utan att tala härom, och det hade vi ingenting emot. Men här kunde det varit anledning att tala om hur det är i andra länder, där man fått sätta ned lönerna. Vi kunna dock se, att det i andra länder skett ganska kraftiga reduceringar av lönerna. Jag läste nyss i en tidning, att man i Amerika sänkt lönerna med 10 procent, och här är det fråga om 4 procent, enligt den motion, som framförts från jordbrukarhåll, och det, säger man, är nästan ett slag i ansiktet på Sveriges tjänstemannakår. Ja, om man från det hållet vill, som jag sade, gå ut bland Sveriges folk icke bara på landsbygden utan även inom industrien, där man nu mångenstädes får arbeta på halvtid, där det går allt mera nedåt och där man är mycket mera osäker för morgondagen i fråga om sin ställning, samt där göra en jämförelse, då tror jag, att den jämförelsen skulle utfalla betydligt till statstjänstemännens fördel. Jag menar, att under sådana förhållanden bör man icke uppfatta de motioner, som här väckts om nedskärning, som en oginhet.

Jag vill säga, att när jag satt i lönekommittén 1928 och ett par år fram över, var det nog så, att vi diskuterade ganska skarpt emellanåt, och man hade fått för sig, att jag hade synnerligen svårt att lära mig att förstå det här. Men i själva verket, när vi fingo resonera inom kommittén och jag fick resonera med befattingshavarna vid andra tillfällen, så förstod man mig ganska bra. Ty jag sade: om ni visste, hur gärna lantbrukarungdomen skulle packa sina kappsäckar och ge sig in till Stockholm eller någon annan stad för att få anställning i statens tjänst mot hälften så stor lön i början, som många av eder ha, så skulle ni förstå, hur läget är därute.

Det är klart, att när man ser på sådana här förhållanden och sådana här frågor, så måste man väga de olika synpunkterna mot varandra. Det är icke rätt att säga, att vi bara vilja gå in för herr Wigforss' valspråk, att fattigdomen fördrages lättare, när den bäres av alla. Vi ha ingen önskan om att det skall gå på det sättet, men det är tydligt, att fattigdomen fördrages i varje fall lättare, *då lite var har möjlighet att leva*, men det är så, att vissa folkklasser här i landet icke hava möjlighet att leva på de »löneförmåner», som de kunna er hålla i den fria marknaden.

Jag skulle kunna göra som någon talare här, det var visst herr Anderson i Råstock. Han instämde icke med den »efterföljande» talaren, men han hänvisade till vad han visste, att denne skulle komma att säga, och han sade, att han skulle kunna bemöta honom. Jag vet, att herr Andersson i Stockholm och den rad av talare, som komma efter mig, skola försöka att giva en helt annan färg åt detta, än jag gjort, men var då så snälla och tala om, hur det skall

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

kunna ordnas här i landet, så att en näring bär sig, ifall man nödgas taga ut högre löner av den, än näringen kan bära med hänsyn till konkurrensen i fria marknaden. Var så snälla och tala om, vilka metoder man även på andra håll kan tillämpa för att få en människovärdig lön, utan att därmed andra skola behöva beskattas orättmätigt. Ty det är klart, att om den ena folkgruppen skall ha vissa förmåner, så måste givetvis den andra folkgruppen betala det och få det så mycket sämre. Kan man göra upp något schema, och med ledning av detta säga, att eftersom denna lön är så liten, vilja vi icke gå in för en lägre utan hjälpa upp lönerna för alla, då förstår jag resonemanget, då kan jag vara med. Även om det kallas socialism. Kan man emellertid icke göra så utan säger, att alla, som arbeta på det enskilda området, få klara sig, bäst de kunna, ty dem kan staten icke hjälpa, då måste man tänka sig att gå in för en utjämning på de vägar, som jag anser äro de enda framkomliga.

Om jag här betonar, att jag med vad jag här sagt icke uttalat någon aversion alls mot statstjänstemännen, kommer jag icke att bli trodd. Det må vara hur som helst med den saken, men jag vill sluta med att yrka bifall till den reservation, som ansluter sig till vår motion, nämligen den reservation, som är avgiven av herr Nilsson i Gränebo m. fl. Och jag vill säga, att i stället för att man här sagt, att detta är en orättvisa mot statstjänarna, är det den minsta rättvisa, man kan kräva mot det svenska folket som helhet betraktat.

Med herr Carlström förenade sig herr *Gustafson* i Vimmerby.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Herr Carlström ställde till mig en fråga, som han begärde att jag skulle svara på, nämligen hur man skulle kunna ordna det så, att man skulle kunna få dessa löner förbättrade utan att andra skulle få vara med och betala det. Jag vill minnas, att han uttryckte det så. Jag skulle till herr Carlström och hans meningsfränder vilja säga, att de förändringar, som man måste göra för att alla skola få det bättre, de förändringarna lära få lov att ske på så sätt, att man avskaffar det samhällssystem och den produktionsordning, för vilken herr Carlström är en så varm företrädare.

Innan herr Carlström hinner ut genom skynket, vill jag rikta hans uppmärksamhet på att han fått frågor, på vilka det visat sig, att han icke haft något svar att giva. Det var på det sättet, att herr Carlström, herr Lundquist i Rotebro och jag samt några flera voro församlade i Uppsala förra vintern för att diskutera detta spörsmål. Då var det en statstjänare, som lade fram sin budget för herr Carlström, och den visade ett ganska stort underskott. Han frågade, om herr Carlström ville ge honom anvisningar på vad han skulle kunna göra för ändringar för att få det hela att gå ihop. Men herr Carlström kunde icke svara honom på den saken, men likväl är herr Carlström i dag en varm försvarare av en ytterligare sänkning av inkomstsidan i den budgeten, ty han håller före, att man skall företaga en ytterligare reducering av lönerna, trots att han icke kan giva anvisning på hur statstjänarna skola kunna leva på de löner, som de hade ens under föregående år. Den, som argumenterar på sätt, som herr Carlström gör i den fråga, som det här gäller, den talar alldeles säkert mot bättre vetande. Herr Carlström har sysslat med statstjänstemännens lönefråga så mycket, att jag förstår, att herr Carlström ändå känner den så pass väl, att när en statstjänare frågar, hur han skall kunna leva på sin lön, så anser sig herr Carlström icke ha möjlighet att med utsikt till att bli trodd lämna några oriktiga uppgifter, och på den grund blev herr Carlström svarslös, när det gällde att svara på den fråga, som ställdes till honom i Uppsala föregående år.

Herr Carlström frågade, huruvida läget är detsamma nu, som när 1928 års

lönekommitté år 1929 tog ställning till det förslag, som från dess sida lagts fram. Ja, för statstjänarnas vidkommande är läget det, att det icke skett några ändringar. De fordringar, som man från statens sida ställer på de anställda, ha icke blivit mindre nu, än vad de tidigare varit. Man kräver samma arbetsprestation av dem. Men det är väl ändå den frågan, om den ersättning, som staten betalar till den i dess tjänst anställde, är en rätt avvägd lön för det arbete, som vederbörande utför i statens tjänst, eller icke, det är väl den frågan, som de lönesakkunniga skola bedöma, och det är väl den frågan, som lönekommittén bort taga ställning till, när den avgivit sitt förslag. Jag vill icke påstå, att lönekommittén avvägt dessa löner, som den föreslagit, på ett sätt, som överensstämmer med rättvisa och billighet. Men när herr Carlström tog ställning därtill, föreställer jag mig, att han tog ställning med hänsyn till dessa spörsmål, och det skulle vara intressant, herr Carlström, att få veta, i vad avseende situationen förändrat sig från den tiden tills nu.

Herr Carlström ömmade i sitt anförande för dem, som arbeta på halvtid, och för de arbetslösa, och han ställde den frågan till reservanterna här, varför dessa glömt bort dessa grupper i samhället i detta sammanhang. Ja, jag har ingen anledning att försvara reservanternas ståndpunkt, helst som jag icke delar deras uppfattning i fråga om de förslag, som de avgivit, men jag kan ändå till herr Carlström säga, att herr Carlström glömmet *alltid* dessa grupper i samhället, när det gäller frågan om att bringa dem hjälp. Men när han kan använda dem för att pressa ned för andra grupper i samhället, då äro de tack samma att ha. Då använder han de arbetslösa och de halvtidsarbetande för att på detta sätt visa, att det finns i alla fall de, som ha det sämre. Men herr Carlström kommer aldrig ihåg dem, annat än när de skola utnyttjas till fördel för de intressen, herr Carlström företräder.

Vad dyrtidstilläggsfrågan i övrigt angår, beslöt riksdagen 1920 en verklig höjning av dyrtidstilläggen till de högsta belopp, som utgått till statstjänarna. Statsutskottet sade då, att statsutskottet måste finna det angeläget, att statstjänarna snarast möjligt erhålla en tillfredsställande kompensation för den på grund av världskriget inträffade prisstegringen, och på den grund föreslog statsutskottet vissa höjningar av de förslag, som Kungl. Maj:t den gången lagt fram. När detta förslag diskuterades här i kammaren, yttrade sig en av högerpartiets bonderepresentanter, herr Nilsson i Bonarp. Jag föreställer mig, att bondeförbundet av politiska konkurrenshänsyn kanske icke är berett att ge ett sådant erkännande, men annars tror jag, att han i fråga om sin inställning till statstjänarna vid det tillfället intog samma ställning som bonderepresentanterna i kammaren i allmänhet. Herr Nilsson i Bonarp sade den gången, att vid behandlingen av detta viktiga ärende hade statsutskottet ansett det vara en angelägenhet av synnerligen stor betydelse, att statstjänarna snarast möjligt skulle erhålla en tillfredsställande kompensation för den på grund av världskriget inträffade prisstegringen. Han tillade, att oavsett olika politiska åskådningar hade man inom statsutskottet sökt tillmötesgå de framställningar, som Kungl. Maj:t och motionärer fört fram. Han sade vidare, att han fann det naturligt, om statstjänarna i vissa avseenden icke voro tillfredsställda med de förslag, som statsutskottet den gången lade fram, men han visade på att det även då förelåg statsfinansiella svårigheter, som gjorde, att man icke hade möjligheter att gå längre. Det ansåg alltså de borgerligas representanter i riksdagen vid den tidpunkten.

När man kom fram till 1923, företogs som känt en betydande ändring av de dyrtidstillägg, som 1920 fastställdes, med sådan utgångspunkt, som herr Nilsson i Bonarp framfört. År 1923 gick statsutskottet, tämligen enhälligt för övrigt, in för en betydande beskärning av de dyrtidstillägg, som de tidigare fastställt. Beskärningen skedde i den utsträckningen, att för en befatt-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befat-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

ningshavare i statens tjänst, som hade en lön på 2,500 kronor om året, företogs en sänkning av dyrtidstilläggen, som för honom innebar en minskning på sammanlagt 15 procent. Det har här sagts, att de högre avlönade fått större sänkning. Jag vill erinra om, att i detta sammanhang utgjorde sänkningen för de, som hade en lön på 800 kronor i månaden, ungefär 2 procent, medan de, som hade 200 kronor, fingo en sänkning med 15 procent. När riksdagen behandlade denna fråga, voro representanterna för jordbrukarna och däribland också herr Nilsson i Bonarp av den uppfattningen, att han närmast skulle vilja vara med om ett godkännande av Kungl. Maj:ts förslag. Den gången hade han alltså ändrat ståndpunkt på det sättet. Om man följer riksdagens beslut i fråga om statstjänarnas löner, skall man sålunda finna, att det har varit ett hoppande från den ena ståndpunkten till den andra, utan att man försökt att avgöra denna fråga med hänsyn till vad som borde vara avgörande, nämligen den lön statstjänarna skola hava för det arbete, som de utföra i statens tjänst. Vore det så, att man avgjort frågan uteslutande med hänsyn därtill, hade ståndpunktstagandet fått lov att bli någonting annat än det, som kommit till uttryck vid de olika riksdagarna under bara det senaste tiotalet år, då denna fråga varit föremål för behandling. Här har man ju nämligen fattat ståndpunkt med de utgångspunkter, som herr Johanson i Hallagården anförde, och som anförts från en hel rad andra talare, då de säga: »Gå ut och hör efter i bygderna vad folk har för uppfattning om detta spörsmål, så skola ni finna, att vad man t. ex. från bondeförbundshåll har föreslagit är icke alltför mycket begärt i fråga om sänkning av lönerna». Nå, men hur är det? Känner folk i bygderna precis vad statstjänarna hava i lön? Man har rätt allmänt fått höra i bygderna, att dyrtidstilläggen till de statsanställda äro ända upp till 160 %. Om ni gå ut och fråga, huruvida det är rimligt, kan jag förstå, att folk tillkännager en sådan uppfattning som den herr Johanson i Hallagården stödde sina argument på. De folk, som allvarligt känna till, vad de statsanställda hava i lön, känna till de levnadskostnader, som råda i de orter, där i varje fall flertalet av statstjänarna äro placerade, de resonera utan tvivel icke på det sätt, som herr Johanson i Hallagården eller de övriga, som yrkat på sänkning av statstjänarnas löner.

Ett par ord, herr talman, om det förslag i lönefrågan, som 1928 års lönekommitté lade fram. Det förslaget utformades ju, och mången trodde väl, att det skulle komma att läggas till grund för reglering av statstjänarnas löner. Nu hava vi emellertid kommit så långt, att de som närmare känna till detta, väl åtminstone icke tro så särdeles mycket på den saken, ty vad som här föreslagits från regeringens sida nu, ja, det är ändock ingenting annat än ett förslag om sänkning av dyrtidstilläggen och dyrtidstilläggens inarbetande på sätt och vis i de fasta lönerna, bara med den reservationen att man behåller det allt fortfarande uppdelat i lön och dyrtidstillägg för att ha möjlighet att även för framtiden företaga sänkningar. Det är det som förekommit med 1928 års lönekommittéförslag, och jag hörde här vid föregående års riksdag från för statsfinanserna tämligen ansvarigt håll, att man förklarade, att orsaken till att man icke lade fram detta förslag var, att man var icke så säker på, om icke levnadskostnaderna skulle komma att stiga, och för den skull skulle man med de åtgärder, som vidtogos, försöka undgå att på nytt lägga på dyrtidstillägg på de statsanställdas löner. Hur är det för dagen? Ja, med det beslut, riksdagen fattat i fråga om penningpolitiken här i landet, det uttalande som gjordes beträffande prispolitiken, är det uppenbart, att vad vi här hava att räkna med är ökade levnadskostnader. Jag skulle alltså kunna säga, att riksdagens politik i dessa avseenden syftar till att man skall försöka hålla priserna nere och penningvärdet uppe, tills man har genomfört sänkningen av lönerna för de statsanställda. När lönerna för de statsanställda äro sänkta, liksom man tidigare har

genomfört lönesänkningar i arbetsavtal i allmänhet på den enskilda marknaden, då vidtar man de operationer, som äro erforderliga för att få prisstegring i gång, och jag skulle kunna uttrycka som min uppfattning, att den största sänkningen lär sig statstjänarna hava att räkna med i det fastlästa index, som från regeringens sida föreslagits och som också föreslagits av utskottet.

När det gäller regeringens förslag i denna fråga, är det ju ganska betecknande, att vi fingo ett förslag vid riksdagens början om en sänkning av det beräknade indextalet till 158 och därmed ett förslag om sänkning av statstjänarnas dyrtidstillägg med 1 %. När vi kommit fram till slutet av riksdagen, fingo vi ett nytt förslag på riksdagens bord om en ytterligare sänkning av statstjänarnas dyrtidstillägg med samma belopp. Vad är det då för sakskäl, som inträffat? Det skulle vara av intresse att höra från regeringsbanken dess motiv för att i slutet av riksdagen värdera statstjänarnas arbete i statens tjänst till mindre än vad man hade anledning att värdera detta arbete till vid årets och riksdagens början. Är det så, att man säger, att arbetet icke är mindre värt nu än det var vid riksdagens början, då står ju icke kvar något annat, än att det är som statstjänarna i sina uttalanden framhållit, att statstjänarnas dyrtidstillägg hava kommit att bli en budgetreglerande faktor. Skulle statstjänarnas lön för det arbete, de utföra, sänkas med hänsyn till statsfinanserna, då kan man icke längre tala om att staten ersätter arbetet som staten får utfört efter arbetets värde, utan det ersättes med hänsyn till andra omständigheter, som sannoligen icke borde hava något inflytande på lönerna.

Jag och mina partikamrater hava tillåtit oss att i denna fråga framföra en motion, däri vi för det första hava visat på, vad innebörden var i det beslut, som riksdagen under föregående år fattade. Vi hava vidare visat på att de lägst avlönade statstjänarna sakna möjlighet att ordentligt försörja sig på de löner, som de erhålla för sitt arbete i statens tjänst. Det har här lämnats en del lönesiffror i debatten. Jag har i tidigare debatter varit i tillfälle att ange siffror om statstjänarnas löner och dessa löner jämförda med dem, som utgå till andra grupper i samhället. Jag skall alltså icke upptaga tiden med att ge mig in på att lämna några sifferuppgifter i det avseendet, men jag vill säga, att är det nu så, att statstjänarnas löner skola utgöra en budgetreglerande faktor, där man kan företaga sänkning, när det blir svårigheter i statsfinansiellt avseende, då förefaller det mig ändock, som om man borde åtnöja sig med att åtminstone icke taga detta av andra än dem, som hava så pass mycket i lön, att de hava möjlighet att avstå något och det ändock räcker att försörja sig på. Det har varit utgångspunkten för oss, då vi föreslagit, att man skulle företaga en höjning av tilläggen för de lägst avlönade befattningshavarna i statstjänst, och vi hava då föreslagit olika belopp ned ifrån de lägst avlönade till dem, som befinna sig i 16:e löneklassen, när det gäller G-ort och i 13:e löneklassen på A-ort samt också en höjning för dem, som befinna sig i motsvarande löneställning och icke hava lön enligt lönereglemente. Vi hava vidare föreslagit, att när det gäller dem, som äro högre upp på löneskalan än 16:e löneklassen, skall man företaga en förändring av dyrtidstilläggen, och en sådan förändring, att man minskade deras dyrtidstillägg. Varför hava vi tillåtit oss detta? Jo, därför att vi anse, att staten har förpliktelser emot sina anställda, och dessa förpliktelser gå i första hand ut på att avlöna alla så, att de ha möjlighet att försörja sig på den lön, de hava. Därefter må man lämna den speciella ersättning för de högre kvalifikationer, som man anser att den ena eller andra gruppen bör hava, och som staten fordrar av dem beträffande det arbete, de skola utföra. Detta vårt förslag har avisats. Vi hava i samma motion upptagit ett annat yrkande, nämligen det, att de på övergångsstat överförda militärerna skulle avlönas med A-ortslön i stället för B-ortslön, d. v. s. att man skulle sänka den

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befallningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)*

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

lön, som utgår till dessa med $4\frac{1}{2}\%$, och vidare att man skulle för dem taga bort dyrtidstillägget. När vi lämnat detta förslag, hava vi gjort det med utgångspunkt från att av dessa på övergångsstat överföra militärer fordrar staten intet som helst arbete. De allra flesta av dem hava skaffat sig utkomst på den enskilda arbetsmarknaden eller skaffat sig anställning i kommunens tjänst eller eljest. De ha alltså denna förtjänst utöver den lön, som de skulle få enligt detta förslag och vilken såsom arbetslöshetsunderstöd betraktad är så tilltagen, att sannerligen var och en av de arbetare, som äro arbetslösa här i landet, skulle hälsa den med tillfredsställelse, om de finge den såsom arbetslöshetsunderstöd — och detta även om man räknar med den lägsta löneklassen för de på övergångsstat överföra militärerna. Det ligger ändå till på det sättet, att en löjtnant på övergångsstat i Stockholm har i lön ett belopp, som är avsevärt högre än det som staten betalar till en stationskarl, av vilken staten fordrar en tjänstgöring under minst 208 timmar i månaden. Löjtnanten fordrar man intet arbete av — han har mera betalt; stationskarlen fordrar man arbete av under minst 208 timmar i månaden — han har mindre betalt. En sådan ordning anser jag för det första icke vara förnuftig och för det andra icke rättvis med hänsyn till dem, som staten fordrar ett pliktroget arbete utav. Det är med hänsyn därtill jag ansett mig kunna framföra ett dylikt anspråk. Man skulle därvidlag kunna göra en besparing på övergångsstaten av ungefärligen 1 miljon kronor. Ja, när vi beviljat anslag här i riksdagen — eller jag skall kanske icke säga *vi*, ty jag har icke deltagit i detta beviljande utan motsatt mig det — när det alltså beviljats anslag på hundratals miljoner kronor för vissa ändamål, då har naturligtvis 1 miljon kronor icke betydelse så mycket. Men jag tycker, att när statstjänarna skola avstå ungefär 8 miljoner kronor — enligt de uppgifter, som föreligga — av de löner, som till dem utgå för närvarande, kunde man taga litet mindre av dem som arbeta och den där miljonen av dem som icke arbeta i statens tjänst, då man konstaterar, att de senare kunna försörja sig på sitt arbetslöshetsunderstöd och på vad de dessutom få på grund av privata anställningar och anställningar i kommunernas tjänst. Utskottet har emellertid avvisat även detta anspråk. Det utgör dock, herr talman, för mig icke något skäl för att icke vidhålla anspråket i fortsättningen. Ty utskottet har icke angivit någon som helst grund, varför man icke borde beträda den väg, som från min och mina partikamraters sida anvisats på den punkten.

Till slut, herr talman, ett par ord till herr Olofsson i Digernäs. Han protesterade mot Svenska järnvägsmannaförbundets resolution, som de skickat till riksdagsmännen, och i vilken de givit sin mening tillkänna i dyrtidstilläggsfrågan. Herr Olofsson i Digernäs protesterade på det allvarligaste. Det är möjligt, att om herr Olofsson nöjt sig med att uttala denna protest, åtminstone någon fäst avseende vid vad herr Olofsson sålunda anförde. Men hans resonemang i frågan i övrigt förtog all möjlig verkan av protesten. När man resonerar på det sättet, att statstjänarna ha dock statens säkra kaka och böra vara belåtna med vad de ha, vill jag ändå rikta herr Olofssons i Digernäs och hans meningsfränders uppmärksamhet på att av dessa, som man nu menar leva på statens säkra kaka — precis som om de vore fattighjon i samhället — fordrar staten ett synnerligen krävande arbete. Skulle jag få uttrycka min personliga uppfattning, ville jag med hänsyn till den behandling statstjänarnas lönefråga får här i riksdagen framhålla, att jag tycker att det vore förnuftigt av statstjänarna, att de överlämnade sina befattningar till herrarna och läte eder sköta befattningarna efter förmåga. Jag är ganska förvissad om att med de uppgifter statstjänarna ha att fylla i samhället för närvarande, det hela icke skulle fungera så särdeles väl, om man skulle gå till väga på ett sådant sätt. När emellertid herr Olofsson i Digernäs säger, att tjänstemännen och arbetarna borde kunna förstå att rätta munnen efter matsäcken och

att de borde upphöra med att dricka öl och vin, vill jag till herr Olofsson ställa den frågan: vad har herr Olofsson för bevis för att statstjänarna dricka öl och vin? Och jag skulle vilja fråga herr Olofsson: om en person här i Stockholm har en lön av 235 kronor i månaden att försörja sig och sin familj på, huru mycket tror herr Olofsson att det blir över att dricka öl och vin på, när de utgifter äro betalda, som äro nödvändiga för livsuppehållet i Stockholm? Den som resonerar på ett dylikt sätt, har icke besvärat sig med att sätta sig in i vad det är frågan om härvidlag, utan han tror kanske, att det är för statstjänarna här i Stockholm som det kanske kan vara för en man som herr Olofsson i Digernäs, som kan, då han är hemma på sin gård, taga det mesta av vad han behöver för livsuppehållet av de produkter han har i sina förråd. För statstjänarna här i staden är det på det sättet, att de måste, om de skola ha något, betala ut pengar för det vareda dag, och det är uppenbart, att ställningen blir för dem något annorlunda än för dem som icke behöva ge ut pengar annat än när det, såsom någon populärt uttryckte det, är fråga om att köpa kaffe och snus — det andra ha de tillgängligt ändå. Det är icke så för statstjänarna. Herr Olofsson talade om att han var på väg till Dalarö, då han gjorde vissa iakttagelser. Till en början vill jag säga, att det för många av de i statstjänst anställda här i staden är på det sättet, att de icke med bästa vilja i världen ha råd att kosta på sig en resa till Dalarö, även om det kunde vara intressant att komma dit och titta, huru där ser ut. Herr Olofsson rekommenderade statstjänarna en diet, som skulle bestå — jag hörde noga på — av surmjölk och brännvin. Jag måste säga, att jag icke är beredd att ge min anslutning till att rekommendera statstjänarna en sådan diet. De flesta få nog avstå från brännvinet förresten — det är möjligt, att de kunna skrapa ihop pengar till surmjölken. Men om de må så särdeles väl därav kan jag icke uttala mig om. Herr Olofsson sade, att han ville se den som fördärvat sin mage med surmjölk. Jag vet icke, om herr Olofsson är så frisk, som han själv säger, men kännetecknet på folk, som ha dålig mage, är att de äro sura och leda, och när jag hörde herr Olofssons uttalande om statstjänarna, föreföll det mig, som om han icke vore så frisk, som han vill göra gällande.

Herr talman, jag skall med de synpunkter jag här tillåtit mig att anföra endast till slut be att få framhålla, att för statstjänarnas vidkommande är läget det, att levnadskostnaderna äro ungefär desamma för närvarande som när riksdagen förra gången behandlade deras lönefråga, och att man kan förutse, att det kommer att ske förändringar i fråga om levnadskostnaderna i för statstjänarna och arbetarna icke gynnsam riktning. Med hänsyn därtill bör man icke, som herr Johanson i Hallagården yttrade, bestämma index till 150. Ty skall man göra detta, måste man väl också angiva, vad det är för produkter, som sjunkit i pris på ett sådant sätt, att index blir 150. Det kan väl icke vara herrarnas mening, att det vore rättvist att säga: index är 150 — sedan få levnadskostnaderna bli vilka som helst. Meningen med hela indexberäkningen och med den levnadskostnadsundersökning, till vilken riksdagen för några veckor sedan anvisade pengar, är väl, att det hela skall grunda sig på de verkliga levnadskostnaderna. Det är icke riktigt att här i riksdagen föreslå, att man skall komma och säga: nu är index 150 — levnadskostnaderna må bli huru stora eller huru små som helst; den saken angår icke riksdagen. Sådana grunder för en lönereglering kunna statstjänarna icke vara tillfredsställda med, och de kunna sannerligen icke tillfredsställa någon människa, som anser, att spörsmål sådana som dessa böra avgöras med hänsyn till vad som är rättvist och billigt.

Under hänvisning till vad jag nu anført, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av mig och mina partikamrater väckta motionen.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)*

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på hemställen av herr andre vice talmannen att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter 4.32 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 7 juni.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på middagen började sammanträdet.

§ 1.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande, nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1932/1933 jämte i ämnet väckta motioner; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

Herr **Strindlund**, som anförde: Herr talman! Det skulle väl närmast vara hänsynslöst, om man vid denna tid på riksdagen avsevärt förlängde debatten. Jag kommer därför bara att säga några få ord.

Som herrarna torde ha lagt märke till är det ingen majoritet i statsutskottet, som står för det utlåtande, som nu ligger på kammarens bord. Det är knappast heller någon starkare minoritet. Från andrakammarhalvan är det icke mer än två stycken ledamöter, som stå för detta utskottsutlåtande. Och det är märkvärdigt nog två högermän. Att man blivit så oense i denna fråga, att den övervägande delen av statsutskottets ledamöter antecknat sig som reservanter, torde nog delvis bero därpå, att man vill se och lösa denna fråga isolerad, utan att se den såsom en detalj i ett stort frågekomplex. Rätteligen bör man inflika den i sitt sammanhang, och se efter, att den passar i den omgivning, den tillhör.

Det första man måste undersöka är enligt min mening de möjligheter vi f. n. ha att tillgodose de krav, som komma ifrån statstjänarhåll, med andra ord: man måste se efter, huru det förhåller sig med de statsfinansiella möjligheterna. Alla äro ense om att vi ha mycket svåra tider. Vi äro väl också alla av den uppfattningen, att svårigheterna, i stället för att inom kort förminskas, nog komma att ytterligare förvärras.

Se vi på förhållandena i landet för övriga medborgare, kunna vi konstatera, att en stor del av våra arbetare gå sysslolösa. Vår industri har delvis fått slå igen och går delvis med inskränkt drift. Våra jordbrukare kämpa en förtvivlad kamp för att få sitta kvar på gårdarna. Det är i den bilden man måste foga in denna fråga, om man skall se den i dess rätta sammanhang. Gör man det, blir man närmast förvånad över de uttalanden, som av de socialdemokra-

tiska reservanterna ha gjorts i deras till utlåandet fogade reservation, där man säger, att statstjänarnas avlöningsförhållanden överhuvud taget måste sägas vara ogynnsamma i förhållande till andra åtminstone jämförliga löntagargrupper. Om det vore riktigt, skulle jag vilja fråga dem, som stå för detta uttalande, huru det kan komma sig, att platserna vid statens verk äro så eftersökta? Man såg en notis i gårdagens tidningar, hurusom icke mindre än 1,039 damer sökte tillträde till den kurs, som anordnats vid posten för utbildande av post-assistenter. Ett 20-tal av de sökande skulle ha utsikt att bliva antagna, ehuru alla voro därtill kvalificerade. Jag tror, att man kan konstatera, att dessa platser, som herrarna klaga över att de äro underbetalda, dock äro ganska tilldragande. Detta är nämligen siffror, som tala sitt eget språk och som säga någonting helt annat än vad som från de socialdemokratiska reservanternas sida här framförts.

Som läget för närvarande är, tror jag vi kunna vara ense om, att skola vi komma ur den kristid, vi för närvarande befinna oss i, då kräves det nog gemensamma ansträngningar. Men det kräves nog också gemensamma upppoffringar. Är detta sant, då måste man ha rätt att gå emot bl. a. de förslag, som gå ut på att man skall fastläsa det indextal, varefter man skall beräkna statstjänarnas dyrtidstillägg, till siffran 160. Ty det innebär strängt taget, att man vill höja de nu utgående tjänstemannalönerna, i förhållande till det mått, de utmättes med åren 1930—1931. Då man klagat över den minskning i inkomst, som statstjänarna ha fått, bör man dock komma ihåg, att i samma mån, som dyrtiden lättat — vilket återspeglar sig i fallande indextal — i samma mån kommer också lönen att utgöra större kvotdel av den samlade löneinkomsten. Och i den mån man närmar sig ett indextal på endast 100, i samma mån kan man säga, att statstjänarna närma sig full kompensation. Vill man vara rättvis måste man medgiva att ju högre index stiger, dess mindre äro statstjänarna kompenserade. Det är därför icke skäl för tjänstemännen att klaga över ett fallande index. Man skall också komma ihåg att just under det senaste året, då dyrtidstillägget fastlöstes och indexet fastställdes till 160, ehuru det i verkligheten sjunkit till 157, tjänstemännen haft en avsevärt gynnsammare ställning än under ett flertal år tidigare. Dessutom måste man ju medge, att just vår valuta och vår räntepolitik har varit synnerligen skonsam mot dessa inkomsttagare med sina säkra löner. Det har varit ett annat förhållande för våra näringsidkare, som på grund av iråkade förhållanden icke bara haft att dragas med dåliga priser på sina varor utan därjämte högre utgifter med de räntor, som förekommit icke minst under hösten.

Riksdagsmajoriteten bör icke driva denna sak så långt, att övriga invånare i landet börja få ett intryck av att statstjänstemannakåren börjar bliva gökungen i det gemensamma boet.

Jag skulle vilja säga till herr Andersson i Stockholm, som ifrågasatte, huruvida folket ute i bygderna verkligen kände till vilka löner, som statstjänstemännen ha och huru mycket de ha att leva på, att det har det. Det kan herr Andersson vara säker på, och just på grund av denna kännedom kan det oftast kännas bittrare än eljest för en hel del av landsbygdens befolkning. Vi veta, att denna kår rekryteras till icke oväsentlig del ifrån landsbygden. Nog må herr Andersson tro, att om den ene brodern blir torpare och den andre statstjänare — de komma från samma hem — så nog börjar den, som stannar kvar i hemmet, att fundera över sin ställning och jämföra den med broderns, som kommit över statens säkra kaka. Han vet nog samt huru det förhåller sig med den avlöning, som utgår till statstjänarna. Våra banvakter t. ex., rekryteras ofta från våra mindre jordbrukarhem. Nog se de, som stanna hemma, skillnaden i inkomst och säkerhet mellan den, som kommit in i en statlig tjänst, och den, som får strida med ödet om brödbiten ute på fältet.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Herr Lundquist i Rotebro gjorde här ett yrkande, och jag måste för min del säga, att det är ett förslag, som förefaller rätt sympatiskt, ett förslag, som jag röstade för i fjol, eller rättare sagt, jag röstade emot det ändringsyrkande, som då gjordes. Men att jag icke kommer att gå in på det förslaget nu, det beror på precis samma motivering, som den herr Lundquist anförde för att han icke gick med på den socialdemokratiska reservationen, nämligen att förslaget saknar utsikter att få majoritet. Det är förhållandet med herr Lundquists i Rotebro yrkande också.

För att icke förlänga debatten vill jag sluta med att säga, att jag finner det fullt skäligt att i år stanna vid det yrkande, som gjorts i herr Nilssons i Gränebo reservation, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Vidare yttrade:

Herr Eriksson i Stockholm: Herr talman! Årets riksdag har ju varit en enda jättekör av jämmer. Vid varje arbetsplenium vi haft, särskilt under senare tid, har det varit än den ena och än den andra av de betryckta medborgaregrupperna, som framfört sina bekymmer.

Det är ju självfallet, att de lägre statstjänarna, som jag tillhör, och vars talan jag nu skall söka i någon mån föra, också vilja ge till känna sina bekymmer inför dagens tillvaro. Man kan ju för övrigt säga, att förekomsten av denna statstjänarnas fråga på dagens föredragningslista synes hava givit alla möjliga andra grupper anledning att också tala om sina bekymmer för tillvaron.

Just nu sammanträder den organisation jag tillhör, svenska järnvägsmannaförbundet, till kongress. Vid gårdagens sammanträde antog denna kongress en resolution att tillställas riksdagens ledamöter. Denna resolution har redan omnämnts i debatten i den formen, att en ärad ledamot i denna kammare ansåg sig böra rikta en protest emot innehållet i denna resolution. Jag vågar förmoda, att det är rätt få av kammarens ledamöter, som verkligen ha läst igenom resolutionen. Jag skall emellertid rädda den undan glömskan och införliva den med kammarens protokoll. Ty det kan ju vara nödvändigt, att den står där under kommande tider. Den är ju icke så lång, att den tager mycken tid att uppläsa. Den lyder som följer: »Svenska Järnvägsmannaförbundets kongress, representerande 37,600 medlemmar, har behandlat statstjänarnas lönefråga och därvid beslutat göra följande uttalande: Kongressen har tagit del av regeringens nya proposition rörande dyrtidstillägg åt statstjänarna samt konstaterat, att de statsanställdas löner åter fått tjänstgöra som budgetregulator. Alltsedan år 1923 ha lönerna vid statens verk och inom industrien rört sig i olika riktning. På grund av den glidande skalan för dyrtidstillägget ha statstjänarnas löner från och med 1924 till och med 1930 sjunkit med i runt tal 6 %, medan industriarbetarnas löner under samma tid stigit med ungefär 10 % beträffande årslönerna och ungefär 14 % beträffande timlönerna. Denna utveckling har medfört att de lägre statstjänarna för närvarande befinna sig bland de allra lägst betalda av de inom industri och handel sysselsatta arbetarna. I Stockholm finnes av de i Socialstyrelsens statistik upptagna 32 grupperna endast en enda grupp, som har lägre lön än statstjänarna inom 5:te lönegraden, vilka utgöra den stora massan av statstjänare, medan inte mindre än 23 grupper ha högre lön än slutlönen för samma lönegrad. Även om statstjänarelönerna ställa sig förhållandevis mindre oförmånliga ju längre ned man kommer på dyrtidsskalan, befinna sig dock flera av de i statistiken upptagna grupperna på en väsentligt högre lönenivå än statstjänarnas massa. Socialstyrelsens statistik anger såsom genomsnitt på billigaste ort en årsinkomst för industriarbetare av 2,077 kr., på G-ort en inkomst av 3,973 kr. och i Stock-

holm av 4,195, medan statstjänarna i 5:te lönegradens högsta lön stanna vid resp. 2,775, 3,521 och 3,648, inklusive dyrtids- och dyrortstillägg. Det nu framlagda förslaget till dyrtidstilläggsbestämmelser betraktar kongressen som en utmaning mot statstjänarna. Dess innebörd måste vara antingen att statstjänarnas arbetsprestationer värderas lägre än de flesta andra arbetares eller också ett erkännande, att statstjänarlönerna utgöra en budgetregulator. Då 1928 års lönekommitté erhöll direktiv att inarbeta dyrtidstilläggen i de fasta lönerna, så gavs därmed ett principiellt erkännande av det olämpliga i de från kvartal till kvartal varierande lönerna. Med beslutet av år 1931 att binda dyrtidstillägget vid indexsiffran 160 erkände riksdagen det oriktiga i en fortgående sänkning av statstjänarnas löner samtidigt med en allmän rikedomstegring i sambället och stigande löner för alla andra arbetare. År 1932 finner sig emellertid regeringen böra föreslå upphävande av 1931 års beslut och föreslår nu en sänkning av dyrtidstilläggen från 12 till 10 %. Med detta förslag är sålunda en gräns satt inte blott för en sänkning av dyrtidstillägget utan även för en höjning därav, därest en stegring av levnadskostnaderna skulle inträffa, en stegring vars aktualitet måste anses sannolik, sedan samma riksdag, som nu har att fatta beslut om statstjänarlönerna, uttryckligen uttalat sig för en 'återhämtning' av priserna, varmed en stegring av levnadskostnaderna sannolikt inträder. Kongressen betraktar propositionen som ett förslag till extra beskattning av statstjänarna, som dels i likhet med alla andra medborgare få bära de ökade skattebördor, som budgetens balansering kräver, men därutöver få vidkännas en lönesänkning för att tillföra statskassan ytterligare inkomster.

En sådan lönepolitik anse vi staten ovärdig.»

Då de icke alltför talrikt samlade ledamöterna nu ha åhört innehållet i denna resolution, förmodar jag, att man också kan bedöma, huruvida innehållet verkligen är förtjänt av den protest, som herr Olofsson i Digernäs ansåg sig böra foga till kammarens protokoll. Jag vill påminna om att det fanns en tid, då de lägre järnvägsmännen voro mycket tacksamma för den insats inom riksdagen, som ifrån frisinnat bondehåll gjordes beträffande deras lönefrågor. Själv minns jag med stor tacksamhet, huru en sådan förkämpe för den svenska bondeklassen och för vänsterpolitik i allmänhet som Daniel Persson i Tällberg med framgång kämpade för en bättre lönestandard för de lägre järnvägsmännen. Det är i en väsentligt annan tonart, som det urvattnade frisinnat av i dag talar genom herr Olofssons i Digernäs och herr Carlströms munnar.

För några veckor sedan hade jag tillfälle att övervara ett sammanträde med statstjänare, där det avlades rapport från en uppvaktning, som förekommit inför statsutskottets fjärde avdelning beträffande dyrtidstilläggen. En av de uppvaktande uttalade sig då angående ett svar, han fått av vissa ledamöter i fjärde avdelningen. Jag är visserligen förhindrad att nämna några detaljer, men så mycket kan jag säga, att det var ett helt annat språk, som då lades i herr Olofssons i Digernäs mun än det, som i dag talats i kammaren, eller som för övrigt framgår av hans ställningstagande i den fråga som avhandlas i det nu föreliggande utskottsutlåtandet.

Herr Anderson i Råstock, såsom förste talare i debatten, framförde bevis på huru statens utgifter för dyrtidstilläggen under något mer än en tioårsperiod oavbrutet ha sjunkit. Jag skall belysa detta faktiska förhållande ur en något annan synpunkt. Och jag finner mig ha så mycket större anledning att göra detta, som det kan vara skäl i att man här icke allenast talar om indextalet 160 eller indextalen 156 eller 152. utan att man verkligen talar om det procenttal, uttryckt i siffror, som dyrtidstillägget utgår med, när det gäller befattningshavarna vid de s. k. lönerreglerade verken, vilka ju äro det stora flertalet av dem som beröras av denna fråga.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Vi minnas den stora budgetreglering som statstjänarnas löner fingo utgöra vid 1923 års riksdag, då index under andra kvartalet var 177, och då dyrtidstilläggen för de reglerade verken fastställdes att utgå med 20 %. Det är sålunda den utgångspunkt, vi kunna använda. Vi kunna för att förenkla problemet nämna andra kvartalets siffror under alla år sedan dess. År 1924 var dyrtidstilläggsprocenten 18, år 1925 20, år 1926 18, år 1927 17, år 1928 17, år 1929 17, år 1930 14, år 1931 12 och år 1932 likaledes 12. Jag vill erinra om att jag talar om andra kvartalet under respektive år och den faktiskt utgående dyrtidstilläggsprocenten på de reglerade lönerna. Kammarens ärade ledamöter torde då finna att exempelvis ifrån år 1925 till år 1932 dyrtidstillägget har sjunkit från 20 % till 12 %, eller med 8 %. Med hänsyn till att denna procentsats räknas på de fasta lönerna, finner man ju, såsom också i järnvägsmannaförbundets resolution framhållits, att totallönen under dessa år sjunkit med i genomsnitt 6 %. När man sålunda på visst håll säger, att eftersom i vissa industriarbetares avtal, som ingåtts i början av detta år, man genomfört en sänkning av de avtalade lönerna, det är rimligt att även statstjänarna vidkännas en sänkning av sina löner, så är detta tal fullkomligt oriktigt, eftersom det ju framgår här, hurusom från 1925 till 1932 penninglönen sjunkit med i runt tal mellan 6 och 7 %. Denna sänkning är större än den, som i genomsnitt man kan säga genomgått den avtalsrörelse, varom här nyss erinrades.

Det är emellertid icke allenast nödvändigt att uppehålla sig vid de relativa talen och tala om procentsatserna, utan det kan ju också vara nyttigt, förmodar jag, att vi fråga: vad är det för höga löner, som man går till storms emot? Jag skall då taga lönerna för mina kamrater här i Stockholm. Det kan kanske vara lämpligt att man därvid icke talar om årslönen, utan om månadslönen, eller kanske om veckolönen, därför att detta sista beräkningssätt lättare korresponderar med det, som man i allmänhet tänker sig, när man talar om arbetarlöner.

Jag vill i det avseendet nämna, att jag uppehåller mig allenast vid stationskarlsgruppen, d. v. s. vid 5:e lönegraden, som i sig innefattar det största antalet befattningshavare av alla lönegrader inom statsförvaltningen. Vi finna då, att en stationskarl här i Stockholm f. n., sedan pensionsavgifterna avdragits, inklusive dyrorts- och dyrtidstillägg kvitterar ut 232 kronor i månaden. Det är sålunda begynnelselönen. Slutlönen, som erhålles efter 12 års tjänst, efter avdrag på samma sätt av pensionsavgifterna är 292 kronor. Dela vi ut detta på veckoavlönningar, skola vi finna, att begynnelseavlönningen är 53.50 och slutavlönningen 67.30. Det är sålunda de oerhörda lönerna, som herrar Olofsson i Digernäs, Strindlund och Carlström nu skola reducera. Sedan man betalt hyran återstår det mellan 30 och 45 kronor i veckan till att uppehålla familjen med: mat, kläder, och vad till livets nödtorft hör, skatter och mycket annat. Kunna herrarna med något så när gott samvete vidhålla påståendet, att dessa löner tåla en försämring?

Nu vill man emellertid enligt utskottsmajoritetens förslag sänka dessa löner med omkring 5 kronor i månaden och enligt reservanternas, med herr Nilsson i Gränebo i spetsen, med 9 kronor i månaden. Kammarens ledamöter torde kunna förstå, att jag, fastän jag personligen icke numera står i denna lönegrad, men som utgått ifrån den, blir upprörd i mitt innersta, när jag hör det tal, som herrarna här föra till torgs. När jag för något mer än 30 år sedan började min anställning vid statens järnvägar, var det vanligt, att så fort vare sig en sådan statstjänare eller någon av hans familj blev sjuk, man måste gå till fattigvården för att få hjälp. Framför allt måste man vårdas på sjukhus på samhällets bekostnad. Vi äro där nu igen! Är det värdigt staten som arbetsgivare att tillämpa ett sådant lönesystem? Är det en staten värdig lönepolitik, som i det avseendet bedrivs? Jag tycker svaret på den

frågan givits i svenska järnvägsmannaförbundets kongress' uttalande, i slutet, där det slås fast, att en sådan lönepolitik anser kongressen icke vara staten värdig.

Nu talade herr Strindlund om hur eftersökta dessa statstjänster äro, och han talade om att till 20 platser uppträtt icke mindre än 1,000 sökande, men herr Strindlund teg med det faktum, att där gällde det icke femte lönegraden utan femtonde lönegraden. Den femtonde lönegraden, herr Strindlund, den skulle jag också omedelbart anmäla mig som sökande till, om jag hade några utsikter för bliva antagen, men det har jag icke, ty jag har icke begåvats med ett skolbetyg, som räcker för att komma in i den lönegraden. Herr Strindlund talar om att statstjänarna numera äro att betrakta som gökungen i det gemensamma boet. Jag vill icke polemisera mot ett sådant uttryck; jag allenast fäster uppmärksamhet på satsen ifråga. Jag tycker den är sin upphovsman värdig!

Herr talman, jag skall icke fortsätta längre, jag har med detta velat giva uttryck för mitt instämmande i den reservation, som vid det förevarande statsutskottsutlåtandet fogats av herr Nilsson i Malmö m. fl.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Malmö och *Werner*.

Herr Lindman: Herr talman! När man har att taga i betraktande den fråga, som vi nu behandla, menar jag, att man måste se den emot bakgrunden av den situation, uti vilken vårt samhälle f. n. befinner sig. Man måste taga i betraktande de svårigheter, som alla ha att kämpa mot. Man måste med andra ord tänka på den nödtid, som utan varje tvivel råder snart sagt allestädes i vårt land. Näring efter näring bedrivs med ytterst stora svårigheter, och det är, så vitt jag förstår, nödvändigt, att vi se detta faktum framför oss, se det såsom en verklighet och icke bara inbilla oss, att det är någonting, som består i dag för att kanske vara förflyktigt i morgon. Jag tror, att de besvärligheter, som vi nu uppleva, äro av den allvarliga beskaffenhet, att vi alla — jag understryker ordet alla — måste taga hänsyn till desamma. Vi se det ju för övrigt här i riksdagsarbetet. Vi se det av de svårigheter, med vilka herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har att kämpa, svårigheter, som säkerligen äro större i år än som varit fallet på många år. Vi se det av det sätt, på vilket han för att få budgeten att gå ihop fått tillgripa medel från olika källor. Vi minnas, huru han i början av året måste föreslå oss att införa finanstullar och en extra inkomst- och förmögenhetsskatt och hurusom han nu måste anlita även andra skatteällor för att kunna få budgeten att gå ihop.

Med detta, herr talman, vill jag icke säga, att statstjänarnas löner skola vara någonting, som man tillgriper för att få budgeten att gå ihop. Vi ha visserligen sett, att man fått göra det i land efter land; vi ha sett det i vårt grannland i söder, och vi ha sett det i England. Men jag menar, att vi måste taga läget i betraktande och säga, att här får ändock var och en vara beredd att vara med och bidra något till att avhjälpa de ekonomiska svårigheter, med vilka staten har att kämpa. Om herrarna följa den utveckling, som vår import och export tagit, så finna ni, att den siffra, som utgjorde skillnaden mellan export och import under förra året, var 312 miljoner kronor, vill jag minnas, och som utvecklingen fortsätter under detta årets första månader med nästan oförminskad styrka, så måste vi ju förstå, att vi mäktat icke i längden behärska situationen med en dylik skillnad emellan vad vi köpa utifrån och vad vi sälja. Jag menar med detta, herr talman, endast att ställa en aldrig så liten bakgrund till den fråga, som vi diskutera, när vi tala om dyrtidstilläggen till statstjänarna. Det rör dem likaväl som vilken annan medborgare som helst i detta land.

Nu inser jag ju väl, att den strid, som här står om dessa dyrtidstillägg, be-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befat-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt bejatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

ror därpå, att man icke tillräckligt förstår varandra. För min del vill jag säga, att vad som ifrån jordbrukarhåll framförts är förklarligt, och det är riktigt också. Jag begriper det mycket väl, ty med jordbrukets läge, sådant det nu är i vårt land, kan man lätt inse, att en jordbrukare, som ser hela sin klass närma sig den gräns, där dess existens är hotad, för vilken svårigheterna äro stora och som, liksom den ene efter den andre hotas av ruin och med att nödgas frånträda sin egendom, resonerar som så: De priser jag erhåller för jordbruksprodukterna nu, äro så låga, att de äro väsentligt under de priser, som erhöles före kriget, men statstjänarnas löner äro högre, proportionellt sett, räknat från samma tid!

För min del har jag velat vara med om att göra allt vad i min förmåga stått under denna tid för att hjälpa jordbruket, så långt det gått. Jag har varit med om att lägga fram en rad med förslag till jordbrukets stödjande, och jag har biträtt de förslag, som ifrån regeringen framlagts i samma syfte. Ofta skulle vi önskat att kunna gå vida längre, ehuru vi icke mäktat driva igenom våra åsikter, lika litet som man från andra lantmannakretsar orkat med att göra mer än vad som blivit gjort. Jag vill exempelvis erinra om de åtgärder, som vidtagits för att hjälpa betodlarna i de delar av riket, där sådan odling pågår, och om det regeringsförslag, som behandlades härmedagen, nämligen förslaget om spannmålsregleringen, vilket understöddes från högerhåll. På samma sätt har det varit med de — jag må gärna erkänna rätt obetydliga — vinningar, som gjorts för jordbruket genom högre tullar för en del produkter. Delvis har det åstadkommits efter motioner från högerhåll. Jag antar att här i kammaren kommer att om ett par dagar behandlas en kungl. proposition om den stora jordbrukskrediten, uppgående till, efter vad jag förmodar utskottets förslag kommer att innehålla, 15 miljoner kronor i krislån och stödlån. Liksom beträffande den hjälpen vill jag angående den fråga som här föreligger säga, att man sökt göra vad man mäktat åstadkomma. Mer än detta ha vi vid denna riksdag från lantmannahåll icke kunnat åstadkomma. Allt detta är gjort, därför att man till fullo inser, att det är nödvändigt att företaga något för att hjälpa jordbruket i dess svåra nödläge.

Nu vill jag, herr talman, utöver detta säga, att, när man talar om de priser, som en jordbrukare erhåller för sina produkter, för smör, fläsk, spannmål och annat, så är det klart, att han säger sig och måste säga sig, att det är utomordentligt låga priser. Det kan han inte framställa varan för, och det blir förlust för honom, menar han. Därvid får man i alla fall taga i betraktande, att vad konsumenten beträffar, får han icke köpa varan till de priserna. En hel mängd orsaker föranleda, att konsumenten får betala vida högre pris. Vad detta beror på, det känna vi alla. Jag tror det var herr Carlström, som talade om det på förmiddagen, och jag delar i det fallet hans uppfattning. Den var nog ett riktigt bedömande av saken. När man säger, att det beror på den allmänna fördyring, som har ägt rum på alla möjliga områden t. ex. beträffande hyrorna uti städerna, järnvägsfrakterna och handelns ökade omkostnader o. s. v., kvarstår dock som ett faktum, att man icke får jämföra de priser, som lantmännen få, med de priser, som konsumenterna få betala. Det är två skilda saker, och konsumenten, i detta fall statstjänstemannen eller statstjänaren, måste räkna med det pris, som han får betala, när han skall köpa en vara. Det som ligger mellan produktionspriset och konsumtionspriset, det är en sak, som vi icke ha kunnat råda någon bot för. Det beror naturligtvis i väsentlig grad på de uppdrivna arbetslönerna på många områden. Dessa arbetslöner ha i vissa fall blivit reducerade något under detta år med från 5 till 7 procent, men kammarrens ärade ledamöter känna väl till, vilka oerhörda svårigheter, det möter att få ned priserna. Jag erinrar t. ex. om det fall, som vi tyvärr allttjämt dagligen få bevittna, nämligen att det inom en mycket viktig produktionsgren,

pappersmasseindustrien, för närvarande pågår en strid, därför att man icke vill godkänna en nedsättning av lönerna, ungefärligen svarande emot de nedsättningar som gjorts på trävaruindustriens, verkstadsindustriens och järnbruksindustriens områden, en strid, som icke har något understöd från landsorganisationen eller från något annat fackföreningshåll, men som likväl pågår, till mycket stor skada icke blott för dem som arbeta och dem som äro intresserade i denna näring utan för hela vårt land just beträffande det, jag nyss talade om, nämligen handelsbalansen. Ja, herr talman, vad är att göra åt detta? Vem kan betvinga den saken? Den striden den får nog pågå, tills parterna äntligen finna, att det är nödvändigt att följa med beträffande arbetslönerna på detta område, på samma sätt som man fått göra på andra. Jag vill bara framhålla detta som ett exempel på, hur varorna faktiskt fördyras. Det är visserligen sant, att lönerna inom pappersmasseindustrien kanske icke spela så stor roll i det avsende, som vi nu resonera om, men löneförhållandena äro ju likartade på många områden, och de bidraga onekligen till att förorsaka en prisstegring ifrån varans produktion till varans konsumtion, som vi alla äro fullt medvetna om.

Då man nu talar om förhållandet mellan jordbrukarnas svårigheter och statstjänarnas svårigheter, skulle jag vilja erinra om ett uttalande, som fälldes av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet vid denna riksdags början, då han talade om med vilken procentsats jordbruket, och, efter vad han senare meddelat mig, även skogsbruket, deltog i den allmänna skatten under 1931; dessa siffror ha sedermera blivit omräknade och framträdde nu ännu skarpare betonade än vid finansministerns uttalande. Det är på det sättet, att för år 1931, då statsskatten, d. v. s. inkomst- och förmögenhetsskatten, utgick med 158,000,000 kronor, drabbades utav denna beskattning jordbruket och skogsbruket — däri alltså icke inberäknat inkomster av annat slag och icke heller inkomst från aktiebolag — med ett belopp som sannolikt kommer att visa sig understiga 5,000,000 kronor. Det är, om jag räknat rätt, 3.2 procent. Jag har velat anföra denna siffra på grund av de starka klagomål, som man från det hållit kommit med, ty denna siffra visar dock, att den andel av dyrtidstillägget på statstjänarnas löner, som faller på jordbruket och skogsbruket, är mycket obetydlig.

Man måste, herr talman, när man bedömer detta spörsmål, även ta i betraktande, att det är ju inte bara de, som arbeta i näringslivet, det må vara jordbrukare eller andra, som äro utsatta för stora svårigheter, utan det är naturligtvis så, att även statstjänarna äro utsatta för stora bekymmer i dessa tider. Herr Eriksson i Stockholm talade nyss om en stationskarl i Stockholm, vilken enligt hans uppgifter i den lägsta lönegraden skulle ha 2,784 kronor och i den högre 3,504 kronor, låt mig säga 3,000 kronor om året. Jag måste säga, herr talman, att den, som skall leva i Stockholm på 3,000 kronor om året med de hyresförhållanden, som här äro rådande, och med de stora kostnaderna i övrigt för allehanda nödvändigheter, han har onekligen mycket besvärligt att kunna draga sig fram. De höjda skatterna gå naturligtvis även ut över dessa statstjänare eller åtminstone över många av dem i en betydande grad. Jag skulle vilja säga, att vi måste söka att betänka, att olika klasser och medborgare i vårt land för närvarande ha att kämpa med stora svårigheter.

Jag skulle vilja tillägga, när man talar om det av regeringen föreslagna indextalet 156, att jag tyvärr på många håll mött människor, som ha levat i den livliga övertygelsen, att talet 156 betyder, att statstjänarna ha 56 procent utöver vad de hade 1913. Detta är ju fullkomligt oriktigt, och det borde ligga alla riksdagsmän om hjärtat att ute i bygderna söka göra klart för allmänheten, att det inte är så. Det är med indextalet 156 på det sättet, att det betyder 10 procents höjning, och det är ingalunda fråga om 56 och ännu mindre om 156 pro-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

cent, som man också kan få höra. Vidare vill jag tillägga, att om vi i fjol icke hade slagit fast, att dyrtidstilläggen skulle utgå med högst 160 utan begränsning nedåt, hade vi denna dag kunnat räkna med ett dyrtidstillägg för statstjänarnas löner, byggt på ett indextal av 157 och icke på 160.

Allt detta utgör för mig en anledning att säga, att jag för min del kommer att vid avgörandet av denna fråga, därest regeringens förslag kommer upp i en slutvotering, ge min röst för detsamma. Jag kan inte vara med om ett indextal på 160, då indextalet för närvarande är 157, om jag fullföljer den tankegång, som jag utvecklat i mitt anförande om de svårigheter, som vi alla ha att kämpa med. Men jag kan heller inte vara med om att gå ned till 152. Regeringens indextal betyder i jämförelse med fjolårsbeslutet en sänkning av lönerna med 8,000,000 kronor, och längre kan jag för min del icke vara med att gå, när jag tar i betraktande alla de svårigheter, som statstjänarna ha att kämpa med.

Jag kan sålunda inte, hur högt jag än som person och kamrat i riksdagen skattar den siste ärade talaren, vara med om att godkänna det, som innehölls i den resolution, som han uppläste från järnvägsmannaförbundets kongress, nämligen att det skulle betraktas som en utmaning, om man stannade vid detta beslut. Herr talman, det kan jag inte. Jag kan inte fatta den tankegången, att det skulle vara en utmaning, ty vad som här är nödvändigt, det är ju att steg för steg och på område efter område söka pressa oss ner till en lägre nivå för allehanda förnödenheter. Det kommer för vårt land att bli en mycket bitter och svår eklut, som vi härvid få gå igenom, men den är tyvärr en nödvändighet och kan icke kringgås.

Svårigheterna, herr talman, de äro, som jag redan sagt, stora på alla områden, och jag menar därför, att vi måste se till allt detta i ett sammanhang och icke blott betrakta det ifrån den enes synpunkt eller den andres synpunkt. Inför den dyrtid vi ha och de svårigheter, som vi ha att kämpa med, är det helt enkelt nödvändigt att icke se sakerna ensidigt. Jag skulle därför vilja uttala den förhoppningen, att de, som så starkt här gå till strid emot varandra, skulle vilja söka se förmildrande omständigheter den ene mot den andre och den andre mot den ene och söka inse, att en avvägning måste komma till stånd. Om nu denna avvägning är den absolut riktigaste på den punkt, som regeringen här har stannat vid, det kan säkerligen varken regeringen eller jag eller någon annan med full visshet bedöma, men det är i alla fall ett förslag, som borde kunna åstadkomma, att vi liitet lugnare betrakta det hela och icke söka att hetsa upp oss emot varandra vid behandlingen av denna fråga.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Lindman förenade sig herrar *Holmdahl*, *Ljung*, *Weibull* och *Svedman*.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Eftersom jag är medansvarig för den reservation, som vi från socialdemokratiskt håll ha bifogat detta utskottsutlåtande, skall jag be att få säga ett par ord.

Riksdagen fattade förra året beslut om att man skulle försöka hejda den ständiga sänkningen av de statsanställdas löner, som inträffade vid nästan varje kvartal. Det ansågs skäligt, att de borde ha någon visshet om, vilken lön de för nästa kvartal skulle erhålla, och detta gjorde, att riksdagen antog det förslag, som då framlades av herr Per Albin Hansson och som fastläste indextalet vid 160. Vi ha ansett, att denna åtgärd var av mycket stor betydelse. Lönerna sjönko inte alltför djupt men lämnade likväl möjlighet till höjning, om dyrtiden skulle återkomma, d. v. s. indextalet stiga, så att

lönerna kunde följa med. Vi ha för vår del inte ansett det skäligt, att man nu skall övergiva den ståndpunkt, som riksdagen intog förra året.

När man skall bedöma den nu föreliggande frågan, tror jag man gör klokt i att inte se dessa tillägg såsom enbart dyrtidstillägg för att kompensera en iråkad dyrtidsperiod. Det ligger inte så till, såvitt jag förstår, utan vi veta ju, att staten brukar reglera lönerna för sina befattningshavare med vissa tidsintervaller, kortare och längre allt eftersom möjlighet förefunnits att få en löneroglering till stånd. Den senaste, som verkställdes för den grupp, som vi kalla nyreglerade verk, ägde rum 1920 och 1921, skulle jag tro, och därvid låg till grund ett förslag, utarbetat av 1902 års lönekommitté. Det är ganska intressant att taga del av vad denna lönekommitté säger i sitt utlåtande. Den var inne på den tankegången, att man för att undvika alltför täta lönerogleringar — ty prisnivån fluktuerar ju — skulle försöka få fram en rörlig lön, som skulle sjunka och stiga i och med indextalets sjunkande och stigande, eller rättare sagt prisnivåns sjunkande och stigande. Detta övergavs emellertid, och man stannade för fasta löner. Men sedan visade det sig ju, att prisnivån steg med sådan snabbhet, att dessa fasta löner, som fastställdes vid sista lönerogleringen, inte motsvarade levnadskostnaderna. För övrigt hade man ju redan, när lönerogleringen verkställdes, frångått de beräkningsgrunder, som kommittén använt sig av och tillämpat systemet med dyrtidstillägg, men det var ju också onormala tider och i allra högsta grad onormala förhållanden. Man ansåg därför, att man inte skulle yrka på en fast lön, som var fastställd efter vissa principer och gjorda beräkningar.

Nu ha vi kommit så långt sedan dess, att tiden är inne för att undersöka, huruvida inte den normala stegringen av levnadskostnaderna motiverar en ny roglering av statstjänstemännens löner. Jag för min del har den bestämda uppfattningen, att om man skulle jämställa dessa med de normala arbetsförhållanden, som råda på öppna arbetsmarknaden, ligger det så till, att det finns mycket starka skäl för att det dyrtidstillägg, som vi räknat med hittills, nog måste i viss mån bibehållas eller åtminstone så att säga göras om och betraktas såsom ett rörligt lönetillägg på tidigare fastställda löner. Jag anser det för min del alldeles felaktigt att kalla det för dyrtidstillägg, och de ha alldeles rätt, som säga: Varför skola vi ha dyrtidstillägg nu, då vi inte längre ha någon dyrtid? Enligt min mening är det emellertid lämpligt med ett dylikt rörligt lönetillägg, ty därigenom behöver man inte få så tätt kommande lönerogleringar under förutsättning, att riksdagen i fortsättningen kommer att bibehålla uppgiften att reglera de statsanställdas löner. Jag tror, att man nästan bör taga sig en liten funderare på, huruvida det inte vore skäligt, att man avkopplade en hel del av dessa saker från riksdagen. Här göras ju ofta gällande synpunkter, som endast leda till misshälligheter emellan olika ledamöter inom kammaren, och man vinner i stort sett icke något annat resultat än det Kungl. Maj:t kommit till. Jag antar, att ett sådant resultat skulle man kommit till, även om statstjänstemännen fingo sina löner reglerade ungefärligen på samma sätt som man går tillväga på öppna arbetsmarknaden.

Jag har endast velat säga detta för att fästa uppmärksamheten på de ständigt återkommande debatterna inom riksdagen om de statsanställdas löner. Jag tror, att riksdagen kan använda tiden på ett lämpligare sätt. Jag förstår fullväl, att det finns många, som äro mycket betänksamma emot dessa förslag, t. o. m. då de föreligga från Kungl. Maj:t. Det ha ju reservanterna från vissa höger- och bondeförbundshåll lämnat bevis för. Det är emellertid en liten sak i den föreliggande frågan, som jag fäst mig vid.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att man skulle stanna vid indextalet 156, men att man skulle göra en ytterligare begränsning av den del av de högsta

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjäns
m. fl.
(Forts.)*

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

inkomsttagarnas lönebelopp, varå de ägde rätt att åtnjuta dyrtidstillägg. Dessa reservanter ha emellertid ansett, att det inte finns skäl att göra någon ändring i sistnämnda avseende. Trots den jämmer, som här framkommit, och trots de skarpa ord, som herr Olofsson i Digernäs hade gentemot statstjänarna, synnerligast de i femte lönegraden, ansåg han sig inte ha skäl att nämna ett ord om, varför han gått ifrån Kungl. Maj:ts förslag, då det gällde att i viss mån göra en begränsning uppåt för de högre statsanställda. Nog kunna vi vara överens om, att när man kommer upp i 7,000 à 8,000 kronors inkomst och däröver, man kan tåla en liten begränsning av sina inkomster, åtminstone är det min uppfattning. Jag menar sålunda, att det är inkonsekvent av dessa reservanter, då de så skarpt angripa befattningshavarna i de av mig nyss nämnda lönegraderna men totalt glömma bort sparsamhetstanken, då det gäller dessa högre avlöningar.

Nu vill jag gärna medgiva, att det är en mycket liten besparing, som i detta fall skulle vinnas. Men rent psykologiskt har detta verkat betydligt mycket mera än de klandrande ord, som här riktats emot de lägsta statsanställda från herr Olofssons i Digernäs sida.

Jag har inte kunnat uraktlåta att framföra dessa synpunkter, och jag var för min del mycket starkt betänkt på att gå fram med en blank reservation för att tillkännagiva, att jag i detta fall ansåg, att Kungl. Maj:t handlat riktigt enligt min uppfattning. Jag vill naturligtvis inte påstå, att Kungl. Maj:t handlat oriktigt, då Kungl. Maj:t föreslår talet 156, ehuru jag anser, att det är en väl mycket tilltagen sänkning. Men på den av mig nyss nämnda punkten ansåg jag, att där kunde man verkligen se till, om man inte kunde göra en liten begränsning, även om den inte betyder så mycket ekonomiskt. Jag hade även väntat, att de herrar, som herr Olofsson i Digernäs är kamrat med, skulle beaktat den saken, men det ha de alldeles glömt bort, och då så är fallet, böra de heller inte vara så oförstående, när det gäller den andra gruppen.

Jag skulle även vilja rikta en maning till de regeringsledamöter, som äro närvarande — statsministern är ju mycket inne i detta spörsmål och även finansministern, som ju har svårigheter att skaffa pengar — huruvida det inte vore skäl i att taga under övervägande att avskaffa dyrtidstilläggen och i stället för att inarbeta dem i lönerna gå in för den principen, att vi få ett rörligt lönetillägg, som kan regleras allt eftersom priskurvorna stiga och falla.

Jag ber att få säga, att om det framkommer ett yrkande, som koncentrerar sig på att göra den beskärning, som jag nyss talade om, skall jag inte tveka ett ögonblick att ansluta mig till detsamma, men jag har inte ansett det mödan värt att ensam gå fram med en reservation i detta avseende.

Som frågan nu ligger till och då jag tidigare anslutit mig till den reservation, som är avgiven av socialdemokraterna, ber jag att även nu få yrka bifall till densamma.

Herr **Höglund** i Göteborg: Herr talman! Jag skall inte mycket besvära kammaren vid denna relativt sena timme, ty då vi nu hållit på med den här frågan sedan kl. 2, så torde den väl ändå snart få anses vara slutbehandlad. Jag kan emellertid icke undgå att såsom gammal statstjänare — jag har tjänat staten närmare 50 år och har mina små erfarenheter — att särskilt efter herr Olofssons i Digernäs anförande känna mig upprörd över det sätt, varpå man behandlar denna hundratusenhövdade skara medborgare, som statstjänarna utgöra. Vad skall det för övrigt tjäna till att vädja till en person, ändock statsutskottsledamot, som uttrycker sig på det sätt, som herr Olofsson i Digernäs gjorde mot herr Anderson i Råstock, när han påstod, att de siffror,

som herr Anderson i Råstock anförde, betydde ingenting? Men om herr Olofsson kan säga något sådant, har han givetvis icke tagit del av dem, ty annars ge de väl en tydlig bild av gången och behandlingen av statstjänarnas lönespörsmål ända sedan 1922, och dessa siffror visa klart och tydligt att statstjänarna, om jag nu räknar med Kungl. Maj:ts senaste förslag, sedan den tiden fått avstå 18 procent av sina dåvarande löner. Det betyder alltid något, och herr Anderson i Råstock garanterar ju för att siffrorna äro korrekta. Departementschefen säger i den kungl. propositionen, att industriarbetarnas löner ha sänkts med från 4 till 10 procent under tiden från 1922. Ja, det är riktigt, men om man jämför dessa siffror, måste givetvis statstjänarna ha fått vidkännas en nedskärning, som betydligt överstiger, vad industriarbetarna i det avseendet ha fått.

Jag har sagt det en gång förut vid behandlingen av statstjänarnas dyrtidstillägg, men jag kan inte undgå att än en gång upprepa det, då jag tänker på statstjänarnas möjligheter att reda sig på sina små inkomster, att minst 40 procent av deras lilla inkomst måste gå till betalning av hyran. Och så är väl i allmänhet förhållandet även i detta nu. Även skatterna tendera att stiga oerhört, enligt vad vi alla måste ha klart för oss, och de åtgärder, som riksdagen hittills vidtagit och kommer att vidta, de äro väl gjorda i prisreglerande syfte uppåt och innebära alltså en ytterligare fördyring av konsumtionsvarorna. Under sådana förhållanden måste man väl i alla fall räkna med, att det betyder åtskilligt för de stackars människor, som nu bliva föremål för denna nedskärning. Det finns åtskilliga skatteobjekt i kommunerna, som äro ganska goda att ha, då man skall taxera, och det torde nog bli ganska bekymmersamt för många kommuner, där skattebetalarna huvudsakligast utgöras av löntagare, om löntagarnas inkomster ytterligare skulle minska.

För övrigt äro inte heller statstjänarna okänsliga för de svåra tiderna, det skall jag be att få säga. Det ha de visat genom att finna sig i att gå fram med en begäran om status quo. Det har inte varit så tidigare, utan då har man alltid försökt att lägga på något för att få sin ställning förbättrad, ehuru det, som herrarna veta, inte alltid lyckats. Det har tvärt om på sista tiden ständigt varit nedskärningar. Då emellertid statstjänarna det oaktat nöja sig med status quo med hänsyn till de nuvarande svåra förhållandena, böra herrarna förstå, att även de veta, i vilka tider vi leva, och att de äro beredda att bära sin del av skattebördan. Men när de nu se, hur ställningen utvecklats sig, är det väl inte att förvåna sig över att de protestera emot att, förutom att de äro skatteobjekt, deras löner äro avsedda att användas i budgetreglerande syfte.

Herr Olofsson i Digernäs nämnde, att han varit ute i Stockholmstrakten, jag vill minnas det var Dalarö, och under väntan på bussen varit inne på ett par kaféer och sett, att där drack man inte kaffe eller mjölk utan pilsner. När ett sådant yttrande är fällt i detta sammanhang, kan man inte undgå att få den uppfattningen, att det skulle vara statstjänare, som befolkade dessa kaféer och drucko pilsner. Jag har talat med en vaktmästare vid ett dylikt kafé eller utkastare, som herr Olofsson i Digernäs uttryckte det. Jag har inte hunnit tala med mer än en, och denne, som stått plikttroget vid dörren i många år, säger för sin del, att han aldrig ser till några statstjänare men att det särskilt på värsidan — och man får väl tro, att herr Olofsson var ute vid den tiden — brukar vara Norrlands skogsfolk, som i allmänhet befolka kaféerna.

Vidare sade herr Olofsson i Digernäs, att man skall lära sig att dricka mjölk. Jag har den erfarenheten, herr Olofsson i Digernäs, att det finns inte många familjer bland denna hundratusenhövdade skara, som inte dagligen inköper sin mjölkranson, både för de vuxna och barnen, och de ha san-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

nerligen med den avlöning, som de ha, inte råd att befolka kaféerna. Det händer ju, att även de dricka pilsner någon gång, men de ha sannerligen inte möjlighet att ständigt befolka dessa kaféer, det hindrar både deras tjänstgöring och deras kassa. Det är inte riktigt, herr Olofsson i Digernäs, att framkasta sådana påståenden.

Till slut vill jag beklaga, att inte statsutskottet har kunnat realisera förslaget om att gå från indexberäkning till procentberäkning. Jag är för min del säker på, att därigenom många missförstånd skulle kunna undvikas. Till och med herr Lindman framhöll ju, att man på landsbygden missförstått denna sak därhän, att man trodde, att statstjänarna ha 156 å 160 procent av sin avlöning i dyrtidstillägg. Man kan ju våga nämna detta, ty det är sagt i första kammaren av en riksdagsledamot, och när en sådan kan misstaga sig så grundligt, anser jag, att det verkligen behöfts en omläggning, så att man gått från index till procenttal. Hur kan man säga, att statstjänarna haft 160 procent av sin avlöning, när dyrtidstillägget hittills endast utgjort 12 procent! Går Kungl. Maj:ts förslag igenom, få de tio, och om herr Olofssons i Digernäs förslag bifalles, få de visst inte mer än åtta. Och ändå kan man ha panna att säga, att även om indextalet 156 går igenom, sitta statstjänarna vid köttgrytorna, ty så och så stor lön ha de och så ha de 156 procent på den därutöver! Ja, vad kan man inte tro. Herr Johanson i Hallagården stod nyss och bollade med siffror. Hans erfarenhet skulle härleda sig från en trakt, som räknas till A-gruppen, men han rörde sig med siffror ur C-gruppen! Det är en betydlig skillnad, herr Johanson i Hallagården. Det är 1,980 kronor, som är lägsta lönen för A-ort, och inte 2,400 kronor, som jag tror herr Johanson i Hallagården nämnde. Det visar, att man mycket litet känner till dessa saker, då man kan yttra sig på det sättet, och när inte riksdagsmännen känna bättre till det, hur skall allmänheten då kunna ha reda på detta?

Jag vill sluta, herr talman, med att säga, att jag intet skulle haft att invända om herr Anderssons i Stockholm förslag kunnat vinna riksdagens bifall. Men då det är omöjligt hur gärna jag än skulle se, att det vore sådana tider, att man skulle kunna tilldela statstjänarna en förbättring eller compensation för vad man förut avdragit för dem, anser jag likväl, att situationen är sådan, att jag för närvarande, herr talman, får yrka bifall till herr Nilssöns i Malmö m. fl. reservation.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Jag skall börja med att på det livligaste instämma i den vädjan, som herr Lindman riktade till representanterna för de olika meningsriktningarna i denna fråga, och jag tror, att vi handla klokt och riktigt, om vi ta denna vädjan ad notam. Frågan ligger ju så till, att vi kunna icke övertyga varandra.

Jag vill tillfoga, herr talman, att det kan naturligtvis inte under några förhållanden vara någon angenäm uppgift att framlägga förslag, som gå ut på att beskära medborgarnas inkomster, även om, såsom jag nu ser denna fråga, det inte sker beträffande realinkomsterna utan det endast rör sig om beskränningar av de nominella lönerna. Lika litet är det någon angenäm uppgift att behöva avvisa anslagskrav och krav på stöd och hjälp i olika avseenden.

De som här göra gällande att Kungl. Maj:ts förslag innebär ett frångående av den ståndpunkt, som riksdagen förra året intog och ytterligare beskär de statsanställdas löner, torde det vara lämpligt att här något erinra om vilket beslut, som fattades förra året, och hur det från olika håll uttolkats. Reservanterna i år åberopa beslutet från förra året och göra nu gällande eller yrka, att samma beslut skall fattas även i år. Beträffande 1931 års riksdagsbeslut erinrade hans excellens herr statsministern under debatten i denna kammar, att ett beslut i enlighet med det yrkande, som då framförts av herr

Hansson i Stockholm, icke innebar något ståndpunktstagande från regeringens sida beträffande fortsättningen. Statsministern yttrade bland annat följande: »Det är klart, att en sådan reglering som den föreslagna i vissa avseenden innebär fördelar. Man kan sålunda säga, att den representerar en viss fastare hållning i förhållandet mellan staten och befattningshavaregrupperna, och den innebär heller inte att budgeten skall betungas i större omfattning, än det nu föreliggande budgetförslaget räknar med. Men ett bifall till detta förslag måste förutsätta, förefaller det mig», fortsatte statsministern, »fullkomligt fria händer från statens sida att vid nästa budgetårs slut pröva den indexsiffra, som därefter bör fastställas; det måste vara en given förutsättning för såvitt man icke allttjämt skall anse att dyrtidstilläggen skola anpassas efter och anknytas till de förändringar i konjunkturerne som uppstå.»

Till det av herr Hansson i Stockholm då framställda yrkandet om fastställande av ett indextal av 160 med spärr nedåt anslöt sig också en annan ledamot på stockholmsbänken, herr Carleson, som tolkade detta yrkande på följande sätt: »När jag nu ansluter mig till herr Hanssons förslag, d. v. s. att dyrtidstilläggen skola fixeras efter ett indextal av minst 160, då tror jag dock icke, att man kan ta saken som hans excellens herr statsministern gjorde, d. v. s. anse att staten har fria händer att nästa år kunna sätta procenten lägre. Jag tror», fortsatte herr Carleson, »att man genom att besluta i enlighet med herr Hanssons förslag på sätt och vis har fastslagit lönerna vid ett indextal av minst 160 och sålunda till de belopp som uträknade överensstämman därmed.» I anledning av detta sista uttalande tog herr Hansson ordet igen, och han omnämde då ett anförande, som herr Järte tidigare hållit, och herr Hansson framhöll, att de olika uttolkningarna gävo vid handen, att det rådde en viss oklar uppfattning om vad som menades med detta yrkande. »Vem som helst», fortsatte herr Hansson, »som kan läsa innantill, måste dock kunna bli klok på vad riksdagen i det avseendet beslutat.» Det står ingenting annat i yrkandet, än att riksdagen beslutar, att under budgetåret 1931—1932 skulle denna beräkning gälla. Men det står ingenting om något annat budgetår, det står ingenting om framtiden. Om sedan herr Carleson behagar säga, att han för sin del uppfattar det så, att det i realiteten bör gälla även för framtiden, så är det ju även en möjlighet för vilken riksdagens ledamot som helst, att på det sättet säga, att för min del tolkar jag innebörden så och så. Men reellt, formellt i alla avseenden gäller beslutet bara för nästa budgetår.

Jag har velat citera detta, herr talman, emedan jag tror, att man drar fullkomligt oriktiga slutsatser med utgångspunkt från det beslut, som riksdagen förra året fattade.

Man har vidare ifrån samma håll gjort gällande, att det förslag, som här föreligger ifrån utskottets sida efter framställning av Kungl. Maj:t, skulle ha haft en budgetreglerande betydelse. Nej, mina herrar, man kan, såsom jag strax skall återkomma till, icke med fog göra detta gällande. Det är sant, att statstjänstemännens dyrtidstillägg tidigare och framför allt vid framläggandet av budgetförslaget vid 1923 års riksdag använts i mycket stor utsträckning som budgetreglerande. Och det gjordes under en tid, som var hård och svår som den nuvarande, men då — som jag också senare skall påvisa — skattetrycket dock var lättare, högst avsevärt lättare än vad nu är fallet.

När herr Thorsson nödgades tillgripa icke mindre än omkring 30 miljoner kronor utav de tidigare utgående dyrtidstilläggen till statstjänstemännen, motiverade han detta med följande ord, som även i det nuvarande läget kunna vara lämpliga att påminna om: »Dyrtidstilläggen åt statstjänstemännen — sade dåvarande finansministern — har icke under någon period uppgått till sådana belopp, att full kompensation för den inträffade prisstegringen erhålles. Kompensationsgradens utveckling under skilda tider och för olika

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

grupper av befattningshavare har varit beroende av dels de medelsbelopp, som ansetts kunna ställas till förfogande för ändamålet, dels ock dyrtidens olika tryck för större eller mindre inkomsttagare samt för personer med eller utan försörjningsplikt.» Och han fortsatte: »Detta förslag i fråga om grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, som jag nu ämnar förordna, och som också innebär den beskärning, jag nyss omnämnde, har således måst bestämmas med hänsyn till den begränsade medelstillgången.»

Nu gör man här gällande i den socialdemokratiska reservationen, att skatetrycket för närvarande skulle vara mindre och lättare att bära än 1923—24, och man åberopar i reservationen, riktigt nog naturligtvis, att vi då hade en inkomst- och förmögenhetsskatt, som utgick efter en procentsats av 175, under det att för närvarande siffran är 145. Jag vill då först erinra därom, att om vi evalvera den extra kristidsskatten och foga in denna i den vanliga, den ordinarie inkomst- och förmögenhetsskatten, höjer ju detta siffran från 145 till omkring 160. Men alldeles oavsett detta, om vi gå tillbaka till budgetförslaget 1923—24, skola vi finna, att där uttogos enligt förslaget omkring 470 miljoner kronor i indirekta och direkta skatter.

Enligt det budgetförslag, som jag i början av riksdagen lade på kamrarnas bord och som behandlats i år — även om jag tar hänsyn till de justeringar, som sedan vidtagits — skulle, inklusive bilskatten, som också är inräknad och lagd till den siffran, jag nyss åberopade från 1923, i direkta och indirekta skatter uttagas omkring 620 miljoner kronor. Men även om jag går till den särskilda inkomst- och förmögenhetsskatten och undersöker, till vilket belopp den beräknades uppgå 1923—24, och jämför denna siffran med det förslag, som nu ligger på kamrarnas bord, finner jag, att åren 1923—24 beräknades inkomst- och förmögenhetsskatten uppgå till 130 miljoner kronor, under det att den i det föreliggande förslaget är beräknad uppgå till 133 1/2 miljoner kronor. Jag drar härav den slutsatsen, att när man gör gällande, att skattetrycket var tyngre och hårdare 1923—24 än nu, så är detta oriktigt. Jag kan ju sedan fortsätta och göra jämförelser emellan den ekonomiska ställningen, framför allt den ekonomiska ställningen för näringslivet då och nu. Var och en, som vill opartiskt göra en sådan jämförelse, måste komma till den slutsatsen, att det är sämre nu än det var då. Då befunno vi oss i en uppgångsperiod, man hyste åtminstone hoppet om en snar återhämtning för näringslivet, men vilken vill nu stiga fram och peka på, att vi se ljusningen, även om den är långt borta?

Jag behöver icke i detta avseende draga upp några skräckbilder. Vi känna alla till, hur det står till med både jordbruket och en stor del av industrien. Vi veta ju — utan att behöva frammana arbetslöshetens spöke — hurusom massor av lönearbetare fått sina inkomster högst väsentligt sänkta. Jag tänker då i första rummet på dem, som slutit nya avtal, men även på de stora grupper, som den dag, som är inne, dock få vidkännas betydande nedskärningar på grund av avkortad arbetstid. Och när jag i dag på morgonen emottog en resolution, icke den, som herr Eriksson i Stockholm här läste upp, utan ett upprop, en vädjan ställd till riksdagens ledamöter, och däri man i mycket hårda ordalag vänder sig icke emot utskottet och riksdagen utan emot regeringen och dess förslag och kräver rättvisa beträffande denna fråga och talar om ett oskäligt övervältrande av en större andel av samhällsutgifterna på dessa statsanställda — då tänkte jag i mitt stilla sinne, att när jag kommer hem till min hemstad och får tala för arbetarna där och framlägga läget, sådant det är, och det förslag, som man så häftigt här angriper och som regeringen framlagt — jag undrar, mina damer och herrar, vad dessa arbetare egentligen skola tänka om det motstånd, som här reses emot Kungl. Maj:ts förslag! Jag är övertygad om, att hos dem uppstå tankar av helt annat slag än de,

som här blivit framförda, även om jag fullkomligt förstår den indignation, som tar sig uttryck i åtskilligt av vad som här blivit uttalat av ledamöter av det socialdemokratiska partiet.

Nu finns det emellertid i statsutskottets utlåtande något, som jag skulle vilja beteckna såsom en ljuspunkt. Det är, att man ifrån samtliga håll, både ifrån utskottsmajoritetens sida och ifrån de olika reservantgruppernas i princip går in för det berättigade i att alltjämt bibehålla dyrtidstillägg. Det är alltså icke någon principfråga. Från herr Olsson i Kullenbergstorp och hans meningsfränder — jag minns nu icke, om herr Olsson själv är motionär, men från hans meningsfränders sida har framlagts ett förslag, vari man velat slå fast indextalet 150, vilket ju innebär ett dyrtidstillägg av 7 procent. En del av mina meningsfränder har lagt fram en motion, där man vill höja siffran till 152, och det blir alltså ett dyrtidstillägg av 8 procent mot Kungl. Maj:ts 10 och den socialdemokratiska reservationens 12 procent.

Så snart som man, enligt min uppfattning, lämnar den gamla grunden att beräkna dyrtidstillägg efter det uträknade indextalet, är man inne på ett område, där det icke finns någon möjlighet för den ene eller den andre att komma till klarhet om, vilket som är det riktiga, och vilket, som är det mest rättvisa. — Man kan naturligtvis säga på det sättet, att hela denna indextalsberäkning och konstruktionen av indextalet är någonting, som vi icke tro på längre. Vi skola avskaffa allt detta. Vi bry oss helt enkelt icke om det, utan vi fixera ett dyrtidstillägg fullkomligt subjektivt. Vi resonera helt allmänt. Vi se oss omkring, hur det är ställt för andra, och så säga vi, att indextalsberäkningen bry vi oss icke om. Den ene föreslår, att man skall fastslå ett tal, den andre ett annat. Men jag tycker ändå, att vill man gå fram den vägen, då skall man ta upp frågan i sin helhet och ifrån rätt ända, d. v. s. man skall framlägga förslag om att slopa allt vad indextal heter, i varje fall i samband med dyrtidstilläggen.

Herr Carlström hade — åtminstone förmodar jag, att min vän Carlström trodde, att han hade det — en mycket stark argumentering för sitt förslag om ett dyrtidstillägg på 8 procent. Likaså har man från det andra hållet kraftigt argumenterat för 12 procent — men inte blir det någon fast grund att stå på, om vilken man skulle kunna säga: detta är rättvist. Jag skulle mycket mera förstå både herr Olofsson i Digernäs och herr Carlström, om de stått upp och yrkat avslag på alltsammans och sagt: Det behövs inga dyrtidstillägg. Det finns ingen anledning därtill, och det är ingenting som motiverar sådana. Jag säger detsamma i viss utsträckning jämväl till dem, som yrkat på indextalet 160 eller dyrtidstillägg efter 12 procent. Det är den utgångspunkten — det var dit jag ville komma — som regeringen haft, när den framlade sitt förslag, som innebär ett fastställande av det indextal, som nu faktiskt är det riktiga.

Herr talman, jag tror därför icke, som jag förut framhållit, att man genom att här resonera och diskutera om vilket, som är det berättigade, kan komma någonstades. Och jag uttalar den förhoppningen och den övertygelsen, att denna kammare skall i likhet med medkammaren fatta ett beslut, som utgör ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Utskottet har emellertid — och jag skall sluta med att säga några ord därom — i en enda punkt avvikit ifrån Kungl. Maj:ts proposition i detta avseende, nämligen att den ytterligare beskärning av de högre inkomsterna, som Kungl. Maj:ts förslag innehåller, icke skulle bifallas, utan man skulle i stället fortsätta med den nuvarande maximeringen.

Det är klart, att det finnes åtskilliga skäl, som tala för en sådan ståndpunkt. Men riksdagen har dock i och med maximeringens genomförande gått in för en behovsprövning, när det gäller de högre inkomsttagarna, och detta är ofrånkomligt. Jag skall strax peka på ett annat exempel på riksdagens ståndpunkts-

*Ang.
dyrtidstillägg
åt bejatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)*

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

tagande i samma riktning och i samma hänseende. Jag har för min del sagt mig, att när vi befinna oss i ett läge där, liksom herr Lindman här med sådan styrka framhållit, det svenska folkets levnadsstandard måste nedåt — det är min öppna och bestämda förklaring — är det icke möjligt, att vårt folk skall få inta en privilegierad ställning i världen. Vi må vara aldrig så duktiga, vi må vara aldrig så skickliga i tekniskt och andra hänseenden och förfoga över en arbetarkår, som säkerligen står på höjden av skicklighet och duglighet — det är ändock omöjligt att, när hela världens befolkning måste sänka sin levnadsstandard och framför allt naturligtvis i kulturländerna, vi skola kunna bibehålla samma levnadsstandard som hitintills, försåvitt vi icke skola gå emot ännu större svårigheter, svårigheter, som bli ööverkomliga.

Men vad drar jag då för slutsats av detta resonemang? Jo, naturligtvis, att då måste de, som ha möjlighet att utan större försakelse pressa ned sin levnadsstandard, också pressa ned sina behov. Dessa måste i det avseendet bli träffade hårdare än andra, som ligga strax över existensminimum eller nedåt emot detsamma. Så förhåller det sig givetvis ute i det allmänna livet, och så måste det alltså även vara, enligt min uppfattning, när det gäller de statsanställda. Jag behöver väl icke ta ett sådant enkelt exempel som att visst är det lättare för en person, som har 15,000 à 20,000 kronors årsinkomst, att avstå 500 kronor än det är för en, som har 3,000 kronors lön, att avstå 50 kronor. Och visst är det lättare för dem, som ha 10,000 kronors inkomst, att avstå 200 kronor än det är för dem, som ha 200 kronor i månaden, att avstå en femma. Det är ju så enkel matematik och så självklart som helst. Därför har jag för min del utgått ifrån detta resonemang, när tiden är så hård, som den för närvarande är.

Nu säger man i utskottets utlåtande, och det återkommer, vill jag minnas, även i vad jag skulle vilja kalla lantmännens reservation, att den ej skulle betyda så mycket, den där ytterligare nedskärningen. — Ja, så kan man ju säga, när man nu resonerar om 8 miljoner eller 18 miljoner och vilka siffror det nu är, som förekomma i utskottets utlåtande. Då kan man naturligtvis också säga, att 400,000 kronor icke är så mycket. Men jag försäkrar kammaren, att när vi i finansdepartementet senast försökte få ihop budgetförslaget, så att man icke kom med siffror, direkt tagna ur luften, blev det sista arbetet att få fatt i 300,000 kronor. Vi bemödade oss till det yttersta för att söka finna någon källa, varur vi icke blott kunde peka på, att det vore möjligt att beräkna att få något, utan varifrån man kunde med sannolikhet tänka sig, att det kunde flyta 300,000 kronor. Detta synes vara ganska svårt.

Jag glömde en sak, herr talman, som jag syftade på för en stund sedan. Jag sade, att riksdagen har tidigare, när det gällt att avväga de olika tilläggen, icke utgått ifrån, att alla skola vidkännas minskning — eller om jag vänder på satsen — erhålla lika stort procentuellt tillägg, de mindre inkomsttagarna såväl som de större. Jag erinrar i detta avseende om det beslut, som riksdagen fattade förra året, då riksdagen biföll en proposition, som gick ut på ett extra dyrtidstillägg, ett tillägg åt de statstjänstemän, som voro bosatta på de dyraste orterna. Det var ju Stockholm och en och en annan av förstäderna här samt Kiruna, Luleå och någon kommun uppe i Norrbotten. Det gjordes ingen erinran emot, att man då beskar detta tillägg så, att det icke kom att gälla fullt ut såsom dyrtidstilläggen göra för de högre inkomsttagarna.

Jag slutar med att säga, herr talman, att jag alltjämt gör gällande, att den ståndpunkt, som regeringen intagit i detta hänseende i den nu senast framlämnade propositionen, det är en säker och det är en riktig utgångspunkt för bedömandet av dyrtidstilläggen. Det är en befogad framställning, och detta påstående riktar jag emot både dem, som kräva en sänkning tagen på en slump till 152, lika väl som jag riktar förebråelsen emot dem, som mena, att man icke

skall följa indextalet utan låta detta ligga över vad som här i verkligheten gäller.

Jag uttalar än en gång min förhoppning, att denna kammare liksom medkammaren skall bifalla utskottets förslag, då det synes omöjligt att genomföra i det krav på 400 tusen som jag ytterligare velat spara.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Herr **Forssell**: Herr talman, mina herrar! I ett par motioner, väckta med anledning av den kungl. propositionen rörande dyrtidstilläggen, har jag tillåtit mig att framföra trenne önskemål.

Det första är ett önskemål av till synes mera formell karaktär, nämligen att dyrtidstilläggen skulle uttryckas icke med hänsyn till *grunden* för dyrtidstilläggens beräkning, alltså med indexsiffran, utan med hänsyn till beräkningens *resultat* och alltså i stället med hänsyn till den ur beräkningen framkomna procenten på grundlönen. Vidare har jag tillåtit mig yrka ett fullständigt slopande av den s. k. dyrtidstilläggssparren, d. v. s. ett slopande av det system, som gällt i ett tiotal år, nämligen att det utöver en viss summa — 650 kronor för oreglerade verk pr månad och 800 kronor för nyreglerade verk pr månad — ju icke utgår några dyrtidstillägg. För det tredje och sista har jag tillåtit mig yrka, att vi nu skulle gå in för ett tillägg, beräknat i enlighet med det gamla uttryckssättet till siffran 156, fixerad som ett *minimum*. I detta avseende skiljer sig mitt förslag sålunda ifrån den kungl. propositionen så tillvida som propositionens siffra 156 på en gång är maximum och minimum. Mitt förslag går ut på, att siffran skall vara ett minimum, detta sålunda i anslutning till 1931 års beslut, som gick in för minimifixering, fastän siffran då var 160.

Vad nu först terminologifrågan beträffar, har statsutskottet förklarat, att utskottet icke kan tillstyrka den förändring jag föreslagit, alltså att man skulle begagna ett uttryck för resultatet av beräkningen och ange procenten på grundlönen. Utskottet anför därvidlag, att det varit för utskottet svårt att tillstyrka förändringen med hänsyn till den mängd av författningar, som under årens lopp utkommit, baserade på denna gamla terminologi. Jag konstaterar alltså, herr talman, med beklagande, att detta vilseledande uttryckssätt, om jag så får säga, redan avsatt en sådan riklig produktion av författningar, att det nästan synes omöjligt att röja upp i detta augiasstall. Men, herr talman, jag konstaterar även med tillfredsställelse, att under debatten här såväl socialdemokraternas främste talesman, herr Anderson i Råstock, som även högerpartiets ledare, herr Lindman, uttryckt starka sympatier för denna terminologiska reform. Vid sådant förhållande och då det således i den folkvalda kammaren tycks finnas en alldeles utpräglad majoritet i sak för en sådan reform, vågar jag uttrycka den varma förhoppningen, att vilken Kungl. Maj:t som än kommer att fungera under de månader, som förflyta, innan nästa budget skall göras upp för budgetåret 1933—34, att finansministern i den regeringen måtte ha sin uppmärksamhet fäst på detta problem, när han nu kunnat konstatera den sympatiska anslutningen till denna tankegång.

Jag tror, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i sitt yttrande nyss, när han även var inne på detta problem, kanske i alltför hög grad förbisåg det psykologiskt värdefulla uti den reform, jag tillåtit mig föreslå och som rönt en sådan anslutning från herrar Lindman och Anderson i Råstock. Ty det förhåller sig utan tvivel så, att under de gångna åren många missförstånd uppkommit genom det uttryckssätt som nu användes. Folk tror, att tjänstemännen ha 56 % utöver grundlönen — om vi nu tänka på siffran 156 — och detta vållar missförstånd, slitningar och trassel i umgänget samhällsklasserna emellan. I denna tid av strävan till samförstånd mellan sam-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

hällsklasserna, för vilken ju medlemmarna på regeringsbanken gjort sig till målsmän, får man hoppas att desamma även i denna punkt ville verka för ett minskat slitage i umgänget emellan samhällsklasserna.

Vad sedan frågan om dyrtidstilläggsspärren angår, så har jag icke, sedan nu finansministern frånträtt sitt förslag att ytterligare skärpa bestämmelserna i det avseendet — hans förslag innebar ju en sänkning av den siffra, på vilken dyrtidstillägg får utgå, från 800 till 700 och från 650 till 600 — icke anledning att yrka på bifall till mitt förslag, som ju innebär ett återuppreparande av mina gamla motioner på den punkten om ett fullständigt slopande av denna dyrtidstilläggsspär.

Men, herr talman, jag måste i alla fall till kammarens protokoll få anteckna några gensagor emot herr finansministerns sätt att uppfatta detta problem. Finansministern sade, att levnadsstandarden måste ned och då i synnerhet för dessa tjänstemän, alltså denna kategori med en inkomst av över 800 respektive 650 kronor i månaden, ty just av dem kan man fordra att de nedbringa sin levnadsstandard! Herr statsråd, jag försäkrar er att för det överväldigande antalet av de tjänstemän, som äro uppe i dessa inkomstkategorier, är det icke något överflöd i fråga om levnadsstandarden. De inkomster, som gå till dessa tjänstemannakategorier, åtgå i mycket stor utsträckning, alltför stor utsträckning, herr talman, att betala gamla studieskulder och att förränta skulder för studier, vilka dessa tjänstemän ha måste bedriva för att överhuvud taget bli kapabla att sköta den tjänst, som de inneha. En mycket stor del av lönen rinner bort mellan fingrarna på dem, just därför att de måst skaffa sig den kompetens, som statsmakterna i ämbetsverksinstruktion efter ämbetsverksinstruktion ålägga och kräva av vederbörande för att de skola kunna komma någon vart på ämbetsmannabanan, för att de skola kunna fylla sin tjänst hos det allmänna. Jag måste säga herr finansministern, att herr finansministerns yttrande vittnade om fullständig obekantskap med det verkliga läget hos dessa betydelsefulla klasser om vilka vi här tala. Det är sannerligen, när det gäller människor med kanske 700 kronor i månaden med filosofiedoktorspromotion bakom sig, med kanske juris licentiaten eller juris doktorn eller andra mångåriga akademiska studier, med studieskulder, som komma att ligga efter i årtal framåt, långt upp i medelåldern och långt därutöver, icke fråga om ett liv i sus och dus. Det är för dem fråga om att hålla på varenda skärv, så att räntorna bli betalda och amorteringarna verkställda, att hålla ett familjeliv i denna dyra stad med dess utomordentligt dyra bostadsförhållanden och att ge de uppväxande barnen deras utbildning o. s. v. Jag försäkrar herr statsrådet, att det är en fullständig felsyn, som ni här ger uttryck åt. Men som sagt, herr talman, jag har bara velat yttrat detta med anledning av vad herr finansministern i det avseendet anförde.

Vad sedan den tredje punkten angår, där jag föreslår, att dyrtidstilläggsprocenten skall fixeras till siffran 156 såsom ett minimum, så föreligger nu ett utskottsutlåtande med dess anslutning till Kungl. Maj:ts förslag att fixera 156 såsom både ett maximum och ett minimum. Därvidlag måste jag säga, att jag med tillfredsställelse konstaterar, att både Kungl. Maj:t och utskottet genom fastställande av ett minimum, i ett avseende accepterat en fullkomligt riktig konsekvens utav den ståndpunkt, som riksdagen har intagit i valuta-problemet. För några veckor sedan diskuterade vi här i denna kammare bankoutskottets memorial nr 40. I punkten 1 av detta memorial drog bankoutskottet upp några riktlinjer för vår valutapolitik, riktlinjer som vunno kamrarnas bifall och som gingo ut på, att priset skall hejdas, och att det skall bli en återhämtning i fråga om priserna. Därvid uttalades också, att man ingalunda behövde hysa någon vidskeplig vördnad för eller med särskild helgelse omgärda prisnivån av år 1931, utan man skulle gå ännu längre tillbaka. När nu

från riksdagens sida denna princip uttalats, menar jag, att det är fullkomligt riktigt att fastslå ett minimum på denna vara, denna värdefulla och för samhället betydelsefulla vara, som heter ämbetsmannavärldens prestationer i respektive tjänster. Däremot kan jag icke sentera, att det skulle stå i någon som helst god överensstämmelse med det valutaprogram som rekommenderats av bankoutskottet, nämligen en återhämtning i priserna, att för samma vara slå fast ett maximipris. Dessa åtgärder rimma sig icke med varandra. Det måste på dessa betydelsefulla tjänstemannaklasser göra ett ganska pinsamt intryck, att man från riksdagens sida kastar ut parollen: höjning av priserna — för att nästa sekund, när det gäller dessa tjänstemannaelement, slå fast maximeringen på deras arbetslöner. Man har rätt att fordra ett större sammanhang och en större konsekvens uti statsmakternas ställningstagande till dessa betydelsefulla spörsmål.

Det är, herr talman, med dessa utgångspunkter, med dessa resonemang, som jag har tillåtit mig föreslå accepterandet av siffran 156, men detta såsom ett minimum och icke kompletterat med ett maximum, ty i händelse utav, att riksdagens program om en höjning av prisnivån kommer till stånd, så skall även denna prisnivå, även denna varas prisnivå, följa med. Detta finner jag vara den konsekventa och riktiga slutsatsen i det läge, som nu föreligger i och med riksdagens anslutning till det stora valutaproblemet.

Att jag på detta sätt accepterat den sänkta siffran 156 i stället för den nu gällande siffran 160, är ett medgivande till den budgetära situationen, och jag ber att få påpeka, att när man går in för siffran 156, har man gått 1 poäng lägre, om jag så får säga, än den rådande dyrtidstilläggs-siffran, nämligen 157, vilket ju är den siffra, som i den kungl. propositionen konstaterats för de två första kvartalen av löpande år. Alltså har man redan från början varit med om att dra en växel på dessa tjänstemäns löner med 1 poäng i och med att man bjudit under den faktiska prisnivån och accepterat siffran 156.

Med anledning av vad som för övrigt i denna fråga anförts skall jag be att få säga några ord om vissa paralleller med förhållandena i utlandet. Herr finansministern var inne på detta kapitel i sitt anförande och herr Carlström var under förmiddagens plenum ganska vidlyftigt inne på detta genom sina paralleller med förhållandena i Förenta staterna. Ja, herr talman, när man kommer in på paralleller med utlandet, måste man uttrycka sig med stor försiktighet, men jag vågar verkligen ifrågasätta, om det skulle vara så särdeles önskvärt, att vissa förhållanden i utlandet i samband med statstjänstemannakåreerna omplanterades i svensk jordmån. Man måste dock ha rättighet att erinra om den fackföreningsanda, den extrema, nästan syndikalistiska anda som utomlands esomoftast under trycket av en hård tjänstemannapolitik, en pressande tjänstemannapolitik ifrån statsmakternas sida, har blivit det naturliga svaret på en hårdhänt politik från statens sida. Jag undrar, om icke spåren förskräcka, och om vi icke böra noga tänka oss för, innan vi från statsmakternas sida inlåta oss på åtgärder, som i ringaste mån kunna vara ägnade att framkalla hos de svenska tjänstemännen en reaktion liknande den som de vi fått iakttaga i åtskilliga främmande länder. Vad speciellt förhållandena i Förenta staterna angår — man skall icke i ett parlament uttrycka sig om främmande länders offentliga institutioner och tjänstemannakårer utan med den allra största försiktighet — torde väl, herr talman, vara tillåtet att säga så mycket, att nog ha vi läst åtskilligt i pressen om dessa tjänstemannaförhållanden i sagda land, som — jag skall icke gå in på några detaljer — borde kunna vara ägnade att väcka en stark eftertanke, huruvida det verkligen kan vara lyckligt att framställa förhållandena därute i den stora republiken på andra sidan de stora vattnen såsom något föredömligt för oss här hemma. Herr talman, jag ber få tillfoga ännu en synpunkt, en synpunkt av kanske övervägande teoretiskt

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

intresse som även torde äga ett visst praktiskt värde. Vi få komma ihåg, att här i vårt land intar av ålder tjänstemannaklassen en helt annan position än i andra länder. Man kan icke komma ifrån, att vi länge drivit den satsen — icke bara i teorien utan också i praktiken — att vi betrakta det som en värdefull tillgång för hela vårt offentliga liv, vårt författningsliv, att äga en självständig tjänstemannaklass, som kan säga sitt självständiga votum i skilda frågor. Är det då riktigt att på en omväg, genom ett insnitt så att säga, i de artärer, de ekonomiska artärer, som föra näring till dessa betydelsefulla samhällselement, är det riktigt, frågar jag, att på det viset undergräva och förstöra denna konstitutiva konstruktion i vårt samhällsliv? Jag vågar tro, att det icke är klokt och riktigt. Vill man en omläggning av tjänstemannaelementets ställning i samhället, skall man icke gå den vägen utan se problemet mitt i ansiktet och dryfta detta problem i hela dess vidd.

Ja, det sista var kanske mera en teoretisk-historisk utvidgning från ämnet, som jag dock tror äger en viss betydelse, om man vill se frågan i större sammanhang. Jag tror, att det i detta fall är konsekvent och — jag vill icke undvika uttrycket — renhårigt, herr talman, att när riksdagen genom sin anslutning till bankoutskottets utlåtande i valutafrågan gått in för satsen att hejda priset nedåt och framkalla en stegring uppåt, att när man gått in för den satsen, då är det renhårigt, säger jag, att också tillämpa den på en av de allra viktigaste varorna, de personliga tjänster, som presteras ifrån svenskt stats-tjänstemannahåll.

Jag har här velat ge uttryck åt min grundsyn på dessa spörsmål, och det sker i anslutning till min alltid vidhållna strävan att, i den mån det på mig ankommer, hålla dessa betydelsefulla tjänstemannaelement under armarna för att använda ett gammaldags uttryck. Det är med den tanken jag skall be att här få framlägga följande yrkande — jag följer här statsutskottets utlåtande nr 138 på sid. 10 och 11 — nämligen att punkten a) på sid. 10, styckena 1 och 2, måtte sammanslås i en punkt a), som då skulle lyda på följande sätt: »besluta, att gällande allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst fortfarande skola äga tillämpning, dock med iakttagande, att om gällande levnadskostnadsindex för budgetåret 1932/1933 nedgår under siffran 156, dyrtidstillägget *likväl* skall beräknas efter sistnämnda siffra.» Detta blir punkten a) enligt mitt yrkande, som alltså kommer att ersätta och i sig sammanfatta styckena 1 och 2 i utskottets förslag, och detta sker genom att jag använder uttrycket »att gällande allmänna grunder för dyrtidstillägg skola äga tillämpning», alltså inklusive gällande regler om dyrtidstilläggsspärren, vilket i utskottsutlåtandet upptagits i stycket 2. Punkten a) sådan jag här formulerat den är, kan jag säga, en direkt avskrift utav riksdagsbeslutet av 1931, dock med ändring av siffran 160 till 156. Slutligen skulle punkten b) i statsutskottets utlåtande nr 138 komma att kvarstå alldeles oförändrad såsom utskottet föreslagit, ty siffrorna i huvudtitlarna äro ju beräknade efter siffran 156, och därför kan jag, trots att jag fixerat mitt yrkande såsom ett minimum, använda även dessa siffror.

Herr talman! Med hänvisning till den motivering jag här förebragt ber jag att få framföra detta yrkande.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Då jag tagit till orda i denna fråga och därvid kommer att göra vissa uttalanden, som från statstjänarnas sida möjligen kunna komma att uppfattas såsom om jag på något sätt tagit del i agitationen mot deras så kallade höga löner, vill jag redan från början betona, att jag icke på något vis underskattar den betydelsefulla funktion i samhället, som tjänstemännen ha att utföra. ej håller att deras löneställning ej är så lysande, som många synas förmena.

Det finns dock förhållanden som kunna tvinga en att intaga en annan ståndpunkt än den, som tjänstemännen ifråga anse vara den för deras del gynnsammaste, nämligen de ekonomiska förhållandena som råda och som enligt min mening — och icke minst enligt de uttalanden som nu och tidigare gjorts utav herr finansministern — borde ha betingat, att regeringen hade framkommit med ett förslag, som inneburit en starkare beskärning av dyrtidstilläggen än vad fallet varit. Jag ber att få erinra därom, att finansministern flera gånger under denna riksdag — och det säkerligen med rätta — har påpekat, att vi befinna oss endast i början av en nedgångsperiod, hurusom förhållandena nu äro vida sämre än de voro 1923—1924, hurusom skattetrycket nu är tyngre än då, och hurusom man då befann sig i en uppgångsperiod, medan vi nu befinna oss i en nedgångsperiod. När man vidare betänker, att stora samhällslager och samhällsgrupper inom vårt land befinna sig i en ekonomisk ställning, som icke blott på intet vis kan sägas vara tryggad, utan som därjämte är sådan, att man knappast vet, hur man skall komma igenom svårigheterna — jag erinrar härvidlag om den stora näringsgruppen jordbrukarnas ställning — och när man vidare betänker, att mycket stora grupper utav arbetare stå utan arbetsanställning, förefaller det, som om det skulle vara välbetänkt och riktigt, om man ginge något längre i nedskärningen än vad Kungl. Maj:t föreslagit. Under sådana förhållanden förefaller det, som ett bifall till den reservation som avlämnats av herr Nilsson i Gränebo m. fl. skulle vara det av det nuvarande läget bäst motiverade förslaget.

Jag förbiser icke de svårigheter, som statstjänarna ha att uthärda. Men å andra sidan, om det skall bli oss möjligt att bemästra de svårigheter, som andra samhällsgrupper ha att utkämpa, måste man väl ändå beakta det förhållandet, att statstjänarna befinna sig i en tryggad ställning. Det kan visserligen för dem bli nödvändigt att ytterligare inskränka sig utöver vad som redan skett. Men det har dock ett betydande värde att under nu rådande förhållanden veta vad man har, att veta, att man åtminstone har så pass mycket, att man drägligt kan draga sig igenom. Jag vill på intet vis hemfalla åt den agitation, som i denna fråga gjort sig gällande från två håll. Det är icke obefogat att erinra därom, att man å ena sidan velat begagna tillfället att bjuda över och att man å andra sidan kanske skattat åt benägenheten att bjuda under. I båda fallen gives det ju alltid vissa möjligheter. Men det är också lätt att skatta åt ett tillgodoseende av den samhällsklass eller samhällsgrupps intressen, vilken man står närmast. Det är kanske inte obefogat att erinra om att man måhända lätt skattar åt ett tillgodoseende av den *valmansgrupps* intressen, som står en närmast, och jag bör ju medge, att vi kanske alla i någon mån visa benägenhet härtill. Men om man söker i någon mån avväga förhållandena och fundera ut vad som kan vara rätt och riktigt, om man söker göra detta mot den ekonomiska bakgrund, som alla här erkänt och betonat föreligga, och även med hänsyn till vad man själv förmår genomskåda av förhållandena, så måste man väl ändå erkänna, att så stora ekonomiska svårigheter möta för landets näringsliv, att det torde bli svårt att komma ifrån att nu göra en beskärning av lönerna och att kanske i en framtid nödgas göra en ännu starkare beskärning än för närvarande. Jag kan inte tänka mig, hur det skall vara möjligt för riksdagen och statsmakterna att möta alla de stora krav på hjälpåtgärder som stunda, exempelvis kraven på åtgärder mot arbetslösheten, och de krav, som skymta, att statsmakterna skola träda emellan och hjälpa en del kommuner, som ekonomiskt äro under isen, därest vi därjämte fortfarande skola uppehålla en sådan lönestandard som den nuvarande. Jag förbiser därvidlag icke det förhållandet, att vissa inkomsttagargrupper, vissa arbetargrupper fortfarande ha det så väl ställt, att deras ställning är vida bättre än exempelvis statstjänarnas. Men

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

den saken ligger ju utanför riksdagens direkta påverkan. Emellertid torde det nog bli nödvändigt även för sistnämnda samhällsgrupper att nedskära sina inkomster; det ena får väl följa med det andra. Ser man emellertid saken ur de synpunkter, som jag här sökt antyda, förefaller det mig vara mycket starkt motiverat att yrka bifall till den av herr Nilson i Gränebo m. fl. avgivna reservationen. Och jag ber, herr talman, att för min del få angiva, att jag kommer att lägga min röst för densamma.

Innan jag avslutar mitt anförande skulle jag, herr talman, vilja framställa en fråga, närmast riktad till mina meningsfränder i kammaren och även till den näst föregående talaren, herr Forssell: Blir det oss möjligt att tillgodose övriga anslagsbehov, som vi anse oavvisliga, därest vi nu här gå in för det högre anslaget till statstjänarna? Är det inte nödvändigt att i detta fall gå in för en beskränning, om det skall vara oss möjligt att tillgodose även andra anslag, som vi för vår del anse vara behjärtansvärda.

I detta anförande instämde herrar *Magnusson* i Tumhult, *Jönsson* i Boa, *Persson* i Grytterud, *Persson* i Falla och *Anderson* i Storegården.

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr talman! Jag har begärt ordet närmast för att göra ett yrkande beträffande moment 2) i punkten a) av utskottets föreliggande utlåtande. Jag hörde visserligen, att herr finansministern i sitt nyss hållna anförande förklarade, att han inte hade någon förhoppning att beträffande detta moment vinna gehör inom kammaren. Men då jag för min del finner, att starka och goda skäl tala för herr finansministerns uppfattning i denna sak, så hindrar herr finansministerns anförande icke, att jag för min del kommer att vad den punkten beträffar yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Innan jag det gör, herr talman, och något motiverar mitt yrkande, skall jag tillåta mig att yttra några ord om den sak, som debatten hittills i största utsträckning rört sig om, nämligen frågan om det indextal, som skall läggas till grund för beräkningen av statstjänarnas dyrtidstillägg. Jag kan inte neka till att jag har rätt stora sympatier för det förslag, som herr Lundquist i Rotebro framförde, nämligen att dyrtidstilläggen inte skulle, såsom nu, bibehållas fasta och fixa utan skulle regleras allt efter prisnivåns växlingar i enlighet med den levnadskostnadsindex, som socialstyrelsen varje kvartal uträknar. Det är åtskilliga synpunkter, som tala för att detta är riktigt. Framför allt det nuvarande ekonomiska osäkerhetstillståndet gör enligt mitt förmenande, att man kan ha all anledning antaga, att det vore säkrast, inte minst ur statstjänarnas egen synpunkt, om dyrtidstilläggen inte fastlöstes vid en bestämd punkt under hela budgetåret utan finge regleras kvartalsvis. Det är ju så, att våra möjligheter att bedöma prisutvecklingen under den kommande tiden äro oerhört begränsade. Vi veta i dag egentligen ingenting om det prisläge, som kommer att råda om några månader eller ett halvår framåt i tiden. Det kan bli förskjutningar uppåt i ganska väsentlig mån, men det kan likväl bli en sänkning av indexen för levnadskostnaderna. Detta gör som sagt, att det inte är utan att jag i viss mån sympatiserar med herr Lundquists yrkande. Men å andra sidan måste jag medge, att det finns synpunkter, som kunna ställas häremot. Jag är för min del inte blind för det sakförhållandet, att statsmakterna böra vårda det anseende staten av ålder haft, nämligen att staten skall vara en god mönsterarbetsgivare. Och är det så, att staten skall vara en god mönsterarbetsgivare, så tror jag näppeligen, att det står i full överensstämmelse med denna princip, att man går in för att sänka de lägre statstjänarnas dyrtidstillägg under den nivå, som gäller för innevarande budgetår. Om det hade varit så, herr talman, att det varit mig möjligt att åstadkomma en kombination av herr Lundquists förslag och den socialdemo-

kratiska reservationen på det sättet, att dyrtidstillägget som sådant gjordes rörligt men att, vad åtminstone de lägsta befattningshavarna beträffar, indextalet för deras del icke finge sjunka under det indextal, som för närvarande är rådande, så skulle jag utan betänkande gått in för en sådan linje. Någon sådan möjlighet föreligger emellertid inte. Och då så är fallet, har jag beträffande punkten a) 1) inte något yrkande att göra men kommer givetvis att ge min röst för det förslag, som, utan att fullt tillgodose mina synpunkter, dock står min uppfattning närmast.

Jag övergår nu till att med några ord motivera, varför jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag i punkten a) 2). Kungl. Maj:t har där föreslagit, att maximigränsen för dyrtidstilläggen skulle sänkas beträffande nyreglerade verk från 800 kronor till 700 kronor i månaden och beträffande oreglerade verk från 650 till 600 kronor i månaden. För år räknat skulle detta innebära, att det maximibelopp, å vilket dyrtidstillägg utgår, skulle sänkas i nyreglerade verk från 9,600 kronor till 8,400 kronor och i oreglerade verk från 7,800 kronor till 7,200 kronor. Jag hyser den bestämda uppfattningen, att en dylik sänkning kan vara befogad. Då dyrtidstilläggen av statsmakterna beslutats, har det självfallet — det torde alla vara överens om — skett med den motiveringen, att dyrtidstilläggen skulle utgöra en viss kompensation för de ökade levnadskostnaderna. Någon *full* kompensation för de ökade levnadskostnaderna äro dyrtidstilläggen nämligen inte, men en viss kompensation. Då bör det också vara självfallet — jag tar för givet, att det varit den allmänna meningen som legat bakom — att dessa dyrtidstillägg skulle främst utgå på den del av avlöningen, som hänför sig till de utgifter, som äro oundgängligen nödvändiga för bestridande av livets alla ofrånkomligaste behov. Följaktligen ha statsmakterna då också räknat med, att då en befattningshavare kommer upp till en viss inkomstnivå, så skall dyrtidstillägg inte utgå på den del av lönen som överskjuter denna nivå. Jag vill påstå, att dessa belopp, 8,400 respektive 7,200, i nyreglerade och oreglerade verk äro så pass höga, att det inom den ramen finns möjlighet att i allmänhet fylla levnadskostnadsbehovet och föra en fullt värdig livsföring. Jag tror också, att denna uppfattning har stor anklang ute i landet.

Herr talman, utan att ingå på någon närmare eller längre motivering tillåter jag mig att med dessa ord hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts proposition i vad avser punkten a) moment 2 i utskottets förevarande utlåtande.

Med herr Andersson i Löbbo förenade sig herrar *Persson* i Tidaholm, *Karlsson* i Munkedal och *Olsson* i Rödningsberg.

Herr **Hage**: Herr talman! Herr Olofsson i Digernäs förde på tal ett spörsmål, som diskuterats här vid varje tillfälle då vi behandlat den nu föreliggande frågan. Han kom nämligen in på spörsmålet, i vilken mån en lägre eller högre lön för löntagarna har någon betydelse för avsättningen av jordbrukets produkter och alltså för jordbrukarnas ekonomi. I anledning av vad herr Olofsson där uttalade skulle även jag vilja en liten smula beröra denna sak. Jag gick därför strax efter herr Olofssons anförande ned i biblioteket och fick tag i Sociala meddelanden för 1926. Där finns en redogörelse för en hushållsräkning, grundad på ungefär 1,200 hushåll, av vilken framgår, med vilka procenttal olika inkomsttagares utgifter gått till inköp av livsmedel från jordbruket.

Nu vill jag i detta sammanhang först och främst säga, att när man skall gå in på spörsmålet, vilken betydelse en högre eller lägre lön för t. ex. statstjänarna ha för avsättningen av jordbrukets produkter, så är det inte alls riktigt — som herr Olofsson i Digernäs gjorde gällande — att man på vårt

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

håll, på socialdemokratiskt håll sagt: höj bara lönerna hur mycket som helst, ty då kommer jordbruket att få ökad avsättning och jordbruksproblemet att lösas. Vi ha nämligen aldrig sagt så, vilket herr Olofsson i Digernäs emellertid påstod, att särskilt herr Wigforss skulle hava gjort. Däremot ha vi sagt, och det bekräftas också av de siffror som finnas här, att om man håller uppe löntagarnas löner på en rimlig standard, så är det till fördel för jordbrukets avsättningsmöjligheter, och sänker man dessa löner till en orimligt låg standard, så blir följden däraf minskad avsättning för jordbruket.

Nu fällde herr Olofsson i Digernäs i det sammanhanget ett ganska egendomligt yttrande. Han sade nämligen, att få löntagarna i allmänhet högre löner, så blir följden bara den, att de köpa mera sprit, öl och vin etc. Jag hoppas, att herr Olofsson justerar sitt anförande en liten smula i det avseendet. Ty det är beklagligt, om en representant för regeringspartiet kastar en sådan handsk i ansiktet på statstjänarkåren i landet.

Emellertid vill jag säga, att det finns ingen anledning att yttra sig såsom herr Olofsson i Digernäs här gjorde, när han påstod, att resultatet av en ökning av lönerna inte blir t. ex. en ökad konsumtion av mjölk och sådant. Den officiella statistiken visar nämligen, att så i själva verket blir fallet. Man behöver bara taga denna undersökning, som här finnes från 1926. Det är beklagligt, att det inte finns senare siffror, men man får ju hålla sig till dem, som finnas. Om jag t. ex. tar konsumtionen av *mjölk* och *grädde* i de olika inkomstklasserna, så framgår här, att i den lägsta inkomstklass, som här redovisas med en inkomst av 2,853 kronor, uppgå utgifterna för mjölk och grädde till 211.5 kronor per hushåll och år. Det gäller i alla dessa fall arbetarhushåll. I nästa inkomstklass, med en inkomst av 4,499 kronor, stiga utgifterna för mjölk och grädde till 265.9 kronor per hushåll och år. Och i den högsta inkomstklass, som här redovisas, den med en inkomst av 6,400 kronor, stiga utgifterna för mjölk och grädde till 303.3 kronor per hushåll och år.

Går jag sedan till andra produkter, så finner jag t. ex., att i den lägsta inkomstklassen uppgå utgifterna för *smör* till 101.3 kronor, medan motsvarande siffra för nästa inkomstklass utgör 144.9 kronor och för den högsta inkomstklassen 180.2 kronor, allt per hushåll och år. Däremot sjunker samtidigt utgifterna för *margarin*, så att folk konsumerar mindre och mindre margarin, ju högre de komma upp i inkomstklasserna. Medan utgifterna för margarin i den lägsta inkomstklassen äro 43.9 kronor, så ha de sjunkit till 40 kronor i den högsta inkomstklassen. Alltså, då folk får bättre betalt, köpa de smör i stället för margarin.

Ja, dessa saker äro ju sådana, som egentligen inte behöva bevisas. Ty det är ju ganska naturligt, att om en löntagare får rimlig lön, så blir följden, särskilt med avseende på de lägsta inkomstklasserna — där lyxkonsumtionen är mycket ringa —, att han konsumerar mera livsfrönödenheter och att han förbrukar en mycket stor andel av sin inkomst för inköp av jordbruksfrönödenheter. I det sammanhanget vill jag nämna, att siffrorna i denna redogörelse synas visa, att inom de lägsta inkomstklasserna ungefär 35 å 40 procent av inkomsten åtgår till inköp av jordbruksfrönödenheter, och gäller det då en kår av omkring 100,000 statstjänare, så förstår man, vad detta betyder.

Jag kan inte finna annat än, att detta är en sak, som bör sägas i detta sammanhang. Om man inte framställer saken på det förvridna sätt, som herr Olofsson i Digernäs gjorde, så ligger det alltså mycket sanning i vad som sades av herr Wigforss härom kvällen, att det för att stimulera produktionen, för att skaffa avsättningsmöjligheter för jordbrukets produkter och för att hålla priserna på dessa produkter uppe, har en viss betydelse, att man ger löntagarna någorlunda skapliga inkomster och tillmäter åt dem en någorlunda dräglig levnadsstandard. Detta är ett av de motiv, som gör, att jag håller på den reser-

vation, som här är avgiven av mina partivänner. Jag vill alltså säga, att jag tror, att en någorlunda rimlig lön — och här är det sannerligen inte fråga om några orimliga löner — för statstjänarna både medför arbetsglädje inom statstjänarnas led och dessutom i denna tid, när avsättningsmöjligheterna redan förut äro så små, i viss mån förhindrar, att dessa avsättningsmöjligheter ytterligare minskas.

Beträffande indextalet 160, som vi för vår del hålla på, tror jag inte man kan säga, att den siffran är för hög med hänsyn därtill, att det väl är ganska troligt, att frampå hösten och litet längre fram levnadskostnaderna komma att stiga. Ingen kan ju profetera i det hänseendet. Men nog finns det ofantligt mycket som talar för, att levnadskostnadsindex, med hänsyn till alla dessa indirekta pålagor och skatter som nu läggas på, kommer att stiga t. o. m. utöver siffran 160.

För övrigt vill jag säga, att jag kan inte förstå annat än att det är riktigt, när statstjänarna säga, att detta sätt att minska statstjänarnas lön är på sätt och vis en statstjänarbeskattning och blir detta i ännu högre grad, om index kommer att gå upp under den kommande tiden.

Ser man vidare saken rent nationalekonomiskt, så har man att välja mellan två sätt att skaffa pengar till staten. Det ena sättet är att gå fram den väg, som regeringen och de borgerliga här i kammaren vilja, nämligen att skaffa pengar genom att minska statstjänarnas dyrtidstillägg. Det andra sättet är att genom en extra inkomst- och förmögenhetsskatt anskaffa motsvarande belopp — man skulle ju kunna höja regeringens extra inkomst- och förmögenhetsskatt, vilken som bekant ej skall falla på näringarna. I båda fallen är det nationalekonomiskt sett en börda av samma storlek som måste bäras av landet. D. v. s. landet som helhet betraktat blir, vilkendera vägen man än väljer, betungat ungefär lika mycket, nationalekonomiskt sett. Men om man går skattevägen, så blir följden den, att man, eventuellt med en starkt progressiv beskattning, tar ut av *alla* skattedragare, som ha viss högre inkomst, det belopp, som staten behöver för sin verksamhet, under det att man, om man går den väg, som den borgerliga sidan här vill gå, tar ut detta, som behövs, endast av *statstjänarna*. Vilkendera vägen man väljer, faller som sagt detta, som tages ut, som en tunga på landet som helhet betraktat. I det avseendet vinner man alltså, såvitt jag förstår, ingenting genom att gå den väg, som här förordas av regeringen och från den borgerliga sidan.

Med dessa korta ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Under detta yttrande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Lovén: Herr talman! Det är nu åtskilliga gånger jag varit uppe här i kammaren och kämpat en oftast hopplös strid för statstjänarnas dyrtidstillägg. Under debatten i kväll har jag särskilt uppmärksammat två som jag tycker ganska underliga anföranden i denna fråga, anföranden som från det hållet inte spårats vid tidigare tillfällen. Jag skall först be att få säga, att herr Lindmans tal var verkligen ett underligt tal. Han konstaterade först med stor skärpa, hur mycket han själv och hans parti, högerpartiet, hade varit med om att göra för att bringa hjälp åt jordbruket och skogsnäringen i vårt land. Han pekade på alla de områden, där hans parti varit med om att skapa höjda priser på jordbrukets produkter. Därmed bevisade han ju också, att han varit med om att skapa höjda priser för de varor, konsumenterna skola köpa. Efter det gick han över till att tala om statstjänarna och deras löner. Han slog fast, också det med stor skärpa, att på den lön, som nämndes av herr Eriksson

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

i Stockholm, var det enligt hans mening omöjligt att någorlunda drägligt leva här i Stockholm. När han kommit så långt i sitt anförande, var jag mycket starkt övertygad om att herr Lindman skulle komma att yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Nilsson i Malmö m. fl. Men efter att ha utmärkt motiverat ett bifall till denna reservation, slutade han i stället, efter en del krumbukter, med att yrka bifall till statsutskottets hemställan. Jag får säga, att mera trängd har, såvitt jag förstår, herr Lindman sällan varit i kammaren, då han efter en så utmärkt motivering kom fram till ett så underligt slutyrkande, som han gjorde.

Herr Olofsson i Digernäs talade om, att det var många här i landet, som finga underkasta sig umbäranden och lidanden i dessa tider. Men herr Olofsson i Digernäs tänkte inte ett ögonblick på vilka umbäranden och lidanden de arbetslösa och de lägst avlönade statstjänarna få underkasta sig. Sedan kom herr Olofsson i Digernäs med det underligaste argument, jag någonsin hört när vi diskuterat statstjänarnas dyrtidstillägg. Han omtalade, att han besökt en del ölkaféer utefter Götgatan och att han inte kunnat finna någon där som drack kaffe eller mjölk, utan alla drucko öl på dessa kaféer. Vad i himlens namn ha de fattiga statstjänarna i Malmö, Hälsingborg, Göteborg och annorstädes att göra med, att folk på kaféerna vid Götgatan dricker öl i stället för mjölk eller kaffe? Mycket underligt har jag varit nödsakad att höra, när vi debatterat statstjänarnas löner och dyrtidstillägg, men detta argument var det mest rosenrasande jag någonsin hört.

Herr Johanson i Hallagården började med att säga, att han hade full vetskap om, vilken risk han ådrog sig, när han yttrade sig som han gjorde i denna fråga och framställde det yrkande han gjorde. Herr Johanson i Hallagården har nu spårlöst försvunnit. Men jag tror han kan trösta sig. Han löper nog ingen risk. Han skall inte försöka att här spela Nordström i Höglunda. Ty det är ingen som vill honom något illa, vare sig här eller nere i Västergötland. Han bad oss tänka på, hur folk har det ute i bygderna. Men herr Johanson i Hallagården kunde gärna själv ett ögonblick tänka på hur folk har det i gränderna. Men det har han varken någon vetskap om eller tänker på ett enda ögonblick. Han sade, att de medelstora jordbruken inte avkasta mer än hälften av vad en femte gradens statstjänare har. Detta är nog sagor för snälla bönder i Västergötland, men de göra sig inte här i kammaren, ty vi ha alltför väl reda på hur det ligger till med den saken. Han kunde ha talat om vad både han själv och herr Lindman glömde att säga, nämligen att man lyckats flytta över en del av vägskatten från lantbrukarna på löntagarna. Han kunde vidare talat om att man i år sänkt repartitionstalet för jordbruksfastigheter från 6 till 5 procent, med resultat, att en del av skatterna flyttas över från jordbrukarna på löntagarna. Det talade varken herr Johanson i Hallagården eller herr Lindman om. Man har talat om priset, men man har inte talat om att man vidtagit åtgärder för att höja alla priser på de varor, som konsumenterna måste köpa.

Jag skall nu, herr talman, säga några ord om herr Carlströms anförande. fastän detta skilde sig så avsevärt från de anföranden, som förr om åren hållits från det hållet i denna fråga, att jag knappast kände igen min vän Carlström. Han började med att säga, att åtgärderna för att hjälpa jordbruket egentligen inte medfört någon hjälp. Herr Lindman sade ju däremot, att dessa åtgärder, även om de inte hjälpt mycket, dock bringat någon hjälp. Men varför ligga då herr Carlström och alla andra i så mycket för dessa åtgärder, när de ändå inte hjälpa? Herr Carlström sade, att de, som producera livsfröfnödenheter ute i bygderna, ha det svårt. Ja, jag är den förste att erkänna, att jordbrukarna och många andra ute på landsbygden ha det mycket svårt. Men frågan är, vilka som ha det svårast: de små och medelstora jordbrukarna eller löntagarna, arbe-

tarna och statstjänarna inne i städerna. Jag vet, att det hänt otaliga gånger, då man inte haft något att äta hos en fattig statstjänare i staden, att han kunnat ta sin korg eller kasse och fara ut till en anhörig, en småbrukare på landet och att denne då, trots att även han haft det svårt, kunnat bisträcka, så att den fattige statstjänaren kunnat få en kaka bröd och kanske också något mer med sig i korgen hem. Det är inte alltid dessa lägsta löntagare bland statstjänarna, när de resa ut till sina anhöriga, göra det i civila kläder, överrock och hatt, utan de resa oftast i uniform, vilket beror därpå att uniformen måste de ha för tjänsten, men många gånger ha de inte några civila kläder att ha på sig, när de skola fara hemifrån. Frågan är verkligen, herr Carlström, vilka som lida under de svåraste bekymren och betrycket, småbrukarna eller de lägst avlönade statstjänarna i städerna.

Herr Carlström frågade, varför man inte kan sänka lönerna vid järnvägarna, så att järnvägarna bli konkurrenskraftiga i förhållande till automobiler och bus-sar. Jag kan säga herr Carlström, att om motordriften får så oreglerat och odisciplinerat som för närvarande ytterligare några år bedriva sin osunda konkurrens, så kunna järnvägarna inte bära sig, om också personalen går för bara födan. Så ligger det till med den saken. Här kan man inte göra järnvägarna konkurrenskraftiga genom att nedsätta lönerna. Här måste det andra medel till för att skapa ordning och reda i trafiken. Herr Carlström säger, att stats-tjänarna fråga inte efter, var pengarna skola tagas, utan de kräva bara sin rätt och därmed punkt. Ja, herr Carlström, det är ju ungefär detsamma som herr Carlström och hans meningsfränder predikar här hela våren, när man krävt brödtull och tull på margarin och smör och potatis och ägg och tull på allt möjligt, som folk skall äta. Då har man inte frågat efter om de fattiga löntagarna och de arbetslösa ha råd att betala, utan man har utan vidare krävt allt detta. Vi tyckas alltså vara lika goda kålsupare därvidlag. Herr Carlström och hans meningsfränder ha ju presterat den taktiken, ända sedan vi träffades här den 10 januari.

Herr Carlström säger, att han många gånger grubblat över var man skulle kunna finna en mötesplats, där jordens arbetare och städernas och industriens arbetare skulle kunna mötas. Ja, jag tror, att herr Carlström gjort detta. Jag tror, att han skulle vilja ordna det så att de skulle kunna mötas. Men den mötesplatsen, herr Carlström, kan man endast finna, då jordens arbetare få ordentligt betalt för sina produkter och löntagarna få så pass betalt, att de kunna köpa dessa produkter. Där är den mötesplatsen. Och vill herr Carlström vara med om att närma sig den mötesplatsen, så skall åtminstone jag i min mån vara med om att hjälpa honom att nå den mötesplatsen.

Men så gick herr Carlström in på något, som förvånade mig ganska mycket. Han sade, att i andra länder hade man överallt sänkt tjänstemannalönerna. Han nämnde särskilt, att han i en tidning sett, att man gjort detta i Förenta staterna, där tjänstemannalönerna skulle ha sänkts med 10 procent. Ja men, herr Carlström, för att det argumentet skall ha någon mening och något värde, måste herr Carlström tala om, vilka löner dessa tjänstemän hade före sänkningen och vilka löner de ha efter sänkningen med dessa 10 procent. Annars är ju denna anmärkning komplett värdelös. För att man skall kunna göra en jämförelse med förhållandena i något annat land, måste man givetvis ha reda på den levnadsstandard, på vilken tjänstemännen där leva. Man behöver inte gå längre än från Mahnö till Köpenhamn för att märka, att det är stor skillnad. Herr Carlström kan ju försöka göra sig underrättad om hyrorna och även om en del andra saker i Köpenhamn, och han skall finna, att de ligga på ett helt annat plan än på den här sidan Sundet. Man måste sålunda gå till botten med saken och undersöka de förhållanden, under vilka tjänstemännen i de olika länderna leva med de löner de ha. Annars blir som sagt jämförelsen fullständigt värde-

Ang.
dyrtidstillägg
åt bejatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

lös. Jag tror, att de amerikanska lönerna, även sedan de sänkts med 10 procent, äro sådana, att herr Carlström skulle svimma, om vi påyrkade sådana löner för tjänstemännen här i Sverige. Men herr Carlström svimmar kanske inte så lätt.

Jag skulle vilja säga herr Carlström — även herr Forssell var inne på detta — att statstjänstemännen, både de högre och de lägre i vårt land stå på en sådan standard, att Sverige kan vara stolt över sin statstjänarkår. Man behöver inte komma många kilometer söder om Östersjön, förrän man finner, att staten-
arbetsgivaren avlönar inte tjänstemännen till fullo, utan det får också den allmänhet göra, som trafikerar järnvägar, post, telegraf, tull o. s. v. Vill herr Carlström vara med om att införa en sådan praxis här hos oss? Jag tror, att herr Carlström och lantmännen i allmänhet, hur snåla de än äro, skola betacka sig för detta. Det finns statstjänare i Tyskland med en lön av 1,500 mark men som taxeras för en inkomst av 6,000 mark. Varifrån tror herr Carlström, att det överskjutande beloppet, 4,500 mark, kommer? Vill herr Carlström vara med om att införa den sortens tjänstemän i vårt land? Men dit komma vi, om man sänker lönerna därhän att, såsom herr Eriksson i Stockholm nämnde, man måste anlita fattigvården för att få sjukhjälp åt sina anhöriga. Herr Carlström sade, att landsbygdsungdom gärna skulle ta plats i städerna för hälften av en femte gradens lön. Det tror jag ändå inte att herr Carlström kan mena. Herr Carlström känner ju väl till löneförhållandena. Han har ju suttit i lönekommittén och sysslat med dessa saker. Det måste väl vara ett förfluget ord. Om landsbygdsungdomen kommer hit till Stockholm och skall leva på hälften av en femte gradens lön, så blir det inte så mycket, att det räcker till mat och logi här i staden. Men man måste väl ha mat och logi. Att det skulle räcka till några kläder, kan det inte bli tal om. Dessa landsbygdsungdomar skulle alldeles säkert bli tvungna att gå in i den där nakenkulturöreningen, som skall bo på en ö i skärgården i sommar. Ty några kläder kunna de som sagt inte skaffa sig på den inkomsten. Och så skulle de bli tvungna att leva i celibat också, men det tänker inte herr Carlström på. Landsbygdsungdom skulle snart komma underfund med vad de inlåtit sig på, om de togo tjänst här för hälften av den lön en femte gradens tjänsteman har att uppbära.

Jag resonerade för ett par år sedan åtskilligt med en lantbrukare på en rätt stor gård vid en station på den linje, där jag far fram. Han gjorde precis som lantmännen här; han förfasade sig varje gång vi träffades över de oerhört stora kontanta belopp, jag och mina vederlikar kvitterade ut. Det var 200, 225 och 250 kronor i månaden eller något därutöver i den högre lönegrad jag hade som konduktör. Det var den stående visan varje gång vi träffades, hur stora kontanta pengar jag fick ut varje månad. Aldrig ett ögonblick reflekterade han över att jag inte kunde skaffa mig så mycket som för 5 öre persilja utan kontant betalning, att jag inte hade en gård eller trädgård, där det växte något, utan att jag måste köpa allt. Nå, vad hände? Han blev oense om arrendet med en av Sveriges största jorddrottningar och flyttade till staden. Han hade med sig både ved, potatis och fläsk. Men han bodde inte kvar i staden mer än ett halvt år. Sedan flyttade han till en gård i närheten av herr Janne Nilssons i Hörby gård. Han sade, att han var mätt på staden och att han aldrig hade trott, att pengarna kunde gå åt i staden såsom de gjort.

Det har från regeringens sida framlagts ett förslag om en exta beskattning av inkomster fr. o. m. 6,000 kronor. Enligt detta förslag skulle en inkomst av 6,000 kronor belastas med en extra skatt av 10 kronor. Om detta förslag om sänkning av dyrtidstilläggen går igenom, så blir följden den, att medan 6,000-kronorsmannen får betala en extra skatt av 10 kronor, så får en statstjänare i den lägsta graden, i femte lönegraden, vilken inte har hälften så mycket som 6,000 kronor i inkomst, en extra pålaga av omkring 100 kronor och däröver.

Jag tror, att herr Eriksson i Stockholm nämnde vad den exakta siffran per månad skulle bli. Herr finansministern må aldrig så många gånger bedyra, att detta inte är någon budgetregleringshistoria, det är ju i alla fall så, att dessa pengar hamna i statsbudgeten. Det finns inte något särskilt konto att gömma dem i utan de gå, dessa miljoner, in i statsbudgeten och täcka de hål, som där finnas. Herr finansministern beklagade ju t. o. m., att han inte kunde täcka ytterligare ett hål på 300,000 kronor, som han tänkt täcka genom att särskilt beskära de högre tjänstemännens löner.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)*

Herr talman, det finnes någonting vid statens järnvägar, som heter hemkonsulenter. Jag vet inte, om sådana också finnas i andra verk. Dessa hemkonsulenter ha i uppdrag att resa omkring till de lägsta befattningshavarna och lära husmödrarna att tillaga god och vällagad mat. Jag undrar, om inte herr kommunikationsministern borde ge järnvägsstyrelsen i uppdrag att anmoda hemkonsulenterna att för framtiden inrikta sig på att lära husmödrarna i de lägst avlönade statstjänstemännens hem, hur de skola bära sig åt för att få en liten brödkaka att räcka till för en stor familj. Någon vidare hemkonsulentrådföring i matlagning behövs inte med de löner, som de få, men husmödrarna behöva lära sig, hur de skola mätta en man, som går i ett hårt och ansvarsfullt arbete, och många barn med en mycket liten brödkaka. Det måste bli hemkonsulenternas uppgift för framtiden, om de skola fortsätta med sin verksamhet.

Herr talman! Jag tror det var i går kväll jag läste i en tidning, som kom ut på svenska flaggans dag, att det utdelats medaljer massvis åt statstjänstemän; t. o. m. tjänstemän i lägre grad hade fått en liten medalj av någon mer eller mindre värdefull metall. Jag tror, att regeringen gjorde statstjänarna en tjänst, om den hemställde hos Konungen eller vem det är, som har utdelningen om hand, att icke giva statstjänarna denna lilla medalj, denna metallbit, utan i stället låta dem få den lilla penning, som denna metallbit representerar, för att köpa bröd, ty i dessa dagar ha de mera bruk för pengar än för en sådan där metallbit att hänga på den slitna uniformsrocken.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den av herr Nilsson i Malmö m. fl. avgivna reservationen.

Herr Spångberg: Herr talman! Jag plöjde för några dagar sedan igenom de riksdagshandlingar, som innehålla protokollen över behandlingen av dyrtidstilläggen under de sista tio åren, och jag måste säga, att det intryck jag fick och som jag tror att var och en får, som ger sig tid till att läsa dessa protokoll, det är, att det här har bedrivits ett verkligt spel, för att inte säga skoj med statstjänarna och dyrtidstilläggen under dessa år.

Detta system, som tillämpats för statstjänarnas dyrtidstillägg, och löner, har för statstjänarna medfört mycket stora olägenheter i alla avseenden, och dessa olägenheter avspeglas just i detta spel, som också i dag här kommer till synes. Statstjänarna sakna ju egentligen möjlighet att i samma utsträckning som andra arbetare genom påtryckningar kunna inverka på bestämmandet av lönerna. Vidare förhåller det sig så, att de sänkningar, som automatiskt ha genomförts under dessa år, egentligen aldrig kommit till den stora allmänhetens kännedom, utan här har det kunnat bedrivas en slags agitation, där allmänheten, i viss utsträckning åtminstone, fått den uppfattningen, att statstjänstemännen ha kvar de löner, som utbetalades under kristiden.

Herr Strindlund sade i sitt anförande, att folket i bygderna vet mycket väl, vilka löner som utgå till statstjänarna; man vet där vad en statstjänare har i lön. Ja, jag skulle förmoda, att en del av folket i bygderna vet det. Det låg emellertid en viss insinuation i herr Strindlunds uttalande, och jag vill därför säga, att om folket i bygderna har reda på detta, så ha de säkert också reda på mera än vad herr Strindlund och de, som i dag ha talat för den ytterligare sänk-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

ningen av statstjänarnas dyrtidstillägg, ha reda på. Det torde emellertid vara många, som inte ha reda på, att statstjänarna ingen gång under dessa aderton år av dyrtid ha varit kompenserade. Ingen gång ha de erhållit full kompensation, och på den tiden, då man kunde tala om högkonjunktur inom industri och trafikväsende, kunde statstjänarna inte begagna sig därav såsom andra grupper hade möjlighet att göra i den situationen. Det gick flera år utan att statstjänarna fingo något som helst i kompensation för dyrtiden. Statstjänarna ha under denna tid låtit förleda sig att tro på statsmakterna och deras löften sådana dessa ha kommit till uttryck från regeringarna, från vederbörande utskott och från riksdagen. Det kan i dag, när helt säkert en ytterligare sänkning kommer att beslutas här i kammaren, konstateras, hurusom statstjänstemännen verkligen blivit lurade på alla dessa löften under hela denna tid.

År 1920 hade statstjänarna den högsta kompensationen för dyrtiden, men inte heller då voro de helt kompenserade. Men det året uttalade riksdagen såsom sin mening, att det var av stor betydelse, att statstjänarna bleve kompenserade för dyrtiden och utlovade samtidigt, att denna kompensation skulle komma. Året därpå fattade riksdagen ett beslut, som från 1922 innebar en ytterligare försämring i statstjänarnas löneläge genom en ytterligare sänkning av dyrtidstillägget. Sedan kom det stora ingreppet i statstjänarnas löner genom den socialdemokratiska regeringens initiativ, då man genom sänkning av dyrtidstilläggen genomförde försämringen, som år 1923 kostade statstjänarna en sammanlagd summa av c:a 30 miljoner kronor, ett belopp som t. ex. för de lägre statstjänarna i femte löneklassen betydde en sänkning av i genomsnitt 442 kronor om året. Även då gavs det ett löfte om kompensation, men samtidigt förklarades det, att man saknade medel för ändamålet, och ute i landet sade man, när man försvarade den socialdemokratiska regeringens ingrepp, att detta var nödvändigt, ty man behövde medel till de arbetslösa. Nu förhåller det sig ju på det sättet, som kammarens ledamöter veta och som även protokollen utvisa, att det året lämnade riksdagen icke något anslag till de arbetslösa. Däremot gavs det, alldeles som nu för tiden, miljonanslag till helt andra ändamål, som rakt inte tjäna till arbetslöshetens bekämpande.

Efter dessa år blev det en uppåtgående konjunktur här i landet med stora utdelningar för banker och bolag. Statens finanser förbättrades så, att skattesatsen sjönk med 30 à 35 enheter. Men den tiden, då det skulle passa att uppfylla de löften, som under tidigare år givits statstjänarna, den tiden, då statstjänarna skulle få den kompensation, som de hade rätt att få, om man jämförde de löner, som utgingo, med den prisökning, som inträtt sedan lönerna bestämts, den tiden kom aldrig. I stället blev det sänkning kvartal efter kvartal. Jag vill inte påstå, att det efter 1923 blivit en sänkning av reallönerna, ty den sänkning av dyrtidstillägget som sedan skett uppkom ju genom att index sjönk. Det stora ingreppet daterar sig från år 1923, och denna sänkning som då ägde rum av reallönen har sedan dess alltså varit gällande. Statstjänarna ha under tiden varit tysta och nöjt sig med att någon gång fatta en resolution. I dag har järnvägsmannaförbundets kongress skickat ett uttalande, som herr Olofsson i Digernäs ansåg vara en utmaning, ett omdöme, som jag i egenskap av lägre statstjänare icke kan underlåta att protestera emot. Kongressens uttalande motsvarar icke ens det krav, som de lägre statstjänarna ha rätt att ställa. Det är således ett mycket billigt krav, som har ställts från kongressens sida. Men riksdagens behandling av de lägre statstjänarna visar vart eftergifterna från arbetargruppernas sida egentligen leda. Genom att statstjänarna funnit sig i den behandling, som de varit utsatta för under denna tid, har riksdagen bibringats den uppfattningen att tiden nu är inne, att ytterligare pressa ner dyrtidstilläggen såsom man i dag här kommer att göra.

Emellertid är det inte nog med detta. Det har under den tid som gått även

genomförts andra försämringar i ekonomiskt hänseende. För vissa lägre stats-tjänargrupperns vidkommande höjdes sålunda år 1927 hyrorna för samtliga mindre boställslägenheter över hela linjen.

Själva dyrtidstillägget har nu gått ned till 12 %, och vi ha en levnadskostnads-index på 157. I den situationen anser regeringen det vara lämpligt att lägga fram förslag om sänkning av dyrtidstilläggen till högst 10 %, och finansministern motiverade detta för en stund sedan med att vi ha för hög levnadsstandard här i landet och i Västerlandet överhuvud. Han sade, att han tvekade inte att ställa såsom ett nödvändigt villkor för att ekonomisk jämvikt skulle kunna skapas, att levnadsstandarden nu sänktes, och detta gällde framför allt för Sveriges vidkommande. Ja, jag har aldrig kunnat förstå, att man överhuvud på håll, där man borde begripa ekonomi, kan framkomma med dylika påståenden. Blir det bättre förhållanden nu, om man sänker levnadsstandarden? Är den levnadsstandard, som nu råder, så hög, att det är den omständigheten, som gjort, att det råder kris i världen? Är det icke snarare så, att det i denna stund råder varuöverflöd inom så gott som alla områden här i världen? Är det icke redan nu så, att dessa människor, som äro utestängda från arbete eller som fått lönesänkningar, dessa lägre statstjänargrupper o. s. v., icke kunna köpa de livsförnödenheter, som finnas och som de ha behov av? Om man ytterligare sänker deras levnadsstandard genom att sänka lönerna, d. v. s. sänker köpkraften i detta tillstånd av överflöd på varor, blir då krisen lindrigare genom en dylik åtgärd? Mitt förstånd säger mig, att motsatsen i det fallet måste inträffa, och herrarna kunna skriva upp, att framtiden skall ge mig och oss kommunister rätt, då vi beteckna er politik såsom icke ledande ur krisen, utan att ni tvärtom komma att i framtiden få bevittna, att ni tagit fel och att krisen kommer att skärpas genom dessa åtgärder.

Beträffande dyrtidstilläggen ha vi i vår motion föreslagit, att de till de lägre befattningshavarna dels skulle utgå efter nuvarande grunder, dels skulle utgå med ett extra tillägg. Jag skall icke redogöra för de olika siffrorna, de återfinnas här på sid. 3 i statsutskottets utlåtande nr 138, som vi nu behandla. Vi ha även föreslagit en sänkning av dyrtidstilläggen för de högre tjänstemännen. Vi anse, såsom framgår av vårt förslag, att befattningshavare, vilken åtnjuter lön enligt 17:e klassen i avlösningsreglemente för löneroglerade verk, skall erhålla dyrtidstillägg med 11 % och de, som ha löner enligt 18:e, 19:e och 20:e löneklasserna, med respektive 9, 6 och 3 %, samt att den som åtnjuter lön enligt högre löneklass än 20:e, icke skall uppbära något dyrtidstillägg. Vi anse det vara en riktig avvägning att sänka de verkligt stora lönerna och giva, där det behövs. En sådan utjämning ha vi alltså ingenting emot.

Herr statsministern gav i gjol ett löfte till statstjänstemännen om kompensation för de mera behövande statstjänargrupperna. Detta löfte tolkades i allmänhet så, att de lägre statstjänarna skulle få en viss ersättning för vad som hade tagits ifrån dem. Det blev därför en allmän besvikelse över den proposition, som sedan framlades och som även antogs av riksdagen, eftersom ju enligt denna proposition, åtminstone för de flesta statstjänarnas vidkommande, egentligen allting blev vid det gamla. Så kommer regeringen här i år med två propositioner och föreslår två gånger på samma år en sänkning. Finansministern framhöll såsom skäl för detta i sitt anförande, att det har skett en sänkning beträffande lönerna inom den privata industrien. Detta skulle alltså vara ett skäl för att statstjänarna omedelbart skulle följa efter och deras dyrtidstillägg pressas ned, så att de skulle komma i samma läge, som de grupper, vilkas löner man nu har pressat ned vid de löneförhandlingar, som här ha pågått. Ja, det är en snabbhet, som man från regeringens sida sannerligen aldrig har visat, då lönerna inom den privata industrien vid något tillfälle gått upp. Det skulle överhuvud vara fullständigt otänkbart, att regeringen i en sådan situa-

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)*

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

tion, sedan en proposition blivit avlämnad, skulle komma fram med en ytterligare proposition och säga, att här ha nu lönerna stigit för 120,000 arbetare, så att nu är det nödvändigt med en lönehöjning även för statstjänarnas vidkommande. Något sådant skulle icke vara tänkbart. Finansministern och statsministern skulle anse det fullständigt absurt att ens framkasta en tanke på något dylikt. Men nu är man mycket snabb i vändningarna, nu handlar man mycket fort och har råd att kosta på sig en proposition nr 2 i samma sak, innan ens den första är behandlad. Vad är det som motiverar detta? Det har för statstjänarnas vidkommande icke inträffat någonting, som motiverar en lönesänkning. Ingenting. Det har varit en teknisk framgång för järnvägarna de sista åren. De ha blivit elektrifierade, man har infört Kunze-Knorr-bromsar och en hel del andra anordningar, som i stor utsträckning överflödiggjort den levande arbetskraften, och samma utveckling har skett även inom andra statens verk. Arbetskraften har blivit billigare, många arbetare ha avskedats, och följden är, att för dem, som äro kvar, skola lönerna också sänkas.

Vad är det som har inträffat under den tid sedan regeringen framlade årets första proposition i dyrtidstilläggsfrågan? Jo, riksdagen har på regeringens förslag bundit 215 miljoner kronor i ett anslag med anledning av Kreugerkraschen, ytterligare 30 miljoner har man bundit för att hjälpa vissa banker, som möjligen kommit på obestånd, 30 miljoner kronor har man givit Grängsbergsbolaget o. s. v. Det är statstjänarnas andel i Kreugeranslaget, som nu håller på att tagas ut. Det hette ju allmänt, då dessa anslag beslötos, att de skulle komma att verka så, att de skulle giva mera arbete och större möjligheter i olika hänseenden. Jag vill erinra om att statstjänarna ha inte uppburit några vinster från de olika företagen under dessa år, det finns ingen återbäring att hämta från statstjänarnas sida, och därför anse vi kommunister, att det icke finnes någon anledning att frånga det krav, som vi redan från början ha ställt, då vi väckte vår motion.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till vår motion nr 355.

Herr Persson i Fritorp: Herr talman! Jag tror, ja, jag är övertygad om att alla kammarens ledamöter ha sin ställning klar i det nu föreliggande ärendet, och det tjänar säkerligen ingenting till att ens göra ett försök att få någon att ändra ståndpunkt och uppfattning. Jag är viss om, att den votering, som kommer att företagas om någon timma, kommer att utfalla likadant, som om den hade förrättats klockan 3 i eftermiddag, ty säkerligen har ingen talare lyckats för sin mening vinna någon, som hyser en annan uppfattning. Med denna utgångspunkt skall jag, herr talman, fatta mig helt kort. Jag kunde nästan ha inskränkt mig till att yrka bifall till den reservation, som jag i statsutskottet har biträtt, nämligen den som avgivits av herrar Nilsson i Gränebo m. fl., men skall emellertid beledsaga detta yrkande med några korta ord.

Det har sagts, att den i detta ärende senast avlämnade propositionen är en utmaning mot statstjänstemännen. Det torde under sådana förhållanden vara självklart, att ett bifall till den reservation jag kommer att rösta för skulle vara någonting ännu värre än en utmaning. Jag kan, herr talman, mina herrar, icke förstå, hur det från håll, där man närmast företräder statstjänarnas intressen, kan vara möjligt att i tider, sådana som dem vi nu leva i, kasta fram dylika uttalanden.

Vad är det för en syn, som vi skåda nu för varje dag? Jo, en snart sagt på alla områden omfattande arbetslöshet med åtföljande umbäranden och nöd, och tusen och åter tusen ålderstigna människor, som under ett kanske långt och arbetsfyllt liv sparat ihop en slant för att ha någonting att leva på under livets höstdagar, men för vilka nu armodet vinkar. Jag syftar självfallet icke på dessa jobbare, utan på dem, som placerat sina pengar i värdepapper, vilka tack

vare en nyss bortgången storsvindlars manipulationer blivit så gott som värdelösa.

Vi ha vidare denna jordbrukskris, som hotar vårt lands jordbrukarbefolkning med, jag vågar säga, ekonomisk ruin. Tusentals jordbrukarhem äro redan skövlade, och om ingen ljusning inträder, komma ju ytterligare många tusentals sådana hem att råka ut för en ekonomisk misär. I nuvarande läge hjälper knappast någonting, inte ens det gamla ordspråket om att sparsamhet och arbetsamhet befordra hälsa och välstånd. Allt är upp- och nedvänt och ingenting hjälper. Det har under denna riksdag så ofta ordats om jordbrukets nödläge, så att jag behöver inte i detta sammanhang ånyo tala därom, och detta så mycket mindre som det för envar borde vara självklart, hur det förhåller sig med den saken. Det bör emellertid icke förvåna någon, att det för landets jordbrukande befolkning är oförklarligt, att med nu gällande livsmedelspriser något dyrtidstillägg till statens befattningshavare överhuvud skall behöva utgå. Det kan folket icke förstå, det begriper man icke.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nämner på sid. 4 i propositionen, att statstjänstemännen i ett flertal främmande länder under trycket av den rådande depressionen och det nuvarande statsfinansiella läget mest vidkännas i vissa fall betydande lönesänkningar. Tyvärr har herr statsrådet icke redogjort för vare sig vilka länder det är där sådana reduceringar förekomma eller omfattningen av löneminskningarna. Det hade eljest varit av intresse, om herr statsrådet här hade lämnat något fylligare uppgifter om den saken, så att man hade fått litet närmare kännedom härom, och då hade icke heller herr Lovén behövt angripa herr Carlström så starkt för ett yttrande, i vilket denne lämnade upplysningar om ett par länder där dylika reduceringar hade förekommit. Jag skulle i någon mån ha förstått de socialdemokratiska reservanterna när dessa påyrka att indextalet för dyrtidstilläggets utgående för nästa budgetår skall fastläsas vid 160, om man, jag säger *om*, kunde skymta en ljusning i det ekonomiska läget. Men den ljusningen ligger i en oviss framtid. Det är mig fjärran att vilja missunna statstjänarna goda inkomster, men skulle det nuvarande tillståndet fortvara, undrar jag, i likhet med vad herr Carlström uttalar, om det vid nästa års riksdag blir möjligt att anvisa medel för detta anslag. Statens finanser synas bli sådana, att de, och det är oberoende av vilket parti, som har avgörandet i sin hand, icke kunna medgiva beviljandet av detta anslag.

På sidan 9 i utskottets utlåtande finnes en tabell, och därav kunna herrarna se vad skillnaden mellan de olika förslagen betyder för den enskilde statstjänaren. Det är icke minst därför att jag fäst avseende vid den omständigheten, som jag, herr talman, vid mitt ställningstagande till denna fråga kommit till en sådan uppfattning, att jag ämnar rösta för den reservation, som är avgiven av herr Nilsson i Gränebo m. fl., till vilken reservation jag ber att få yrka bifall.

Herr *Olsson* i Blädinge instämde häruti.

Herr **Carlström**: Herr talman! Då jag i mitt förra anförande framställde en fråga till herr Andersson i Stockholm och till övriga, som nu ha yttrat sig på motsidan i debatten, om huru man på den kanten vill ordna det för att alla i landet skola nå fram till en dräglig levnadsstandard och till högre löner — det borde ju ligga dessa herrar om hjärtat att se till, att icke bara vissa klasser eller kårer få en ordentlig försörjning utan att alla i landet få det — så förbigick herr Andersson att svara på den frågan genom att ställa en motfråga eller rättare sagt genom att påminna mig om en diskussion, som vi hade i Uppsala förra hösten i löne- och dyrtidstilläggsfrågorna. Då presenterade nämligen en arbetare eller en tjänsteman en levnadskostnadsstat för mig. Jag kuu-

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 57.

Ang.
dyrtidstillägg
at befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

de icke då svara på, hur den skulle kunna gå ihop med hans lön. Jag gömde emellertid papperet och har det nu i min hand. Om herr Andersson varit här, skulle jag kunnat giva honom en del upplysningar, sedan jag nu räknat över, hur staten skulle kunna gå i lås. Som första punkt på denna stat står upptaget »mat» 150 kronor i månaden. Det blir 1,800 kronor om året och nog kan man säga, att det går att göra av med så mycket pengar på matbudgeten. Det betvivlar jag icke. Men jag tror ändå, att de finnes familjer i landet — kanhända lika stora som denna familj — som i alla fall måste få dessa 1,800 kronor att räcka icke blott till mat utan även till både kläder, skodon, hyra och allt annat.

Det är klart, att man naturligtvis kan göra upp en levnadskostnadsstat, som vid närmare eftersyn kanhända i åtskilliga delar kan reduceras eller kompletteras. Jag vill emellertid i anknytning till detta erinra om, att jag i dag på förmiddagen, innan vi började i kammaren, var på ett sammanträde i den så kallade pensionsförsäkrings- och organisationskommittén, där jag också är ledamot. Där resonerade man då om pensioner — det är ju fråga om att i någon mån söka höja pensionerna för pensionstagare — som höra till den allmänna pensionsförsäkringen. Då upplystes det från sakkunnigt håll, från en ledamot av pensionsstyrelsen, att det numera verkligen visar sig att man, särskilt på landsbygden, mycket väl kan dra sig fram med dessa små pensionsbelopp, särskilt om både man och hustru få dessa belopp. Den levnadskostnadsstandarden rör sig då, som vi veta, med ett belopp av 425 kronor, gemensamt för man och hustru. Detta visar att levnadskostnaderna nu i alla fall äro i sådant läge, att man verkligen kan säga, att det är möjligt icke blott för landsbygdens folk utan även för städernas folk att med lite god vilja få ner just matbudgeten en liten smula. I detta sammanhang vill jag också understryka, att jag i dag icke har ställt jordbrukarna kontra statstjänstemännen. Jag vill icke göra det, därför att det finnes också andra än vi jordbrukare, som ha det svårt. Om man skulle avlyssna stämningen på landsbygden skall man finna, att det icke bara är jordbrukarna, som kräva, att man här skall gå varligt fram. Detta kräves också av andra, som icke äro i statstjänst.

Herr Eriksson i Stockholm talade om Daniel Perssons frisinne och jämförde det med det frisinne, som representeras av herr Olofsson i Digernäs och av mig, och han karakteriserade vårt frisinne som tämligen urvattnat. Jag å min sida skulle kunna åberopa en nu avliden partikamrat till honom, den store rikshushållaren Thorson. Han sade, om jag icke missminner mig, vid ett tillfälle i riksdagen, då det så att säga var på skarpen i den här frågan, att statstjänstemännen ha *ingen rätt* till dyrtidstillägg, och han underströk, tror jag, vid åtskilliga tillfällen, att det var nödvändigt att se till att icke bara denna kategori av folket utan även andra kategorier av landets folk måste ha en dräglig bärgning. Jag skall nu icke använda beteckningen urvattnad i sammanhang med herr Eriksson och hans partikamrater, men jag undrar, om det icke är så, att det parti, som han representerar, svällt ut på något sätt, så att man kan tala om att »vattusot» har brett ut sig och medfört, att man icke så noga väger mellan de skilda kategorierna utan liksom tar vissa kategorier i särskilt hägn. Jag förlåter honom emellertid, ty han är själv tjänsteman, och det är klart, att man måste stå på sina egna sida, så länge som det är möjligt.

Sedan kom herr Eriksson i Stockholm, som alltid, med den där stationskarlen i Stockholm, som icke kan leva på sin lön. Jag har hört talas mycket om honom förut, och jag medgiver — det gjorde jag också i lönekommittén — att han har det svårt. Men vi kunna icke reglera statstjänstemännens löner bara efter hans mått. Vi måste väl se det hela i stort.

Då man påstår, att man nu har pressat ned lönerna för denna kategori så ofantligt, vill jag säga, att tar man och jämför med andra kategorier, så kan

detta tal icke hålla streck. Jag måste då gå tillbaka till lantbrukaren igen. Då vill jag säga, att det är många lantbrukare, som leva i bygderna, och som måste söka ta sig fram på inkomster, som i kronor räknat kunna sättas vid 1914 års nivå, och så är fallet även med dem, som arbeta hos dem. Jag har inga säkra uppgifter om de sammanlagda kostnaderna för statstjänstemännens löner här i landet för i år, men om jag tar 1924 — jag tror icke att de löner, som då utbetalades skilja sig mycket mot vad som nu gives ut till statstjänstemännen — och jämför det årets löneutgifter med löneutgifterna för år 1913, alltså det året, innan kriget bröt ut, så finner jag att den samlade löneutgiften för statstjänstemännen var 137,041,000 kronor mot resp. för år 1924 357,635,000 kronor i runt tal. Jag förstår icke, hur man kan säga, att denna klass fått sina löner nedpressade, om jag jämför dem med andra klasser. Jag måste av dessa siffror förstå, att medelavlöningen 1913 var 1,488 kronor och år 1924 — jag tror icke, att förhållandena år 1924 skilja sig så mycket från nuvarande förhållanden — 3,485 kronor. Då måste det, om man skall räkna med kronor, vara så, att lönerna blivit, kan man säga, fördubblade. Så är det icke realiter. Det går jag med på.

Jag går tillbaka till stationskarlen i Stockholm. Jag medger, att hyran säkerligen ingår som den mest tyngande delen i hans budget, ty hyrorna i Stockholm äro höga. Det vore rimligt, om man från de olika korporationerna verkligen ville sätta in krafterna på den punkten och göra någonting ordentligt. Statsmakterna kunna ingenting göra, heter det. Så säger man också, när det gäller att hjälpa jordbruket. Ni få söka själpa er själva så mycket som möjligt. Kunde man icke bland arbetarna och de små inkomstagarna försöka att få hyresindex att gå ner genom att sätta igång med någon slags agitation eller söka med något annat medel bringa ner hyrorna? Ja, det kan ju hända att hyressänkningen kommer så att säga vår bön förutan, men i alla fall tror jag, att det vore ganska lyckligt, om man från det hållet ville ägna den saken litet mera uppmärksamhet.

Sedan talade herr Lindman om att jordbrukarna icke skola vara så särskilt känsliga för löneutgifter, därför att vi bidraga bara med 5 miljoner kronor till inkomstskatten, d. v. s. 3 procent. Men det visar ju bara, att landsbygdens beskattningsbara inkomst under sådana förhållanden icke är så särdeles hög. Men det är egentligen icke med skatterna, som vi få betala dessa tjänstemännans löner. Jag erkänner att där hugga vi icke in så skarpt. Men när vi skola tillbyta oss produkter mot våra varor möter denna löneindex på nästan alla punkter. Det är, när det gäller frakter och mellanhänder, som vi närmast få betala de höga lönerna. Det är också det, jag syftar på, då jag talar om, att vi måste komma till en utjämning. Vi få större möjligheter till »byte» om lönerna å omse sidor utjämnas.

Jag vill icke gå in på finansministerns resonemang om vem, som står på den säkraste grunden, han eller jag, eller de herrar, som vilja ha det högre procenttalet. Men om det är så, att finansministern står på den säkrare grunden, därför att han följt index såsom det nu är, då ligger dock däri, att tjänstemännen realiter få samma lön som förut, och då har den gruppen undsluppit den hårda nöd, som »vi alla» enligt herr Lindmans utsago lida under för närvarande.

Finansministern talade om de 400,000 kronor, som han behövde, och som utskottet icke ville gå med på att skaffa fram genom att skärpa maximeringen. Jag vill då säga, att om man har gått ner till indextalet 152, skulle det ha givit möjlighet att få litet flera miljoner att röra sig med.

Men jag skall säga ett ord även till herr Andersson i Löbbo. Han började med att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, och jag tänkte, att han har verkligen en känsla av hur landet ligger, och jag trodde, att han givetvis skulle

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

yrka bifall till de 156 procenten. Längre fram i sitt anförande kom han emellertid fram till, att det egentligen icke var på den punkten, som han yrkade bifall till Kungl. Maj:ts förslag, utan det var på en annan punkt, som ingen inom utskottet velat tillstyrka. Icke ens reservanterna på någondera sidan ha reserverat sig för beskärningen. Det är klart, att jag, liksom herr Andersson i Löbbo, kan gå med på, att det kan vara skäl att beskära de högre tjänstemännens löner i sådana här tider. Men jag säger icke, att det är *rättvist*, ty om man jämför den löneprogression, som skett uppåt från 1914 och fram till nu, så ha dock de högre tjänstemännen fått nöja sig med betydligt mindre löneökning än de lägre tjänstemännen. Jag kan också gå med på, att det är riktigt, att de, som ha större inkomster, kunna avstå mera. Det är sant, men då vill jag också att herrarna skola vara konsekventa. Jag vill erinra om, att det för ett par år sedan var fråga om att bevilja en verkchef 5.000 kronor i ytterligare löneökning. Jag reserverade mig då i utskottet och sade, att jag icke kunde gå med på att en person, som har 28,000 kronor i lön, behöver 5,000 kronor till. Men då fick jag socialdemokraterna i utskottet och kammaren över mig, och de förundrade sig över, att jag icke förstod att en duktig karl måste ha bra betalt. Skola vi vara konsekventa i ena fallet böra vi även vara det i det andra. Jag tror, att detta var en liten gir, som herr Andersson i Löbbo ville göra för att komma ur en obehaglig situation, och det är ju klart, att man alltid har en viss rätt att försöka göra det.

Sedan sade herr Hage, att det är rättvisare att finansiera budgeten genom ökning av skatteprocenten än genom sänkning av tjänstemännens löner. Jag har förut uttryckligt sagt, att jag icke vill höra det där talet ideligen, ty vore det så att landets allmänna ekonomiska nivå gäve möjlighet att hålla fast vid de löner, man giver, eller till och med att giva högre löner, har jag ingenting däremot, men landets ekonomiska läge måste ses från de skilda folkgruppernas gemensamma synpunkt.

Sedan skall jag säga några ord till min vän Lovén, som kanske liksom jag hör till de mera »temperamentsfulla» i kammaren. Han nämnde mitt namn i diskussionen väl hundra gånger. Jag är tacksam för uppmärksamheten, men de grava anmärkningar han gjorde befinnas vid närmare påseende icke vara så synnerligen grava. Det var märkvärdigt att till svar på min fråga, hur det skulle gå, när järnvägarna konkurreras ut, kanhända av bussarna, få det beskedet, att om den trafiken, konkurrensen från bussarna, fortsätter, kunna icke järnvägarna gå i fortsättningen, även om tjänstemännen »arbeta för bara maten». Jag vill säga, att detta är ett memento, som herrarna böra uppmärksamma. Här är en viss statlig affärsverksamhet, som på grund av utvecklingen eller rationaliseringen eller vad man vill kalla det håller på att förintas, men man tar icke hänsyn till att det sker på konkurrensens väg, så att andra taga den förtjänst, som järnvägarna nu ha. Men då måste den frågan besvaras: hur skall man ordna för att icke denna konkurrens skall bli sådan, att icke det förhållandet inträffar, som herr Lovén talade om? Tror herr Lovén, att man räddar sig ur den knipan genom att behålla höga löner för statstjänarna inom nämnda företag? Det är ett dåligt recept att ordna frågan om fri konkurrens.

Sedan sade herr Lovén, att då jag talade om utlandets lönepolitik, hade jag icke gått till botten av frågan. Jag är icke skyldig att gå till botten så mycket som utskottet borde varit, men jag tror, att detta av vissa skäl icke velat gå till botten med spörsmålet. Motbeviset åligger herr Lovén.

Herr Lovén menade vidare, att i de små hemmen vid järnvägarna voro förhållandena sådana, att man behövde hemkonsulenter, inte för att lära sig laga god och närande mat utan de borde inrikta sig på att tala om hur de skola kunna få den lilla skärven välsignad. Ja, nog har hemkonsulenter varit i

herr Lovéns hem, ty han ser då välsignad ut i vad det gäller mat och dryck. men vad angår dem, som ha det mindre välsignat, så vore det ju bra, om hemkonsulenten kunde lära husmödrarna att bättre taga vara på vad de ha än de förut gjort. Det finnes tusen och åter tusen hem, herr Lovén, i detta land, där man utan hemkonsulent icke lever på fem kronor om dagen utan på betydligt *mindre*, och dessa tusen hem kunna vi gärna tänka på, då det gäller att avvåga lönerna i landet.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)*

Fröken Wellin: Herr andre vice talman! Jag skulle vilja med några ord motivera min inställning till denna brännande fråga. Det har under denna riksdag varit olika intressegrupper, som särskilt trätt i förgrunden, och för dem har det gjorts yrkanden om hjälp och stöd från statsmakternas sida i olika former. Jag erinrar om hjälpen till de arbetslösa och till jordbrukarna, i vilket senare fall det ju inom ett par dagar föreligger ett förslag på riksdagens bord. Jag erinrar vidare om stödaktionen till bankerna för att möjliggöra kreditgivning till olika näringar och industrier för att därigenom hindra arbetslöshet på dessa områden. Nu skulle jag vilja säga, att i fråga om arbetslösheten föreligger som motiv det rena tvånget att följa den mänskliga barmhärtighetens lagar och se till att människorna få något att leva av. I fråga om hjälpen till jordbrukarna och näringarna vill jag säga, att dessa utgöra, kan man säga, statens eller samhällets ryggrad. Nu föreligger ett förslag att ge statstjänarna, de i statens tjänst anställda, vad de behöva i ersättning för sitt arbete. Jag vill då säga om den ena hjälpen såväl som den andra, att hade det funnits större resurser, är jag övertygad om, att vi alla skulle med glädje varit mera rundhänta, än vi nu kunnat och kunna vara. Men jag måste säga, att då jag karakteriserar jordbruket och andra näringar såsom samhällets ryggrad, vill jag beteckna statstjänarna såsom den sammanhållande kraften inom denna ryggrad och att det är av oerhört stor betydelse för hela samhället, att dessa statstjänare ha det så väl ordnat, att de kunna arbeta i lugn och utan inflytande från utanför stående håll, som här har givits exempel på, att det förekommer i andra länder. Jag tror, att vi här i Sverige ha all anledning att känna glädje och tacksamhet över den statstjänarkår, från den högste och till den lägste, som vi äro lyckliga nog att äga. Men då gäller det också, att vi så långt det är möjligt skola visa förståelse för detta och att vi skola lämna statstjänarna den hjälp, som de äro i behov av i fråga om ersättning för sitt arbete.

Jag vill i detta fall peka på att statens ställning till de statsanställda dock är av en helt annan personlig natur än statens ställning till de övriga intressegrupper, som jag här tidigare omnämnt. Jag vill tillägga, att man på hithörande spörsmål måste tillämpa det gamla kända ordet, att det ena skall man göra och det andra icke låta. Jag tror, att vi ha värden att tillvarataga i vår tjänstemannakår, som vi icke få låta gå förlorade, och det är på den grund, herr andre vice talman, som jag ber att få ansluta mig till statsutskottets förslag med den ändring däri, som yrkats av herr Lundquist i Rotebro.

Herr Lundquist i Rotebro: Herr andre vice talman! Jag har vid upprepade tillfällen haft glädjen diskutera lönefrågor med herr Carlström. Jag skulle gärna fortsätta det här, om icke tiden vore så långt framskriden. Herr Carlström har en benägenhet att späcka sina anföranden med väldiga massor av sifferuppgifter. Alla ledamöter torde emellertid icke ha till hands erforderligt material för att kunna bedöma, om alla dessa siffror äro riktiga. Nyss tyckte jag mig t. ex. höra av herr Carlström en jämförelse av statens utgifter för tjänstemannalöner åren 1913 och 1924. Så skulle dessa ha uppgått till 137 miljoner kronor år 1913, under det att motsvarande siffra för år 1924 hade varit 357

Ang.
dyrtidstillägg
åt befat-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

miljoner kronor. På det sättet påvisar han, hur mycket lönerna ha ökats. Men, herr Carlström, det är väl icke bara inkomsterna för befattningshavarna, som ha ökats, utan hela statsförvaltningen har svällt ut åtskilligt från år 1913 till 1924? Men det få vi icke höra något om.

I sitt förra anförande nämnde herr Carlström, på tal om hur bra statstjänarna ha det, att det är icke bara så, att de ha dubbla löner mot före kriget, utan de ha även 12 procent på det i dyrtidstillägg. Jag vore mycket tacksam, om herr Carlström ville vara så hygglig att tala om, vilka många grupper av statstjänare det är, som fått sina löner förändrade på det sättet. Eftersom herr Carlström varit med i 1928 års lönekommitté, så har han givetvis mera sakkunskap på detta område än vi andra. Jag är verkligen nyfiken på, var dessa tjänstemän äro att finna.

Sedan riktade herr Carlström den anmärkningen mot tjänstemännen, att de tala om »sin rätt». »Vad är rätt?» frågade herr Carlström. Jo, det vore naturligtvis, vad som är möjligt att få ut med hänsyn till det överskott, rörelsen lämnar, t. ex. vid statens järnvägar. Förlåt herr Carlström, är det bara i nedgångstider, som »rätten» på detta sätt skall anpassas efter överskottet? Skall icke då motsvarande gälla även i goda tider? Det är icke så många år sedan statens järnvägar lämnade ett mycket stort överskott, men då hörde jag aldrig en enda röst höjas för att statstjänarna eller järnvägsmännen i synnerhet skulle få ett enda öres förbättring.

Så frågade herr Carlström: Vad för löner vilja herrarna ha? Han undrade om det var 1922 års och så nämnde han — ett nytt bevis på hur han rör sig med siffror — hur stor helårsinkomsten var för en stationskarl år 1922. Jag uppfattade icke på kronan, hur stor lönen uppgavs vara, men det rörde sig omkring 4,900 kronor. Jag har nu med hjälp av det material, som här stått mig till förfogande, sökt efter, var den befattningshavare kan finnas, i en stationskarls ställning, som hade så mycket i lön, men jag har gått bet på den punkten. Den högsta lönen på högsta dyrort för en stationskarl var då 4,489 kronor, alltså 500 kronor mindre än herr Carlström sade. Men det betyder mindre. Herr Carlström frågade emellertid i det sammanhanget, vilka löner vi vilja ha. Dumt att fråga, vad vi vilja ha, men jag förmodar att han menade: Vad syfta de olika förslagen till? Om man tar det förslag, som ger statstjänarna det mesta, den socialdemokratiska reservationen, då skulle samma statstjänare, som 1922 hade 4,489 kronor, få i Stockholm och högsta löneklass 3,642 kronor. Vad tjänar det då till att, som herr Carlström gör, tala om 4,900 kronor eller låta påskina att någon skulle ha föreslagit det beloppet? Det finnes ingen, som yrkat på en sådan ändring. När man hör herr Carlström på det sättet handskas med siffror och uppgifter, börjar man nästan förstå de missuppfattningar — för att använda ett milt uttryck — som göra sig gällande i bygderna om hur statstjänstemännens lönefråga ligger till.

Så sade herr Carlström som bevis på hur utmärkt statstjänsten är, att han vore säker på att, om en tjänst förklarades ledig, skulle tusen människor stå i kö färdiga att träda till, även om man ännu mer skulle pressa ned lönen. Det är självklart, då det finnes 200,000 arbetslösa personer här i landet, att dessa människor söka vilken anställning som helst. Men jag ber att få erinra om förhållandena under krigstiden och rekommendera till eftertanke, vilka svårigheter som t. ex. statsbaneledningen då hade med att få erforderligt folk i tjänst, hurusom det då hörde till ordningen för dagen, att personer kommo och togo plats den ena dagen, men gingo den andra bara därför att de på annat hållingo betydligt mera betalt.

Herr finansministern sökte bevisa, att det förslag, som regeringen senast lagt fram, var det bästa och riktigaste. Herr finansministern erkände emellertid, såvitt jag förstod, att när man lämnar den direkta anknytningen till lev-

nadskostnadsindex, är man ute på ett gungfly. Ingen kan då säga, vad som är rätt: herr Carlström anser 152 vara den rätta siffran, herr Johanson i Hallagården håller på 150 och herr Hamrin på 156 o. s. v. Jag skulle vilja fråga herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, varför 156 just är den rätta siffran? I den första propositionen, statsverkspropositionen, föreslog dock samme chef för finansdepartementet, att dyrtidstillägget skulle utgå efter 158, och levnadskostnadsindex var dock precis densamma den 1 januari i år, som den är i dag. Men hela det resonemang, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet förde, tyckes mig tydligt och klart visa, att den linje riksdagen bör följa, är linjen med rörlig index uppåt och nedåt, ty den är den enda, som även enligt finansministern vilar på fast grund.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Edberg: Herr talman! Det har förut i kammaren sagts, att vi skola söka förstå varandra och icke vara avogt stämda mot statstjänstemännen. Jag vill rikta en varm eloge till de svenska statstjänstemännen, som enligt vad det påstås äro de förnämsta i hela världen. Det finnes ju undantag, men överhuvud taget stå tjänstemännen i Sverige bland de förnämsta. Men det är klart, att i denna fråga får man icke enbart se på detta utan man måste också se på andra samhällsgruppers skatteförmåga och förhållanden. För min personliga del lutar jag starkt åt den åsikten, att det är rättvisast med rörligt tillägg. Så länge man har dyrtidstillägg, anser jag det oriktigt, om man fastslår det ena eller andra. Om man fastslår det vid 156 och det går under, så blir det orättvist, men om det går över, så blir det också orättvist. Såsom frågan ligger nu, är det dock hopplöst att gå på linjen om rörligt dyrtidstillägg.

Herr Järte yttrade på förmiddagen, att grovarbetarna ha mera betalt än statstjänarna, och det torde nog äga sin riktighet. Då man studerar 1930 års statistik skall man finna, att industri- och byggnadsarbetarna ha 10 kronor 29 öre per dag, under det att andra grupper ha mindre betalt. Men vad är orsaken till att industri- och byggnadsarbetarna komma just till denna dagspenning? Jo, det beror på att de använda sig av monopol. Stuvorna ha t. ex. dagspenningar på mellan 15 och 20 kronor per dag. Men arbetarna strejka ändå och stuveriarbetet ligger nere. Detta har gjort att en del andra arbetare så att säga oskyldigt dragits med i arbetslösheten. Sedan få kommunerna taga hand om dessa arbetslösa. Jag läste för några dagar sedan, att murarna här i Stockholm förbjudit murare från andra orter att resa hit till Stockholm för att söka arbete. Ingen dalkarl eller skåning får arbeta här, endast stockholmare, ty arbetet är monopoliserat och upptaget av stockholmsmurare. Då herr Järtes interpellation i dag besvarades, vad ville herr Andersson i Stockholm då? Var han med om att få billigare bostäder och således lägre index för de svenska statstjänstemännen? Nej, han var på en annan linje! Jag tror, att det resonemang och den politik som herrarna föra är fullständigt ohållbar i längden. Förre eller senare kommer det ett bakslag i detta land, och det kan då bli hårdare än man skulle önska, att det bleve. Hur är det för en hel del andra skattebetalare här i landet? Jag tänker närmast på skogsarbetarna, småbrukarna och icke minst egnahemslåntagarna i detta land. Jag är, som herrarna veta, norrlänning, och jag känner småfolket och småbrukarna där. Hur är det med en skogsarbetares förtjänst på vintern? Han har åtta timmars arbetsdag, men på ett annat sätt, än vad herrarna resonera om åtta timmars arbetsdag. Han har ofta åtta timmar på förmiddagen och åtta timmar på eftermiddagen, d. v. s. sexton timmar. Så länge räcker hans arbete i många fall. Hur stor är vanligen förtjänsten för en sådan arbetare, som har en häst och kör i skogarna? Jag har själv suttit i taxeringen, så att jag vet, att han har icke mera än 800—1.500 kronor om året, och då har

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

han en hel del amorteringar av gäld att göra. Jag förstår, att för herrarna, som icke känna till förhållandet, låter det litet märkvärdigt. Och hur är det med våra egnahemslåntagare, små jordbrukare och andra på landet, som hava en stuga och en del utmättningsbara tillgångar? Man säger: Betala skatten, annars blir det utmätning. Det är under sådana förhållanden icke underligt att folket på landet börjar reagera mot att betala dyrtidstillägg och undra om det är rätt, att en del grupper ej skola vara med och jämna ut de svårigheter, som råda. Jag är den förste, som säger, att om tiderna vore annorlunda, skulle man se till, att statstjänstemännen finge dessa inkomster. Men vi ha ej sådana förhållanden nu.

Jag skall gå in på, hur det står till för jordbruket i Sverige. Från år 1913 och till nu har skulden för jordbruket nära nog fördubblats, och då förstå herrarna, hur det är. Jag kommer senare i annat sammanhang att gå in på den frågan och skall ej närmare orda därom nu. Herr Järte yttrade, att Sverige har en historisk hävd att slå vakt om statens tjänstemän. Jag är den förste att slå vakt om detta historiska, om det går för sig. Men det är ej så. Om herrarna vilja fara ut på landsbygden och se, hur vi ha det, skola herrarna få se, att det är riktigt, vad som framhållits från lantmannahåll. Herr Lundquist i Rotebro talade om de möten, som förekommit på landsbygden, och det var med en viss ironi han framhöll, att det varit en agitation för understödet till jordbruket. Jag vill råda herr Lundquist i Rotebro och andra att läsa postmännens tidning för den 1 april i år. Då får han se, att det agiteras även på annat håll. Vi ha aldrig sagt, att vi skola bojkotta tjänstemännen. I tidningen »Postmannen» för den 1 april står det en uppmaning att bojkotta böndernas och särskilt bondeförbundarnas produkter. Jag nämner det för att herrarna skola förstå, att det är, som ordspråket säger, att man skall ej kasta sten då man sitter i glashus. Jag läste häromdagen i en tidning, att det var en svensk-amerikanare från Värmland, som gjort iakttagelser om statstjänstemännen. Han sade, att här var det omöjligt att leva, därför att man slagit in på vägar, som voro främmande för amerikanska förhållanden. Jag råkade förra året vid en resa på Ostkustbanan i sällskap med en svensk-amerikanare. Han hade varit en duktig arbetare. Han hade tjänat ihop 25,000 kronor och tänkte då bosätta sig i Sverige. Han reste hit och köpte sig ett jordbruk här. Sverige var ju hans fosterland. Han märkte snart, att hans kapital sinade ut, så att han måste fara tillbaka. Nu fick han sälja gården för att få respengar. Han sade, att här finnas alldeles för många tjänstemän, så att här kan man ej leva. Jag tror mig kunna säga, att vi på lantmannahåll förstå läget i landet. Därför kunna vi ej följa socialdemokraterna och statstjänarna i detta fall.

Det var med intresse jag åhörde herr Andersson i Stockholm, när han frågade, hur det skulle bli, om statstjänarna överlämnade till de herrar, som ej vilja betala dem tillräckligt, att utföra deras arbete. Då bleve det sannerligen oreda, menade han. Jag tror förvisso, att det bleve så i vissa fall. Men jag vill erinra kammarens ledamöter om, att det finnes tusentals bolagstjänstemän och statstjänstemän, som äro avskedade, och som vore glada, om de finge övertaga dylika sysslor och så få sin utkomst. Om statstjänstemännen skulle övertaga våra sysslor inom skogsbruk och jordbruk, bleve det nog oreda även där.

Det var också med ett visst intresse jag åhörde herr Lovén, när han yttrade sig om jordbruket. Han beklagade, att jordbrukarna ha övervältrat vägskatten på statstjänarna. Hur förhåller det sig? Jordbrukarna betala ännu 2 1/2 gånger mer än andra för vägar, som äro till för alla. Det borde ej vara så, att jordbrukarna skola betala den tyngsta skatten, utan det borde vara rättvisa därvidlag. Han talade om jordbrukare, som flyttat till huvudstaden och flyttat tillbaka till landet. Jag träffade i söndags en arrendator, som förra året förlorat 2,000 kronor på sin arrendegård. Jag känner en del statstjänstemän,

som flyttat till Stockholm och tycka, att det är trevligt att bo här. Varför flytta de ej till landet, där det enligt herr Lovéns påstående är billigare att bo? Här trivas de, och det har tydligen sina orsaker. De ha ingen landstingsskatt, ingen vägs katt, och kommunalskatten har varit 5 kronor 15 öre, vilket för de flesta landskommuner är något avundsvärt. Om man kompenserar en del sådana saker, så tror jag ej, att det blir stor skillnad. Någon skillnad kan det ju bli.

Jag har velat säga dessa ord och vill understryka, att jag ej hyser någon fientlighet mot statstjänarna. Om läget blir sådant, att det är möjligt att reglera en del av tjänstemännens löner, skall jag vara den förste att vara med där om. Men för närvarande är ställningen sådan, att det är omöjligt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Johansons i Hallagården yrkande.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Herr Edberg konstaterar, att det kan vara svårt för en lantman att leva i Norrland. Jag måste erkänna, att jag när jag hörde hans anförande, fick liksom ett intryck från mina tidigaste ungdomsår, när man i min hembygd sjöng visan om »Petter Jönsson, som såg i Fäderneslandet, att ämbetsmännen förstört det nordiska landet». Om man utbyter »ämbetsmännen» mot »tjänstemännen» så torde det passa in på herr Edbergs anförande. Men, skämt åsido. Om också många av kammarens ledamöter tycka, att debatten i denna fråga i dag varit för långdragen böra vi kanske komma ihåg, att det beror på den omständigheten, som jag tidigare tillätit mig påpeka, att den apparat, som staten har för att reglera tjänstemännens löner, är för tungrodd. Det sitter 150 personer i första kammaren och 230 här, om alla äro närvarande. Det går ej att ernå ett någorlunda snabbt och lyckligt resultat med en apparat av denna omfattning. Men på grund av en lång erfarenhet av förhandlingar, i vilka jag deltagit beträffande avtalsfrågor, måste jag säga, att det nog förekommer, att man i dylika fall får använda åtskilligt mycket längre tid än vi gjort från klockan halv tre på eftermiddagen tills nu. Vi skola komma ihåg, att det här gäller lönerna för cirka 100,000 människor, alltså stora saker. År 1920 räknade man med en kostnad i detta fall på 313 miljoner och nu med en kostnad av 63.6 miljoner. Det gör, att man får lov att använda litet mera tid på denna sak, än många kanske har lust till.

Sedan får jag lov att säga ett par saker till. Vi, som samlat oss om en reservation, som går ut på bibehållande av fjolårets beslut, ha varit i gott sällskap. Jag har sagt till finansministern under hand, att en föregående finansminister i fjol talade för att dyrtidstilläggen skulle avvecklas. Det var herr Carleson. Han sade då, att man inom den privata världen övergivit detta system. Och man kan säga, att även Kungl. Maj:t varit inne på samma tanke en gång, ty år 1928 tillsatte den första ministären Ekman, om jag ej minns fel, en kommitté, som hade i uppdrag att framlägga förslag om att reglera lönerna i sådan riktning. Vi veta, hur det gått. Jag skall ej vidare ingå på den saken, men jag måste säga, att vi ha varit i gott sällskap, när vi haft den uppfattningen, att statsmakternas mening i fjol var att söka hejda lönernas fall. Jag ber att få nämna, att sekundchefen inom det folkfrisinnade partiet, herr Andersson i Rasjön, yttrade följande, som återfinnes i protokollet för lördagen den 9 maj i fjol överst på sidan 61: »Nu säger man, att riksdagen har fria händer nästa år att bestämma ett annat tal för dyrtidstilläggen under därpå kommande budgetår. Ja, den möjligheten finnes ju alltid, teoretiskt sett. Men jag överlämnar åt herrarnas eget bedömande, vad praktiskt värde en dylik möjlighet har. Att nästa år fastställa indextalet till ett lägre tal än 160 skulle betyda, att riksdagen genom ett beslut företog en direkt

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

sänkning i tjänstemännens löner, och det föreställer jag mig knappast skulle ligga inom möjlighetens gräns.» Vad säga herrarna om det? Denne sekundchef för det frisinnade partiet, som i fjol förklarade, att det ifrågavarande beslutet, för vilket han visserligen icke gick in, måste tolkas på sådant sätt, han skriver i år tillsammans med andra, att man skall sänka indextalet till 152. Där finnes nu sekundchefen för det frisinnade partiet, som i fjol förklarade, att dylikt skulle betyda en lönesänkning. Det vill jag meddela herr finansministern.

Jag är ej färdig ännu med mitt anförande, och det torde man ursäkta mig. När man talar från många håll om statstjänstemännens säkra ställning, ha vi i reservationen påpekat, att omkring hälften av tjänstemännen inom den egentliga statsförvaltningen äro på extra stat och ej ha pensionsrätt. Det veta herrarna, och jag behöver bara påpeka det. Jag skall även påpeka, att det är ett annat område, där säkerheten ej heller är så stor. Sedan år 1918 — ett år, då kulmen dock ej var nådd — ha statens järnvägar minskat personalen för drift och underhåll med 11,600 man. Ändå måste man konstatera, att statens järnvägsnät ökats med 1,500 kilometer. Det kan, såvitt jag kan förstå, ej betyda annat, än att man har med den sålunda minskade personalen lyckats trafikera ett med 1,500 kilometer utökat järnvägsnät, och det måste betyda intensifiering av arbetet. I det sammanhanget är jag i tillfälle att säga, att under denna intensifiering av arbetet har dyrtidstillägget vid statens järnvägar gått ner med 9 miljoner kronor om året. Det kanske ej skadar att ha dessa saker i protokollet, när vi komma längre fram, och därför har jag velat beröra dem.

Sedan är det en sak, som jag vill fråga finansministern om med anledning av hans resonemang, att svårigheterna i år äro större än år 1923. Om jag ej missuppfattat siffran — jag reserverar mig för det — skulle man i år få in 133.5 miljoner i inkomst- och förmögenhetsskatt, medan man år 1923 fick in 130 miljoner. Vi ha påpekat i vår reservation, att inkomstskatteprocenten då var 175. Nu gör statsrådet den invändningen, att den extra inkomstskatt han föreslagit representerar ett värde av 15 enheter ungefär. Då säger jag, som jag sagt tidigare, att det måste vara bra mycket förnuftigare att taga ut det, som behöves för att åstadkomma balans i budgeten, på ett någorlunda riktigt sätt. Ty som det nu blir, är det statstjänarna, som få betala några miljoner extra *utöver* vad de få betala i skatt i likhet med andra. Jag har ej fått svar på den frågan, varför det skall vara lättare att taga ut 96 kronor, 120 kronor eller så av en person, som har 3,000 kronor i inkomst från något statens verk, än att taga ut det av en, som har samma inkomst från annat håll. På den frågan har jag ej fått något svar.

Jag efterlyser även ett svar från herr Carlström. — ifall han är inne nu — om han med sin virtuosa möjlighet att trola med siffror kanske kan trola fram någon förklaring till, att det skall vara så mycket lättare att betala ut skatt av pengar, om de förtjänats i något statens verk, än om de förtjänats i den öppna arbetsmarknaden.

Till slut är det bara en liten sak, som jag skulle vilja med eftertryck slå fast, och det är, att enligt min bestämda uppfattning har det hittills aldrig inträffat, att en bonde fått ett öre mera betalt för en liter mjölk därför att statstjänarnas löner gått ner. Det har han säkert icke. Jag har en kamrat i statsutskottet, vilken var ute i en grannstad i söndags och träffade åtskilliga lantbrukare. Flera av dessa förklarade, att »det skall ni icke inbilla mig att ni genom att sänka statstjänstemännens dyrtidstillägg kan ge oss mera betalt för mjölken». Jag tror jag kan våga säga till herr Edberg, att det lär icke heller komma att inträffa beträffande skogsarbetare eller andra. Det är faktiskt på det sättet ändå att det som nu göres här i riksdagen och kanske även i

fortsättningen är blott en illustration till vad jag påpekade i början av denna debatt nämligen en illustration till att herrarna innerst inne godkänna riktigheten av det iakttagande, som min partikamrat Wigforss gjorde, och jag i mitt första anförande i dag omnämnde, att fattigdomen fördrages bättre, om den bäres av alla. Jag har icke den uppfattningen, att man kan åstadkomma bättre förhållanden för dem, som ha det dåligt, genom att göra det lika dåligt för alla; och därför har jag, herr talman, ingen anledning att gå ifrån mitt framställda yrkande.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)*

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Jag skall ge herr Anderson i Råstock svar med detsamma på de frågor, han riktade till mig. Jag vill emellertid först säga till honom, att vi äro väl ändå ense om att när det gäller ett auktoritativt uttalande, som skall göras å regeringens vägnar, göres detta väl bäst av statsministern och icke av någon kammarens ledamöter. Därutöver får jag ytterligare citera något av statsministerns yttrande av den 9 maj förra året då han uttalade följande: »Jag måste säga, att jag ser saken så — och jag uttalade det tidigare — att om det skulle komma till stånd ett sådant beslut» — det vill säga ett fastslående av index vid 160 — »måste man ha fullkomligt fria händer, då det gäller att i fortsättningen bestämman indextalet. Jag upprepar, att om det, som sker här, skulle prejudicera någonting i detta avseende, så skulle det vara, att — därest i fortsättningen index skulle ligga till grund för dyrtidstilläggen — det tal, som faktiskt gäller, när beslutet fattas, skulle komma att sättas såsom indexsiffra för följande år. Om något skulle prejudicera genom vad som nu sker, så kan man säga, att det skulle vara detta.»

I detta sammanhang skall jag be att få besvara en fråga av herr Lundquist i Rotebro, som han riktade till mig då jag icke var närvarande här. Den blev emellertid upptecknad på följande sätt: »Jag vill fråga herr finansministern varför 156 är rätt. I statsverkspropositionen föreselas ju siffran 158. Levnadskostnadsindex var den 1 januari 1932 detsamma som nu.» Jag vill icke vara ohövlig, men jag förstår, att herr Lundquist icke är fullt inne i denna sak. Det förhöll sig nämligen så, att 158 var det indextal, som gällde under de båda sista kvartalen förra året. Det går naturligtvis icke att komma med ett indextal, som blev bekant den 3 eller 4 januari och ändra hela statsverkspropositionen. Det skulle innebära, att man finge räkna om varje huvudtitel. Jag har alltså följt precis till punkt och prick de uttalanden, som herr statsministern gjorde förra året.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag skall lova och hålla att icke bli långvarig. Det som uppkallade mig var ett yttrande av min föregående ordförande på statsutskottets tredje avdelning, då han tycktes gå in för att man borde eftersträva att här i riksdagen komma ifrån de årliga debatterna om dyrtidstilläggen å tjänstemännens löner. Och han menade att man på något sätt skulle reglera desamma någorlunda såsom i den allmänna löne marknaden. Detta var innehållet. Orden kanske icke föllo precis såsom jag sagt. Statsutskottets ärade vice ordförande var inne på samma tankegång, när han talade om siffran på riksdagsledamöterna, 150 resp. 230. År 1911 förelåg här en motion i kammaren, enligt vilken tjänstemännens löner skulle regleras efter vanlig förhandlingsordning såsom det sker bland enskilda och bland fackföreningarna. Hela apparaten med fackföreningar och dylikt skulle tillämpas. Denna motion remitterades till det utskott, som jag hade äran tillhöra, och vi gnuggade den motionen ett par gånger i veckan en månads tid och det grundligt. Vi gingo emellertid bet på uppgiften och funno det omöjligt att få nå-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)

gon rätsida på saken. Och varför? Jo därför, att här gällde det till sist att få ett avgörande. Och då blev det fråga om att välja mellan två ting, antingen måste man rent av ha en ekonomi- och finans- och lönediktator, som skulle säga, så och så skall det vara och därmed punkt. Men då det icke gick att använda den metoden varigenom man skulle eliminera bort regeringen, fick man väl låta regeringen fälla avgörandet. Vi funno det omöjligt att i princip realisera förslaget, av det skälet framför allt att de olika regeringarna ändra sig. Om den ena regeringen har en färg i år och säger att vi ge flotta löner, så kommer nästa år en annan regering, som har en annan mening. Vi funno det därför totalt orimligt att på detta sätt kunna reglera lönerna och få någon fason på det hela.

Jag förstår verkligen icke, att en så gammal och försiktig man, som varit med så mycket i det allmänna, kan här framhålla en sak, som är så absolut omöjlig. Vi få nog bekväma oss till att fortfarande ha det kvar någorlunda på det gamla sättet.

Ja, sedan kommer jag till den förebråelse, som herr Jansson riktade emot vissa reservanter i utskottet, att de icke särskilt hade lagt manken till för att följa Kungl. Maj:t beträffande maximeringen av lönerna vid beräkning av dyrtidstillägget. Det ansåg han vara ett grovt fel av dem, och han meddelade, att han själv haft en föresats att göra något. Nåja, det är ju så många goda föresatser här i världen, som aldrig bli utförda, och så var det även med herr Janssons föresats. Det är väl ändå bra mycket begärt, att en talare skall stiga upp mot ett enhälligt utskott och säga, att det skall göras tvärtom, vi skola taga den där maximeringen. Såvitt jag förstår har ju icke ens herr statsrådet och chefen för finansdepartementet så särskilt starkt hållit på sitt förslag i den delen. Naturligtvis måste det i längden inverka på löneställningen mellan olika tjänstemän, om man gör sådana rent godtyckliga ingripanden med begränsningar o. dyl. Nu bör man också bemärka, att vi, som voro litet besläktade med de motioner, som förekommo i början av riksdagen, voro inte alls inne på den linjen. När vi ville gå djupare ned än Kungl. Maj:t föreslagit med indextalet eller, som jag skulle vilja kalla det, med beräkningstalet, så ansågo vi givetvis icke, att man samtidigt borde lägga tårta på tårta. Sedan har ju därtill kommit, att Kungl. Maj:t har föreslagit en extra inkomstskatt, som även skulle drabba just dessa tjänstemän. Om man vill se saken litet mera i stort, så undras det mig, om man med den extra inkomstskatten i perspektiv kan säga, att man skall taga det på det andra sättet också. För min del finner jag det mycket tveivelaktigt, om man på det sättet bör taga bägge sakerna på en gång.

Vi ha ju i statsutskottet så länge varit inkörda i de Thorssonska linjerna från 1923, att det nästan blivit så, att där stodo vi och där blevo vi. Det är också endast på sista tiden, som statsutskottets ärade vice ordförande har velat ha ett fast indextal. Det har han icke velat ha förut, utan det har han kumpat emot, och det har jag också gjort, så länge jag kunde.

Sedan kommer jag över till själva kärnpunkten i den föreliggande frågan, nämligen frågan om det beräkningstal, som man nu bör gå in för. Jag erkänner, att det är en styrka för regeringen att kunna säga, att vi köra precis i den gamla fåran. Att det är en styrka kan man icke komma ifrån, men frågan är väl den: Hava ändå icke de ekonomiska förhållandena här i landet blivit så kritiska — jag skall icke utbreda mig vare sig över det ena eller det andra — att det är litet obehagligt att bara köra på? Efter 1932 kommer dock 1933 och 1934, och hur tro herrarna, att det år 1934 skall se ut med statens finanser och överhuvud taget med hela budgeten? Ja, det kommer att bli nedskärningar lika säkert som jag står här i afton. Herrarna skola icke tro, att det finns någon möjlighet att komma förbi dessa nedskärningar. Det är omöjligt. Så fort

ändrar det sig inte, och även om det ekonomiska läget skulle ändra sig, så ha så hårda ekonomiska slag blivit slagna, att de komma att verka oerhört nedtryckande på inkomsterna. Då frågar jag: Tro herrarna verkligen, att man lät oss säga år 1934 överhuvud taget kan tänka på att hålla dyrtidstilläggen för de reglerade verken? Det har jag för min del en mycket dålig tro till. Ja, säger man då, man lever ju för dagen, och nu klara vi oss i alla fall nödortfigt genom att skrapa rent överallt, där vi kunna skrapa rent, och genom att skjuta upp så mycket vi kunna av utgifterna. Ja, det kan man göra en gång, och man kan kanske också plocka ihop litet nästa år också, men sedan kan man icke använda den metoden mera, utan då måste det kalla pengar till.

Under sådana förhållanden måste jag säga mig, att om man alltså kommer att bli absolut tvungen att taga bort dessa 10 procent för de nyreglerade verken, så måste det väl bli sju resor värre att taga det i ett enda tag. Då blir det något, som herrarna verkligen kunna beklaga sig över, då blir det rimligt att säga, att en sådan nedskärning kommer att taga djupt och trycka hårt. För min del hade jag trott, att det skulle vara för alla parter betydligt fördelaktigare att taga den oundvikliga nedskärning, som förestår, i ett saktare tempo.

Då reservanterna här föreslå ett beräkningstal av 152, så innebär detta praktiskt sett en nedskärning av lönen med endast 3 procent. Det är det hela, och det kan icke vara så farligt. Jag tror knappast något land har hittills dags kommit undan med en så liten nedskärning.

Ja, resonera vi litet grand med varandra som praktiskt folk, få vi nog erkänna, att som ställningen finansiellt sett ligger i vårt land, låter sig den reservation helt säkert försvaras, som de åtta reservanterna ha kommit med. Jag skulle gruvligt missta mig, om det icke som sagt år 1934 blir betydligt värre, och i så fall föredrar jag — det vill jag ännu en gång betona — att gå litet saktare fram i etapper. Det är därför, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till den av herr Nilsson i Gränebo m. fl. avgivna reservationen.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag vill endast konstatera, att i alla länder, där man gått hårt fram emot tjänstemän och andra löntagare, har det icke blivit bättre utan ständigt sämre och sämre.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav först propositioner beträffande punkten a) mom. 1, nämligen på 1:o) bifall till utskottets hemställan i nämnda del, 2:o) bifall till det förslag, som innefattades i punkten a) mom. 1 av den utav herr Nilsson i Malmö m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, 3:o) bifall till det förslag, som innefattades i punkten a) mom. 1 av den reservation, som avgivits av herr andre vice talmannen Nilsson i Gränebo m. fl., 4:o) bifall till det av herr Andersson i Stockholm under överläggningen gjorda yrkandet, 5:o) bifall till det yrkande, som framställt av herr Lundquist i Rotebro samt 6:o) bifall till herr Forsells yrkande; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Anderson i Råstock begärde emellertid votering, i följd varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka herr talmannen ansåg den under 2:o) avgivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Anderson i Stockholm votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen i denna votering ånyo upptog de övriga propositionerna; och fann herr talmannen den under 4:o) angivna nu vara med övervägande ja godkänd. Men jämväl denna herr talmannens uppfattning bestreds av herr Persson i Fritorp genom begäran om votering, i anledning varav och sedan till kontraposition i den sålunda begärda voteringen antagits den under 3:o)

*Ang.
dyrtidstillägg
ät befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)*

Ang. avgivna propositionen, efter given varsel först upplästes och godkändes en så
dyrvidstillägg lydande voteringsproposition:

Åt befäl- Den, som till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvud-
ningshavare voteringen angående statsutskottets utlåtande nr 138 punkten a) mom. 1 an-
i statens tjänst tager det av herr Andersson i Stockholm under överläggningen framställda
m. fl. yrkandet, röstar
(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda förberedande votering antagit det förslag, som innefattas i punkten a) mom. 1 i den av herr andre vice talmannen Nilsson i Gränebo m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen antagit det förslag, som innefattades i punkten a) mom. 1 i den av herr andre vice talmannen Nilsson i Gränebo m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition nu uppläst och godkänd:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 138 punkten a) mom. 1 antager det förslag, som innefattas i punkten a) mom. 1 av den utav herr Nilsson i Malmö m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motsvarande förslag i herr andre vice talmannen Nilssons i Gränebo m. fl. reservation.

Sedan kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser och nyssnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för nej-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Hansson i Stockholm, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 84 ja och 96 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit det förslag, som innefattades i punkten a) mom. 1 av den utav herr andre vice talmannen Nilsson i Gränebo m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

I enlighet härmed erhöll propositionen i huvudvoteringen, som efter given varsel nu upplästes och godkändes, följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten a) mom. 1 av utskottets förevarande utlåtande nr 138, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det förslag, som innefattas i punkten a) mom. 1 av den utav herr andre vice talmannen Nilsson i Gränebo m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befatt-
ningshavare
i statens tjänst
m. fl.
(Forts.)*

Efter det kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Johanson i Hallagården, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 121 ja och 61 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande del.

Vidare gav herr talmannen beträffande punkten a) mom. 2 propositioner dels på bifall till utskottets däri gjorda hemställan, dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Andersson i Löbbo, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten a) mom. 2 av utskottets förevarande utlåtande nr 138, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren bifallit Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del.

Punkterna b) och c).

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 2.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 128, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående provisoriskt dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag rörande avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag för avbetalning å statsskulden;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till oförutsedda utgifter i allmänhet;

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 266, gjorda framställning angående provisorisk avlösningsförbättring för lärare vid de allmänna läroverken m. fl.;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till provisorisk avlösningsförbättring för lärare vid navigationsskolorna; och

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till försäkringsinspektionen.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 3.

*Ang.
ifrågasatt
nedsättning i
statsrådets
löner.*

Å föredragningslistan var härefter uppfört statsutskottets utlåtande, nr 135, i anledning av väckta motioner angående nedsättning i statsrådets löner.

I förevarande utlåtande, avgivet över tre inom riksdagen väckta motioner, nämligen nr 126 i första kammaren av herr *Henriksson* och nr 127 i samma kammare av herr *Pålsson* samt nr 192 i andra kammaren av herr *Kilbom m. fl.*, i vilka motioner påyrkats vissa nedsättningar i statsrådets löner, hemställde statsutskottet, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motioner i riksstaten med oförändrade belopp upptaga

a) under andra huvudtiteln ordinarie anslaget till lönefyllnad åt statsministern, 6,000 kronor;

b) under samma huvudtitel ordinarie anslaget till statsråden utan departement, 72,000 kronor;

c) under samma huvudtitel ordinarie anslaget till departementschefen 24,000 kronor;

d) under tredje huvudtiteln, ordinarie anslaget till departementschefen, ministern för utrikes ärendena, 40,000 kronor; samt

e) under respektive fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och tionde huvudtitlarna ordinarie anslaget till departementschefen, 24,000 kronor.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Kilbom: Herr talman! Jag medger, att vid denna sena timme och efter den utgång framför allt i punkten 2) angående dyrtidstilläggen, d. v. s. om maximeringen, som beslutet fick, är det icke så stor utsikt att ens demonstrationsvis framställa ett yrkande härvidlag. Jag måste emellertid säga till en början, då jag icke varit i tillfälle att deltaga i debatten i den fråga, som behandlats i dag, att jag tycker, att det är en alldeles riktig linje, som regeringen varit inne på vid maximeringen. Jag bara förstår icke, varför regeringen skulle sätta punkt just där. Ty är det riktigt, att man på detta sätt skall se till, att behovsprincipen i någon mån i dessa nödtider kommer i tillämpning, är det också riktigt, synes det mig, att man utsträcker idén avsevärt mycket längre än detta regeringens förslag innebar.

Här har nu under riksdagens lopp flera gånger talats om nödvändigheten av att man skulle spara i mycket stor utsträckning. Och jag är övertygad, att vem som helst, som setat som finansminister, skulle hava gjort dessa vädjanden till riksdagen. Men när man gått så långt, att man förut satt ned riksdagsmännens arvoden på sätt som skett, på ett sätt, som faktiskt skapar svårigheter för en del av dessa att existera, om riksdagen går utöver den tid, som hittills varit vanlig, d. v. s. den 1 juni, då synes det mig, att det också är rimligt, att man i större utsträckning, än som nu skett genom de förändrade bestämmelserna om dyrtidstilläggen, också spar på lönerna till regeringens egna ledamöter. Då det talades om, att det var nödvändigt att spara för riksdagsmännens vidkommande, sades det, att det vore viktigt, att de ginge i spetsen i detta avseende och visade folket i landet, hur nödvändigt det är med sparsamhet. Jag skulle vilja ställa till vederbörande den frågan: Är det icke från dessa utgångspunkter så mycket viktigare, att regeringen själv går i spetsen och visar landet, hur nödvändigt det är med sparsamhet?

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av mig och mina partikamrater väckta motionen.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang.
ifrågasatt
nedsättning i
statsrådets
löner.

(Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen givna propositioner å de därunder förekomna yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Till behandling upptogs nu statsutskottets utlåtande, nr 136, i anledning av väckt motion angående sänkning av lönerna för vissa statens ämbetsmän.

I en inom andra kammaren av herr *Kilbom m. fl.* väckt motion, nr 190, hade föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till regeringen anhålla, att regeringen måtte snarast möjligt för riksdagen framlägga förslag till maximum fyrtio procents sänkning av lönerna för de statens ämbetsmän, vilka för närvarande inklusive dyrtidstillägg åtnjöte en inkomst av över åtta tusen kronor per år, dock så att sänkningen minskade nedåt, så att löneskalan vid åttatusenkronorsgränsen ställdes i proportion med nuvarande löneskillnader för dem, som hade under åttatusen kronor.

Ang.
ifrågasatt
sänkning av
lönerna för
vissa statens
ämbetsmän.

Statsutskottet, till vilket ifrågavarande motion hänvisats, i vad densamma ankomme på detta utskotts handläggning, hemställde, att förevarande motion i de delar, varom nu vore fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Kilbom**: Herr talman! Om denna motion gälla ju precis samma skäl, som jag anført för den tidigare. Men jag vill därtill be att få ställa en fråga till regeringen, som jag hoppas måtte besvaras. Som herrarna se av utskottets utlåtande, framhålles där följande: »Utskottet vill erinra, att Kungl. Maj:t genom beslut den 29 juni 1928 tillsatt en kommitté med uppdrag, bland annat, att enligt angivna riktlinjer verkställa utredning och avgiva förslag i avseende å dyrtidstilläggens inarbetande i de fasta lönebeloppen, beträffande vissa löne-regleringsfrågor samt angående revision av gällande avlöningsförfattningar. Kommittén har numera avgivit vissa betänkanden och förslag, vilka för närvarande äro under Kungl. Maj:ts prövning. På grund härav och då utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t vid framläggande av förslag angående ny löne-reglering för statens befattningshavare kommer att taga hänsyn till rådande konjunkturläge, får utskottet hemställa» — så kommer ett yrkande om avslag å motionen.

Jag skulle nu bra gärna vilja hava reda på av regeringen, när det kan tänkas, att det kommer ett förslag till nytt löne-reglemente, som alltså tar hänsyn till rådande konjunkturläge. Kan det tänkas, att det kommer till nästa riksdag? Jag är nämligen övertygad om, att det är riktigt vad som sagts från flera håll, att nästa år, då statsbudgeten skall uppgöras, torde det komma att bli avsevärt mycket värre än det var för den budget, som vi snart gå att stadfästa.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Var och en, som följt förhållandena på detta område, känner full väl till, att det förslag, som utarbetats av vad man kallat 1928 års löne-kommitté, icke kunnat framläggas, då de förutsättningar, under vilka det förslaget utarbetades, i fortsättningen

Ang.
ifrågasatt
sänkning av
lönerna för
vissa statens
ämbetsmän.

(Forts.)

icke föreligga. Då den förutsättning, som var den huvudsakliga för kommittén, att man skulle hava nått ett stabilt prisläge, för närvarande icke kan sägas vara för handen, kan jag icke se, att det skall bliva möjligt eller ens lämpligt att framlägga något förslag i linje med 1928 års lönekommittés utlåtande till nästa års riksdag. Så länge förhållandena äro så ovissa, som för närvarande är fallet, lär man väl bliva tvungen att på sätt som skett de sista åren hjälpa sig fram med lönebestämmelser, som hänföra sig till den situation, som råder, när besluten därom fattas.

Herr Kilbom: Herr talman! Jag är tacksam för hans excellens herr statsministerns svar. Jag måste säga, att detta är en avi till kammarens ledamöter, innebärande, att utskottets här givna motivering är oriktig, fullkomligt oriktig. Jag ber att få konstatera detta. Det är nyttigt att anföra till kammarens protokoll, att då det gäller en så viktig fråga som denna och då man pressat ned lönerna för arbetarna i landet på ett sätt, som gör, att de faktiskt i många fall icke kunna existera människovärdigt, kommer statsutskottet med en motivering, då det gäller de högre ämbetsmännens löner, som är oriktig, och hänvisar till omständigheter, som icke föreligga.

Det var för mig angeläget att få det fastslaget. Jag är så mycket mera förvånad över detta statsutskottets utlåtande, som det, såsom herrarna se, är enhälligt.

Herrar bondeförbundare ha hållit på här sedan klockan 2 på eftermiddagen, och högerens lantmannarepresentanter ha också hållit på sedan klockan 2 och talat om nödvändigheten av att sänka statstjänarnas löner och nu vid den nyss företagna omröstningen verifierat denna sin uppfattning — d. v. s. i den förberedande omröstningen, en del av dem också i den slutliga. Deras ståndpunkt innebär sänkning av *de lägre* statstjänarnas löner men ingalunda av deras löner, som kunna bära en sänkning.

Mina herrar! I den mån jag orkar tala ute i landet, skall denna eder ståndpunkt sannerligen bekantgöras både för de fattiga bönderna och torparna och för de lägre statstjänarna. Ni handlar så, att det är värt, att det upplyses.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Jag skall på grund av den långt framskridna tiden icke ingå i något bemötande av herr Kilboms anförande. Jag vill endast säga, att nog förstår herr Kilbom, att statsutskottet icke avsett att om det icke skulle bli bättre tider till nästa år lägga hinder i vägen för ett förslag i det syfte vi här nämnt.

Förresten skulle jag vilja fråga: är det ändå icke lämpligt, att man tager bort de s. k. dyrtidstilläggen för samtliga, innan man går in för någon prutning av de fasta lönerna? Därtill kommer, att en sådan prutning icke har någon betydelse alls. De anställda tjänstemännen kunna på laglig väg exekutivt taga ut sina löner av statsverket. Så ligger saken till.

Att det här i dag framställts yrkanden om att man skulle pressa ned dyrtidstilläggen för befattningshavarna, beklagar jag lika djupt som herr Kilbom. Men jag menar, att det tjänar ingenting till att göra ett slag i luften endast därför att man icke fått sin vilja fram, när det gäller de lägre befattningshavarna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Kilbom: Herr talman! Det är naturligtvis riktigt — formellt sett — att ifrågasatt anställda ha sin lön på konstitutorial och kunna taga ut den exekutivt. Men just därför är det väl i all rimlighets namn så mycket viktigare, att i dessa nödtider, då de fattiga befinna sig i ett nödläge som aldrig tidigare, då 200,000 arbetare gå arbetslösa, då 850 kommuner söka bidrag av staten, det från statens sida göres *en början* att vidtaga åtgärder för att få en

ändring till stånd. Hade statsutskottet velat själva saken, hade det säkerligen funnits framkomliga vägar.

Det är emellertid typiskt för socialdemokraterna, att då det nyss gällde regeringens förslag angående maximering av dyrtidstilläggen, d. v. s. nedsättning av de *högres* löner, en hel del av dem röstade *mot förslaget*. De ville alltså icke vara med om att de högre befattningshavarna skulle få bära en större nedsättning än de lägre. Man har sagt, att det skett på order av någon organisation, som tydligen ingått paktum med de högre tjänstemännen vid statens järnvägar. Jag passar på tillfället att konstatera detta.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Till herr Kilbom vill jag säga, att vad som är oriktigt enligt ett indextal måste väl vara oriktigt också enligt ett annat. Detta är anledningen till att jag för min del röstat mot den av Kungl. Maj:t föreslagna maximeringen.

När nu herr Kilbom fört saken på tal, måste jag säga, att det förvånar mig, att herr Kilbom icke sett, att denna minskning, som Kungl. Maj:t föreslagit och som nu gått igenom i andra kammaren, träffar på det sättet, att de som ha omkring 9,000 kronor per år drabbas lika hårt som de som ha 21,000 kronor. Skall det vara fråga om någon verklig utjämning, få vi väl laga så, att de som ha 21,000 kronor få bära mera än de som ha 9,000 kronor.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Från denna utgångspunkt borde herr Anderson i Råstock i statsutskottet ha varit med om att yrka bifall till åtminstone principen i min motion. Men det har han aktat sig för.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad framställde herr talman propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen i de delar varom nu vore fråga; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Härefter företogs till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 137, i anledning av väckt motion angående sänkning av arvodena för bankofullmäktige m. fl. arvodestagare.

I en inom andra kammaren av herr *Kilbom m. fl.* väckt motion, nr 191, hade föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till regeringen anhålla, att regeringen måtte vidtaga åtgärder för åstadkommande av reducering med fyrtio procent av arvodena för bankofullmäktige, riksgäldsfullmäktige, fullmäktige i statens affärsdrivande verk, för ledamöterna i statens styrelser och nämnder, i de statliga monopolföretagen, ävensom för övriga jämförliga arvodestagare, allt i den utsträckning regeringen direkt eller indirekt ägde inflytande på arvodenas fastställande.

Statsutskottet, till vilket ifrågavarande motion hänvisats, i vad densamma ankomme på detta utskotts handläggning, hemställde, att ifrågavarande motion i de delar, varom nu vore fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Kilbom**: Herr talman! Denna sak ligger något annorlunda till än den föregående. Den synes mig ligga mera på samma plan som frågan om riksdagsmännens arvode. Tack vare att ärendet kom upp nu i kväll, vilket jag icke beräknat, har jag icke med mig en tabell, som jag gjort upp över de belopp, som utgå i arvode för ifrågavarande uppdrag. Emellertid har jag

*Ang.
ifrågasatt
sänkning av
lönerna för
vissa statens
ämbetsmän.
(Forts.)*

*Ang.
ifrågasatt
sänkning av
arvodena för
bankofullmäk-
tige m. fl.
arvodestagare.*

*Ang.
ifrågasatt
sänkning av
arvodena för
bankofullmäk-
tige m. fl.
arvodestagare.*
(Forts.)

hört mig för om saken delvis här i kammaren. Det har meddelats, att en bankofullmäktig, i den mån han icke har andra arvoden, har 8,000 kronor per år, att en riksgäldsfullmäktig har 4,000 kronor per år, att t. ex. en ledamot av pensionsstyrelsen har 1,000 kronor per år, och att en del ledamöter i exempelvis försäkringsrådet ha ännu mera o. s. v. Jag tycker nu, herr talman, att då man sänkt riksdagsmännens arvoden, för stockholmarna ned till 3,100 kronor och för riksdagsmännen från landsorten, av vilka en del, när de nu komma hem, som jag förut sagt ha arbete endast under två dagar i veckan — så länge de ens ha det — ned till ungefär 4,000 kronor, det verkligen vore rimligt, att man också företog en reglering av de arvoden det härvidlag är frågan om. Det har vid tidigare tillfällen i riksdagen talats om det olämpliga i att »politiska löner» utbetalas. Vad äro de löner, som omnämnas i statsutskottets utlåtande nr 137, annat än de klaraste politiska löner?

Jag ber att få yrka bifall till min motion och kommer att i denna punkt begära votering.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Herr Kilbom tager fel härvidlag. Den fråga han diskuterar ha vi icke behandlat i statsutskottet, utan den har gått till bankoutskottet. Utlåtandet därifrån har icke blivit utdelat ännu, såvitt jag vet. Det som frågan gäller i dag, är den av statsutskottet behandlade delen, och den rör icke riksbanksfullmäktige och riksgäldsfullmäktige.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Vad herr Jansson i Falun framhåller är bara *formellt* riktigt. I den mån kammaren tager ståndpunkt till föreliggande förslag från statsutskottets sida, innebär detta i viss mån ett direktiv för bankoutskottet.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen i de delar, varom nu vore fråga; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Kilbom, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 137, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen i de delar, varom nu är fråga.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 6.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 281, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa i samband med gymnastiska centralinstitutets omorganisation stående frågor;

nr 282, i anledning av väckt motion om ändrad ordning för privata och vissa kommunala läroanstalters understödjande med statsmedel;

nr 283, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställningar om vissa anslag till vägväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 284, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till hospitalsbyggnader;

nr 285, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lantmåteriundervisningens anordnande vid tekniska högskolan m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 289, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln gjorda framställning rörande utrikesdepartementets anslag till tryckningskostnader;

nr 290, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning rörande flygvapnets anslag till tryckningskostnader;

nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader;

nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader;

nr 293, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader; och

nr 294, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader; samt

från riksdagens kansli, nr 297, angående åtgärder för åstadkommande av likformighet i på olika orter gällande köttbesiktningstaxor.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under rubrik »Utgifter för kapitalökning» framställda förslag om nedskrivning av det i statens produktiva fonder nedlagda lånemedelskapitalet m. m.; och

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av medel till täckande av viss statens järnvägars fordran hos Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag;

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för stödjande av produktionen av mjölk och mejeriprodukter jämte i detta ämne och andra samma produktion berörande frågor väckta motioner; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst, i vad angår pensions- och indragningsstaterna;

nr 68, angående provisoriskt dyrortstillägg under budgetåret 1932/1933 till befattningshavare vid riksdagens verk;

nr 69, i anledning av väckt motion angående sänkning av lönerna för vissa statens ämbetsmän, i vad angår riksbanken och riksgäldskontoret samt pensions- och indragningsstaterna; och

nr 70, i anledning av väckt motion angående sänkning av arvodena för bankofullmäktige m. fl. arvodestagare, i vad angår riksbanken och riksgäldskontoret.

§ 8.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 420, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 12, i anledning av väckt motion, I: 180, om rätt för dubbeltaxerad person till anstånd med gäldande av det ena av de påförda skattebeloppen; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt femte tillfälliga utskott.

§ 9.

Ordet lämnades nu till herr andre vice talmannen **Bengtsson**, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få föreslå, att bland två gånger bordlagda ärenden på morgondagens föredragningslista efter jordbruksutskottets utlåtande nr 91 uppföres sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 8, därefter sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 9, därefter andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, samt att övriga ärenden uppföras i den ordning, vari de förekomma på dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.3 på natten.

In fidem
Per Cronvall.